Tata

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS 6

TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA 7

ÖRÖKSÉGÜNK 9

T. 3.1. Tata város arculatának történeti, gyökerei 9

T. 3.2. Épített értékeink 15

T.3.3. Táji és természeti értékek 20

A.3.1.Agostyán településrész története 23

A.3.2. Agostyán településrész épített értékei 27

A.3.2. Agostyán településrész táji és természeti értékei 28

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK 31

T.4. Tata városképe és karaktertérképe 32

T.4.1. Történeti település 33

T.4.2. Történeti városmaghoz kapcsolódó nagyforgalmú területek 39

T.4.3. Kisvárosias területek 40

T.4.4. Telepszerű beépítések 41

T.4.5. Családiházas területek 45

T.4.6. Üdülőterületek 47

T.4.7. Gazdasági területek 48

T.4. 8. Jelentős zöldfelületű területek 52

T.4. 9. Hagyományos szőlő- és kertművelés területei 56

T.4. 10. Átalakuló területek 57

A.4. Agostyán településrész karaktertérképe 60

A.4.1. Történeti település 61

A.4.2. Családiházas terület 64

A.4.3. Hagyományos szőlő- és kertművelés területei 66

A.4.4. Jelentős zöldfelületű területek 66

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ 67

T.5. Általános javaslatok 69

T.5.1. Történeti település 74

T.5.2. Történeti városmaghoz kapcsolódó nagyforgalmú területek 77

T.5.3. Kisvárosias lakóterületek 78

T.5.4. Telepszerű beépítés 79

T.5.5. Családiházas területek 80

T.5.6. Üdülőterületek 80

T.5.7. Jelentős zöldfelületű területek 82

T.5.8. Hagyományos szőlő- és kertművelés területei 84

T.5.9. Gazdasági területek 84

T.5.10. Átalakuló területek 85

A.5.1. Agostyán településrész történeti település 87

A.5.2. Családiházas terület 88

A.5.3. Hagyományos szőlő és kertművelés területei 89

A.5.4. Jelentős zöldfelületű területek 90

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK 91

JÓ PÉLDÁK 95

IMPRESSZUM 98

MELLÉKLETEK 99

BEVEZETÉS

Italo Calvino olasz író „Láthatatlan városok” című művében írja, hogy megkülönböztethetjük azokat a helyeket, amelyek évszázadok változásai után is meghatározzák lakóiknak a kívánságait, és azokat, amelyek áldozatul esnek a lakók kívánságainak, sőt olyan helyek is vannak, amelyekből kihalt a vágy és kívánság. A települések valóban aszerint is jellemezhetők, hogy múltjuk, örökségük mennyire eleven, mennyire szól bele a város lakóinak, a település használóinak életébe.

Hisszük, hogy Tata a Calvino-féle csoportosítás első típusába tartozik.

Tisztelt Tataiak, Leendő Tataiak, Tatára tervező Építészek, Beruházók!

Tata Város Településképi Arculati Kézikönyvét tartják a kezükben.

Nagy alázattal és Tata iránti elhivatottsággal írtuk e könyvet, ezért kérjük Önöket, hogy a településképet befolyásoló döntéseik során legyenek tekintettel a Városra, annak épített és természeti értékeire. Ehhez próbál segítséget adni kiadványunk, egyrészt az értékeink bemutatásával, melyhez igazodni, viszonyulni kell, másrészt szakmai javaslatainkkal, melyek nem kizárólagosak, de – reméljük – hasznosak lesznek az Önök számára is.

Nagy felelőssége van a tervező építésznek! Ne a saját emlékművét próbálja megvalósíttatni az építtetővel, hanem átbeszélve a jelenlegi és a közeljövő igényeit, összehangolva a lehetőségekkel tervezzen a környezetbe illő, ésszerű áron megépíthető és fenntartható épületet.

Ez a könyv a környezethez való illeszkedésről, az építészeti empátiáról szól. Kérem, olvassák figyelemmel és a város szövetébe illő, ahhoz méltó, igényes épületekkel, beruházásokkal együtt fejlesszük tovább Tatát!

Köszönettel:

Michl József
polgármester

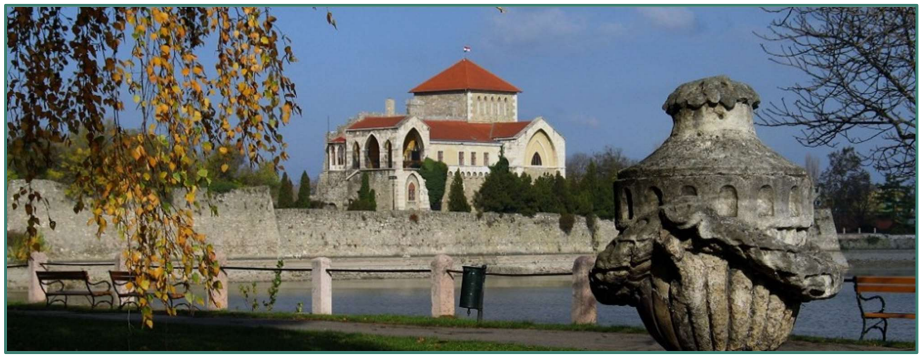

2

A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

Tata városa 3 pólusú település, Tata, Tóváros és Agostyán városrészekből áll. Az első kettő – egykoron önálló községnek számító és 1938-ban egyesített – városrész (Tóváros, Tata) a mintegy 600 éve kialakított Öreg-tó keleti és nyugati partján helyezkedik el, míg Agostyán a Gerecse hegyei között megbújó kicsiny falu, amelyet 1985-ben csatoltak Tatához.

Tata városhoz közigazgatásilag 3 puszta tartozik: Mária-, Diós- és Remeteségpuszta, mely utóbbi mára golfközponttá vált, egykori pusztai funkciója a múlté. Tata mintegy 800 éves történelme során többször volt város, legújabb kori várossá nyilvánítása 1954-ben történt.

Tata Komárom-Esztergom megyében a Kisalföld és a Gerecse hegység találkozásánál, az Öreg-tavat ölelve helyezkedik el. Itt él a város közel 24 ezer lakója. Tata járási központ, a környező települések évszázadok alatt kialakult természetes központja.

A város meghatározó elemei az épített és természeti örökség, mely jellemzően a barokk korban alakult ki.

A település közterületeinek arculatát, az utcák és terek képi megjelenését - az épületek mellett - döntő mértékben meghatározza a település növényzete, amelynek jelentős szerepe van az adott településrész karakterének megjelenésében. E szerepük mellett az út- és térfásítások, a zöldsávok cserje ültetvényei és gyepfelületei, a helyi klímát és a levegőminőséget kedvezően formáló, javító, kondicionáló hatásuk miatt kiemelt jelentőségűek, a települési környezet minőségének, s az itt élők jó közérzetének, komfortérzetének kialakításában.

A város két középkori mezővárosból Tata és Tóváros egyesítésével alakult ki. A tóvárosi rész sík, a tatai rész pedig enyhén lejtős, dombos terepű. A város középső részén található az Öreg-tó, mely a település szerves szerkezeti eleme, meghatározza többek között a településszerkezeti és városképi sajátosságokat is.

A táji és építészeti szépségekben gazdag város történelmi múltja és ehhez igazodó története is jelentős. Bátran állíthatjuk, hogy értékes műemlékei, a városképi és a táji szépségek harmonikus összhatása miatt az egyik legszebb magyar település.

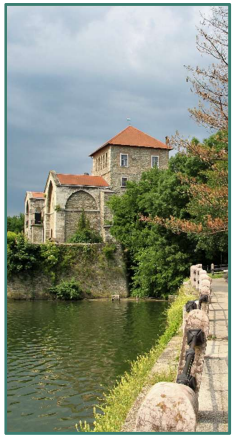

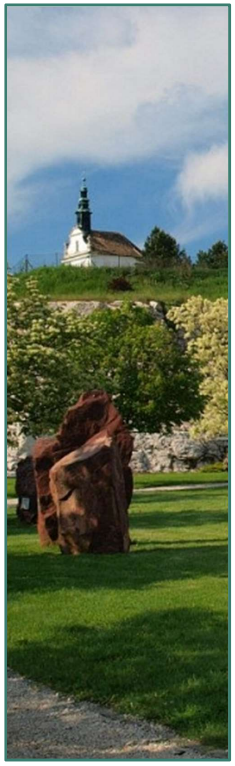

Mára már a korábbi szomszédos község, Agostyán is Tata részét képezi. Agostyán a rajta keresztül folyó patak két oldalán beépült völgyi településrész.

Tata környéke és a Gerecse felé nyíló vidék jelentős erdőterületekkel rendelkezik, közülük is kiemelkedik a különleges mikroklímájú Agostyáni Arborétum, melynek szomszédságában található az Ágoston-ligeti Ökofalu.

Tata változatos adottságaira, természetvédelmi jelentőségére jellemző, hogy 7883 hektáros közigazgatási területének csaknem harmada országos védelem és/vagy Natura 2000 hatálya alatt áll. Itt található a Gerecsei Tájvédelmi Körzet 6 fokozottan védett területéből 2 is: Agostyáni Arborétum és a Száz-völgyi Erdőrezervátum.

Kevés olyan városa van az országnak, amely annyi turisztikai vonzerővel rendelkezne, mint Tata és környéke: gazdag vízivilág, érdekes és változatos táj, természeti szépségek, építészeti, történeti emlékek sokasága, sokrétű és izgalmas kultúra, gasztronómiai hagyományok, számos vonzó rendezvény.

Mivel Agostyán Tata város részét képezve, de mégis különálló településrésznek tekinthető, ezért az Arculati kézikönyv minden fejezetében külön alfejezetben foglalkozunk Agostyánnal. A Tatára vonatkozó aljfejezetek „**T**” betűjelzést és drapp színt kaptak, az Agostyáni alfejezetek „**A**” betűjelet és zöld színt kaptak

3

ÖRÖKSÉGÜNK

T. 3.1. Tata város arculatának történeti, gyökerei

Tata jelenlegi kiterjedése két középkori mezővárost egyesít, Tatát, (Ó-Tata, Thata Hungaricali) mely a tó közelében a 14-15. századi vár nyugati oldalán elhelyezkedő településből állt és Tóvárost, (Új-Tata, Thata Sclavonicali, Tót-város) melynek központja a vár keleti oldalán keresendő.

Árpád kor

Tata településének magját a hagyomány szerint az Árpád-kori bencés apátság és az ekörül létesülő falu adta. A bencés apátságot, amelynek helyét még ásatás nem hitelesített, a helytörténeti hagyományok alapján a Kossuth tér közelében, a főtérről a vár felé lejtő Burgundia városrészben (a mai Fürdő utcán) azonosítják a település múltját kutató szakemberek.

Középkor

Mindkét település a középkorban már mezővárosi rangot kap. 1388-ban **civitas** néven említik Tata városát. Tóvárost 1413-ban említik **oppidumként**. Tatán a mai Kossuth tér és a Kocsi illteve Komáromi utak mentén volt beépülve, Tóváros tekintetében a mai Országgyűlés tér és közvetlen környezete lehetett az akkori kiterjedés. Országgyűlés tér déli részén a középkorban ferences templom és kolostor állt. A két mezőváros mellett kisebb falvak is találhatók a területen.

civitas:Szabad királyi város

oppidium (mezőváros): Földesúri joghatóság alatt álló, de bizonyos autonómiával rendelkező város.

Tata középkori településmagjai közé tartozott Ótata és Újtata mellett Alsó- és Felsőfalu - ez utóbbit többen a későbbi Szentivánnal azonosítják. A város kiterjedéséről ebből az időből nincs pontos adat, de valószínűleg a mostani Kossuth tér és Országgyűlés tér és Kocs és Komárom felé vezető utak mentén helyezkedett el.

tatai vár rajzi ábrázolása

Az áruló Lackfi István nádortól elkobzott birtokon, a két mezőváros közötti, mocsaras területen a királyi vár 1397 és 1409 között épült fel. A **donjont** magában foglaló, korábbi lovagvárat a kor divatja szerinti, szabályos alaprajzú, négy saroktornyos, pompás királyi várkastéllyá építették ki, a környező mocsarakból a vár védelmére alkalmas vizeket megtartva, tavat alakítottak.

donjon: Várúr lakóhelyéül szolgáló torony.

Zsigmond magyar király és német-római császár gyakori tatai tartózkodásának köszönhetően Tata és Tóváros virágzott és gyarapodott. Majd a török időkben, a végvárrendszer részeként, állandó hadiesemények színhelye volt a vár és környéke, amely a terület elnéptelenedésével, és ingatlanainak nagymértékű pusztulásával járt.

Újkor

A 17. században újra telepítik a várost, a békés fejlődés jeleként céhek működnek benne.

A török idők után a király előszeretettel váltotta meg háborús adósságait birtokadományokkal. Így került Tata, a királyi várbirtok magánkézre, Krapff Ferenc udvari hadiszállító birtokába.

Fontos változások korszaka ez, megváltozik a város jogállása, mert a királyi birtok magánkézre kerül s ettől kezdve földesúri város. Az ekkor betelepülő, részben német (sváb) lakosság a város etnikai, vallási arculatát formálja át. S természetesen megváltozik a város építészeti karaktere is, hiszen az elpusztult, vagy romos ekkor lendületesen jelentkező és terjedő új korstílus, a barokk formanyelve, téralkotása szerint megformált épületek veszik át.

első katonai térkép (1782-1785)

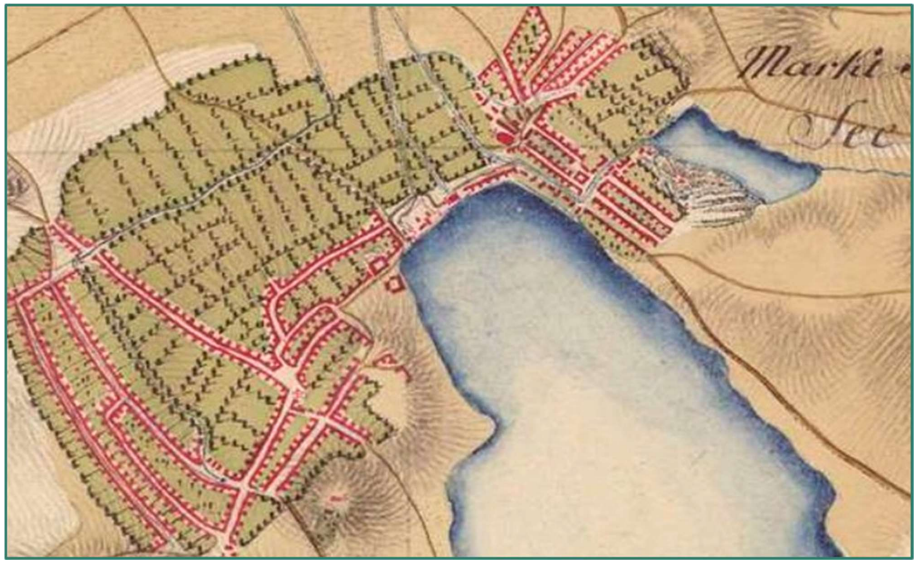

Esterházy család szerepe a város fejlődésében

A 18. század során a ma már bizonytalan topográfiájú középkori elődtelepülések nyomain felépül és kiterjed a két mezőváros.

Tata város fejlődésének és kiteljesedésének jelentős korszaka kezdődött meg az Esterházy család tevékenysége alapján. Esterházy József gróf első tevékenysége a birtok betelepítésével a munkáskéz, a Dunáig húzódó mocsarak lecsapolásával a termőföld biztosítása volt. A még álló középkori épületek szilárd részeit megerősíttette, a romos részeket elbontatta, felépítteti a kapucinus templom és kolostort (1743-48).

Utódai Esterházy József majd Esterházy Miklós voltak. Esterházy Miklós tervei között szerepelt a piarista rend meghívása, iskola alapítása. Korai halála miatt terveinek megvalósítása és a birtok igazi kiépítése és berendezése fiára, Esterházy Ferencre (1746-1811) maradt. Ebben az időben érkezett befejezéséhez a tatai új plébániatemplom (1784.), felépült a piarista társház (1765-től, iskola, konviktus, kápolna), felépült a grófi kastély.

Gyarapodott a két szomszéd mezőváros. Uradalmi épületek és polgárházak épültek, rác és zsidó kereskedők és mesteremberek érkeztek a városba, virágoztak a céhek. A csapómesterek szinte az egész országot ellátták posztóval, miközben az uradalom kallómalmaiba fizetett bérletük az uradalom szilárd gazdasági alapját jelentette. **Kallómalom** volt a Cseke-tó gátjánál létesített Cseke-kalló, a tóparti malmok között az ún. Öreg-kalló (Tóvárosi Panzió néven működött a közelmúltig), és a József-malom az Alkotmány utcában.

kallómalom: Építészetileg a lisztőrlő malmokhoz hasonló épületek. Kerekeik a vízbe áztatott gyapjúszövetet sulykolták egyenletesre.

A század utolsó nagy építési vállalkozása a kor divatja szerinti angolkert létesítése volt, amely nemcsak egy kert kialakítása volt, hanem annál több: a felvilágosodás eszméit megtestesítő alkotás, amely szórakozást nyújtott, látványosság volt, és kifejezte a grófi család méltóságát.

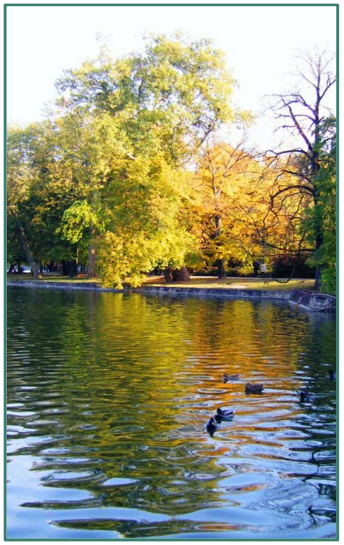

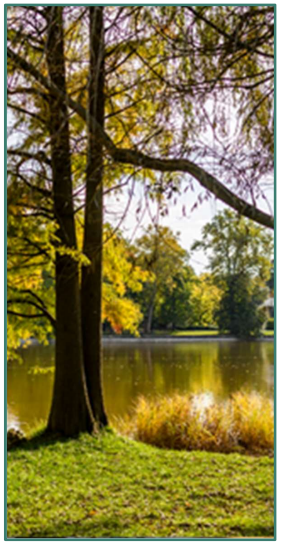

A város XIX. századi kiterjedését mutatja az alábbi térkép. Ebben az időben Tata és Tóváros a köztük húzódó mocsaras terület miatt teljesen elkülönült egymástól.

második katonai térkép (1819-1869)

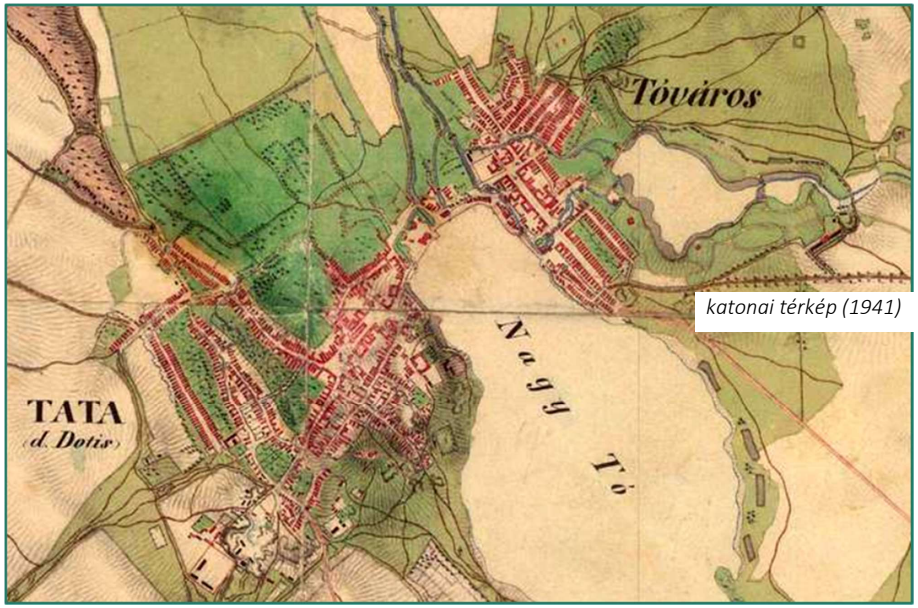

katonai térkép (1941)

A város és a birtok történetének újabb virágzó fejezete 1867-tel kezdődött, amikor a lósport divatjának lendületében Tata virágzó központtá, a magyar Newmarketté vált a Monarchián belül. Tréningtelep működött a városban, versenyistállókat rendeztek be, versenypályákat építettek (mai tóvárosi vasútállomás környéke) és derbiket szerveztek.

Angol trénerek érkeztek Tatára, egész kolóniát alkotva.Esterházy Miklós gróf maga és vendégei szórakoztatására színházat is építtetett (1888-1913). A kastélyszínház a kastély előtti téren, a tópart lezárt, angolkertként elrendezett környezetében állt.

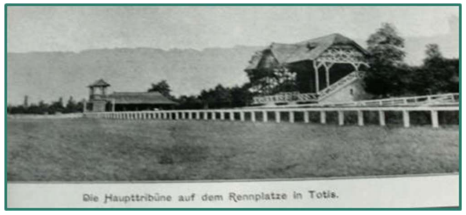

(Sajnos mára semmi sem maradt belőle) Stróbl Alajos tanítványaival megtervezte a Szép Ilonka alakját megjelenítő és a vértesi vadászatok emlékét megörökítő Mátyás-kutat, mely napjainkban a budai várban tekinthető meg.

A két világháború közti idő, s különösen az 1930-as évek a polgári fejlődés lehetőségét kínálták a két mezővárosnak. A trianoni döntés következtében a megyeszékhelyét vesztett Komárom vármegye súlypontjává Tata vált.
A tatai születésű Magyary Zoltán közigazgatástudós, városfejlesztési elképzelései mintaterepévé tette, és egy várossá alakította Tatát és Tóvárost. A két község 1938-as egyesítése Magyary kezdeményezéseinek láncolatába illeszkedett.

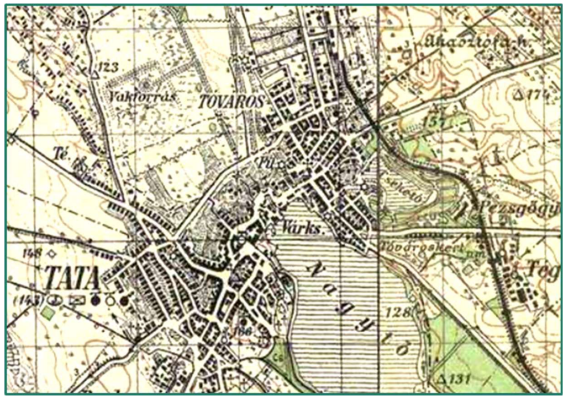

T. 3.2. Épített értékeink

Ahhoz, hogy a barokk korban kialakult, egységes arculatot mutató történeti utcák hangulata megmaradhasson, helyi és országos védelem alatt állnak egyes épületeket, illetve összefüggő területek.

Az építészeti örökség védelmének több szintje létezik. Az országos szinten védett értékek műemléki védelmet élveznek, ami lehet egyedi vagy területi védelem. A helyi önkormányzat döntése alapján helyi védelmet is meg lehet határozni olyan épületekre, vagy területekre mely ugyan országos szinten nem kap védelmet, de a város településképéhez jelentősen hozzátartozik. Tatán közel száz műemléki védelem alatt álló épület található. (1. sz. melléklet) Ezen felül Tata város építészeti és városszerkezeti értékeiről szóló 19/2011 (V.30.) rendeletében az önkormányzat egyedi védelem alá helyezett számos épületet. (2. sz. melléklet) és Tata történeti központját lehatárolva, területi védelem alá helyezte a város történeti településrészét. (3. sz. melléklet). A Településképi Arculati Kézikönyvvel párhuzamosan készül a város településképi rendelete is, melybe beépül a fenti rendelet is.

Tata városmagjának egyedi hangulatát az a többszáz épület teszi, melyek visszaröpítenek az időben és elvarázsolják az itt élőket és idelátogatókat. Az arculati kézikönyv terjedelme nem teszi lehetővé, hogy az összes védelem alatt álló épületet részletesen bemutassuk, ezért az alábbiakban csak néhány értéket emeltünk ki a számos védelem alatt álló épületből, melyek különböző stílusjegyeket hordoznak magukban ezáltal színesítve a történeti város arculatát, a település képét.

Barokk lakóház (Fazekas utca 1)
A jellegzetes arányú, egyszerű homlokzatú, L alaprajzú lakóház az egykori Csurgó utca régi háza, amely eredeti állapotában maradt meg; átépítés, homlokzatátalakítás nélkül őrzi 18. századi karakterét. A ház árulkodó motívuma a kosáríves kapu.

Copf stílusú lakóház: (Malom utca 27)
A régi Tóváros későbarokk lakóházainak hírmondója ez a mesébe illő ház. Zártsorú beépítésben áll, középső tengelyében kosáríves záródású kapuval, ablakai és kapuja körül csinos szalagkereteléssel.

copf: A barokk késői ága, mintegy átmenet a barokk és a klasszicizmus között.

Klasszicista lakóház (Komáromi utca1.)
Miskey Lázár táblabíró háza hosszanti elrendezésű, oldalfolyosós. Idővel a tér felőli, rövid homlokzaton, és a Komáromi utcai oldalhomlokzaton is üzlethelyiséget alakítottak ki, a tér felőli bolt bejáratánál fából faragott portált alkalmazva. Homlokzatának arányai, szemöldökpárkánya, az ablakokat záró félköríves mező klasszicista stílusú formaadásról árulkodik, s egyben datálja is az épületet (1810).

Eklektikus homlokzat (Hajdú utca 34.)
A 19. század utolsó évtizedeiben épült vagy átépült lakóházaknál és középületeknél (pl. a Kristály Szállón is) megfigyelhető a homlokzat téglaburkolattal való borítása, és a sarkok, párkányok, nyíláskeretek neoreneszánsz vagy eklektikus vakolatarchitektúrával való kiemelése. A burkolótégla könnyen elérhető, divatos anyag volt az Esterházy Gőztéglagyár működésének köszönhetően. A kváder, a rusztika a korszak historizáló divatjának megfelelően vert gyökeret a polgárosodó város lakóinak körében.

Hagyományos paraszthház (Arany János utca 20)
A nyeregtetős parasztházak oromzatukkal fordultak az utcafront felé, homlokzatukon két ablakkal, esetleg a tornácra nyíló ajtóval. A Komáromi utcában, Nagykert utcában és környékükön még akad egy-két régi gazdaház, általában rossz állapotban, de szépen felújított ház is akad.

Bádogváza:
A tekintélyesebb épületetek tetőgerincét bádog vázák díszítették, erre is akad példa a városban (Ady Endre u. 10.)

Épületkerámia:
A Tatán működő kerámia- és kályhagyárak elérhetővé tették az épületkerámia alkalmazását a homlokzatokon. Szemöldökpárkányt tartó, levélmaszkos konzolok, párkánykonzolok, nyíláskeretek figurális díszei, frízek mezői, szellőző rácsok készültek terrakottából. A 19. század utolsó harmadától a 20. század elejéig készült homlokzatok nélkülözhetetlen eleme volt a kerámia. A Kossuth tér környékének, a Kocsi, Fazekas, Rákóczi utca házainak ismétlődő díszítménye a Kossuth tér 3. számú házon is feltűnik.

Kerékvető:
A széles, kocsik számára nyitott kapukat kétoldalt változatos alakban faragott, vörösmészkő kerékvetők szegélyezik. A kúpos, szögletes, félköríves, vagy gömb formájú, mélyen beásott kövek védték meg a kapukat a kocsikerekek okozta sérülésektől.

Sarokkő:
A tatai kőbányában fejtették a márványnak nevezett tatai mészkövet. Ebből a kőből nagy bőségben készült az épületek, lakóházak számára a lábazati burkolat, nyíláskeret, könyöklőpárkány, lépcső. Sarkoknál a kerékvető formájához hasonló, magányos sarokkő erősítette és védte az egyes épületeket. A legszebb sarokkő a Vaszary iskola (Országgyűlés tér 4.) sarkain figyelhető meg, valószínű, hogy az itt korábban álló községháza sarokköve volt.

Kőkeret:
Üzletek ajtóit volt szokás kőkerettel kiemelni, többfelé láthatunk ilyet, például a Kossuth téri mázsaháznál is. A Kossuth tér 8. sz. ház a 19. században Czink vaskereskedő háza volt, a kőkeretes ajtó eredetileg egy kávéházba nyílt.

Függőerkély:
Az emeletes lakóházak udvari homlokzatán, esetleg az utcai homlokzatokon erkélyként figyelhető meg a mészkőlapokból álló, kőből faragott konzolok által tartott, szép függőerkély. Az Ady Endre utca 10. sz. lakóháznál is erre látunk példát.

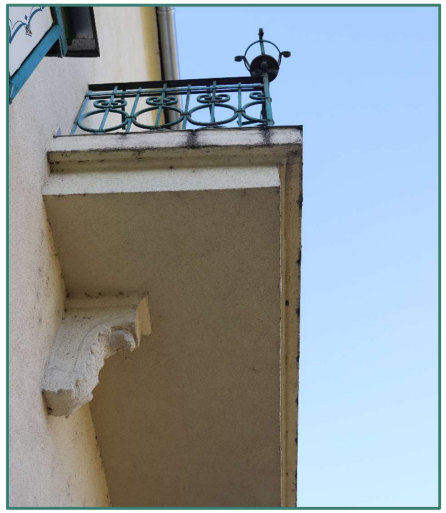

Ablakkosarak
Barokk épületek kelléke a kovácsoltvas ablakkosár, kiöblösödő formáival, rokokó ornamenseivel. A Kocsi utcai kamalduli ház mellett a legszebb rácsok a Kossuth téri plébániaházon figyelhetők meg.

T.3.3. Táji és természeti értékek

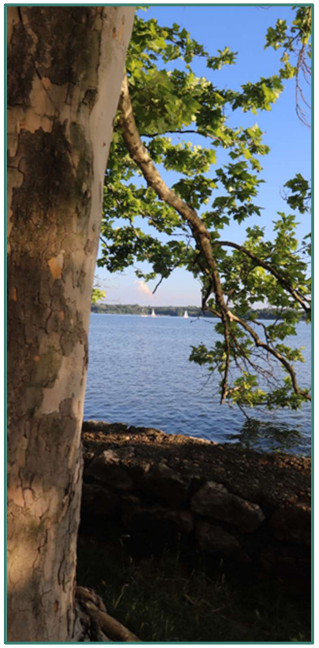

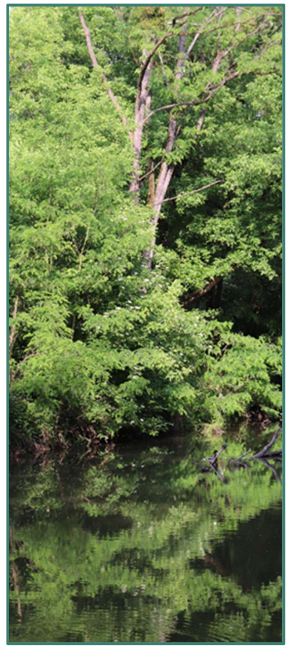

Tata, az „Élő Vizek Városa”, a „Vadludak Városa”, a Vízimalmok Városa”, a Bécs-Budapest közlekedési tengelyen a Gerecse Natúrpark „megállító kapu” szerepét tölti be.

Tata joggal tekinthető a Közép-Dunántúli Régió egyik természetvédelmi fellegvárának, hiszen területén egyaránt található nemzetközi jelentőségű és országos védettségű terület, de a városban nyilvánították helyi védetté Magyarországon a legtöbb természeti értéket is.

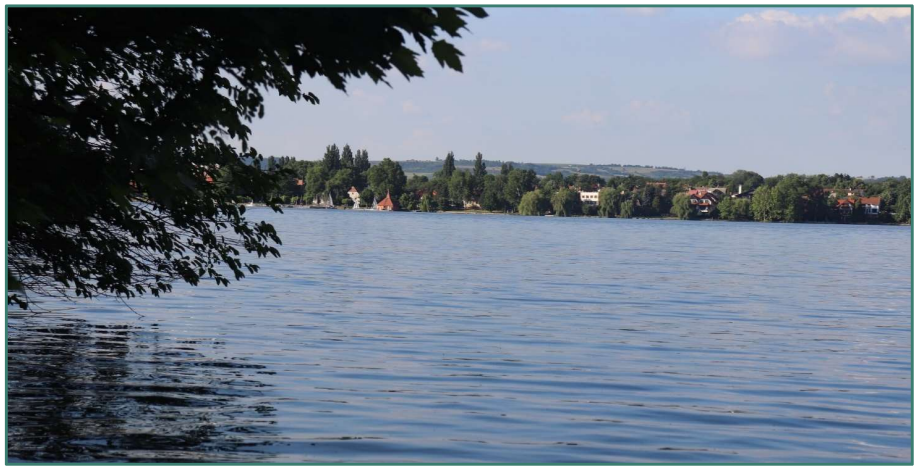

Tata egyedülálló környezeti adottságai közül kiemelkedő a vízfelületek és az ahhoz kapcsolódó vízparti zöldfelületek nagysága.

A 220 hektáros Öreg-tó 1989 óta a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó, Európa-hírű téli vízimadár-gyülekezőhely. E Ramsari-terület 2006-ban jelentősen bővült északi irányban és azóta már a Réti-halastavak, Fényes-fürdő és Ferencmajori-halastavak környéke is részét képezi. Az Öreg-tó az Által-ér vízgyűjtő egészére kiterjedő, széleskörű összefogás jelképévé vált. A városban található a szintén országhatárokon túl is ismert Kálvária-dombi Geológiai Múzeum, amely mintegy 200 millió évnyi földtörténet egyedülálló szépségű bemutató területe.

Esterházy Ferenc megbízásából Mikovinyi Sámuel vízrendezési munkái nyomán az 1760-as években alakították ki a Baji patakok vizével táplált, mintegy 18 ha nagyságú Cseke tavat, amely ma az angolpark központi vízfelületét és a vízparti növény-együttesekkel a legnagyobb, átfogó terét képezi.

A park építését 1783-ban kezdték meg központi eleme ekkor a terület déli részén lévő kiemelkedésre épített és nemrég felújított, copf stílusú nyári lak volt, amelynek előterében ekkor még egy barokkos, mértani jellegű, sugaras **vue**-rendszert képező, sövényekkel kialakított csillagsétány létesült.

vue: Sugarasan elrendezett utak.

A további parképítési munkák, a növénytelepítések, a kerti építmények azonban 1780-tól már a tájképi, szentimentális kert stílusjegyeit követték. Tágas gyepes tisztások és festői foltokba telepített facsoportok jellemezték a területet.

Ekkora tehető szentimentális építészeti elemek: a grotta, a Pokol elnevezésű műbarlang létesítése, az 1780-as évek végén az Esterházyak gazdag mediterrán és délszaki növénygyűjteményének teleltetésére szolgáló üvegház (a mai Pálmaház elődje), valamint 1797 körül a Török mecset megépítése.

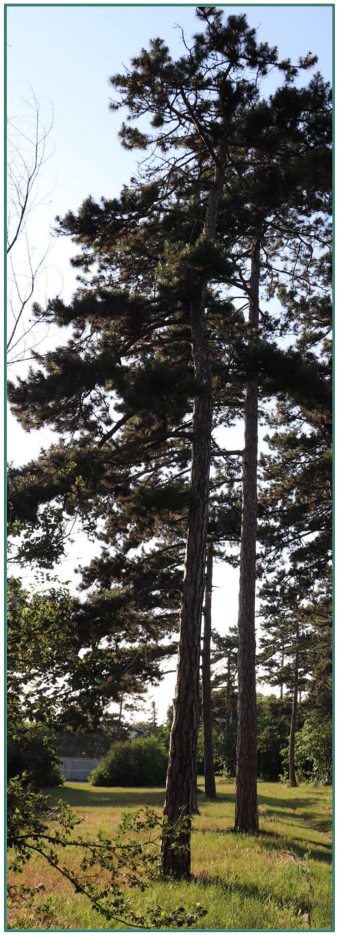

A park egészét bonyolult vízrendszer hálózza be, amit több forrás táplál, két kisebb tavacska és ezeket egymással egybekapcsoló több vízfolyás is található a kertben.

A vízrendszert tápláló tatai források igen bővizűek voltak. Ezekre a fakadó vizekre lehetett tavakat, malmokat létesíteni a múltban. A nagy vízhozamú források különleges, állandóan nedves klímát, és tápanyagokban gazdag talajt adtak, ezért lehetett sikerrel a hazai fafajok mellett, különleges, idegen földrészekről származó növényeket (egzotákat) is ültetni. Az elsők között jelenik meg a jegenyenyár és itt telepítettek először az országban például szomorúfüzeket, amelyeket Kínából hoztak. A növényeket a festői képi megjelenés érdekében, lombosodásuk ideje, törzsük, koronájuk mérete, alakja, színe, levél-színeződésük, lombhullásuk ideje szerint válogatták össze és csoportosították, hogy művészi látványt nyújtsanak a fő nézőpontokról. A tatai szentimentális tájképi kert így elsőként az országban a 18. század végén már teljes egészében, a tóval együtt mintegy 65 ha nagyságú területen lényegében elkészült.

A park változatos növény-tömegekkel kialakított, szabad ültetésű, nagyvonalú térrendszerét és ma is látható sétányrendszerét végül több szakaszban formálták tovább.

Itt tört fel Magyarország egyik legbővizűbb karsztforrás csoportja. A naponta mintegy 250 ezer m3 kristálytiszta vizet adó források legjelentősebbje a Fényes-fürdőn fakadt.

Ugyan a 70-es évek elején több másik forrással elapadt, az 1987-ig tartó tatabányai szénbányászat okán a karsztvizek kiszivattyúzása miatt, de a bányák bezárását követően, 30 esztendei szünet után 2001-ben ismét a felszínre törtek.

Tata ökológiai adottságairól sokat elárulnak a művelési ágak vonatkozásában bekövetkezett változások. Ezek több évtized távlatában akár komoly méreteket is ölthetnek, de ha csak az elmúlt 12 évet nézzük, akkor is jellemző folyamatok következtek be. A város terjeszkedését is mutatja, hogy a művelésből kivett területek nagysága közel 47 hektárral nőtt! Ugyancsak növekedett a gyepek kiterjedése is. Ezzel szemben a legnagyobb mértékben a szőlők és szántók nagysága csökkent. Ezért kiemelten fontos, hogy a természeti értékeinkre kellő odafigyeléssel vigyázzunk és az újonnan beépülő területeket úgy alakítsuk ki, hogy megfelelő mennyiségű és intenzitású zöldterületet hagyjunk, ahhoz, hogy Tata különleges mikroklímája megmaradhasson.

A.3.1.Agostyán településrész története

Borovszky Samu Magyarország vármegyéit és városait leíró munkájában a következőket olvashatjuk:

„Agostyán, a Vértes alján fekvő kisközség, melynek 532 róm. kath. vallású, németajkú lakosa van. Házainak száma 97. Postája, távírója és vasúti állomása Tata. E községről a XIV. században Abustian alakban emlékeznek meg az okiratok. 1383-ban possessio Abostyan alakban szerepel és az Abustyáni család birtoka. 1446-ban a Rozgonyiak az urai. A török világban elpusztult és egész 1731-ig néptelen volt, a mikor az Esterházyak kezére került; gróf Esterházy József 1733-ban németeket telepített ide. Később Augusztin német elnevezéssel is felbukkan. Maig is az Esterházyak kezén van. 1889-ben a község nagyobb részét tűz pusztította el. Róm. kath. temploma 1809-ben épült.”

Komárom-Esztergom Megye Településtörténeti Kalauza (1993) így ír Agostyánról:

A település nevének eredete tisztázatlan. Középkori birtokosai az Abustyáni, majd a Rozgonyi család. A törökök 1543-ban elpusztították. Agostyán 1727-ben került az Esterházy család tulajdonába. Az elnéptelenedett falu betelepítését 1733-ban kezdték meg, katolikus németek érkeztek ide a Würzburgi püspökségből és Bamberg vidékéről. Ezt követően a települést Augusztin néven is említik.

Az Első Katonai Felmérésen (1763-1787) látható a Tata felől érkező út, tőle északra a dombtetőn a templom, a Baj felé elnyúló szőlőterületek, és a patakvölgyben települt falut körülvevő pajták sora. A település ekkor alig ért túl a jelenlegi buszfordulón, a Tardos felé vezető Szabadság utca még nem alakult ki. A falut azonban már ekkor is az erdő, a szőlők és a művelés alatt álló szántók és legelők vették körül.

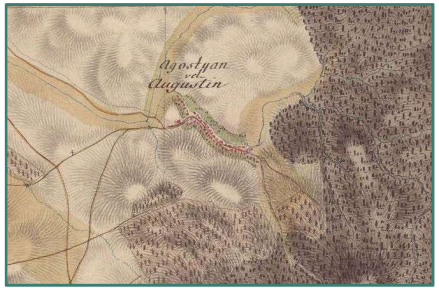

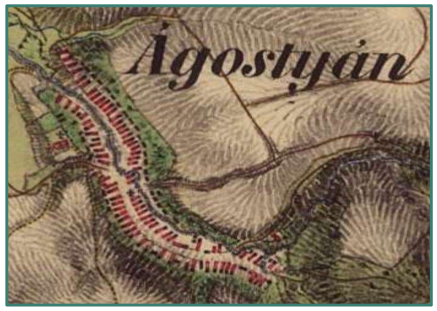

A nagyon precízen rajzolt Második Katonai Felmérésen (1806-1869) látható, hogy a falu mindkét irányban megnövekedett, a Kert utca és a Szabadság utca, mint út, kialakult, így létrejött a kapcsolat Tardossal.
A házak nagyrészt utcára merőleges gerincűek, az udvart lezáró pajták minden portán megtalálhatóak.
Megnőttek a szőlőterületek is, gyakorlatilag a Neugebirg már a mai kiterjedését mutatja.
A külterületi úthálózat sűrűbbé vált, ami intenzívebb mezőgazdasági művelésre utal.

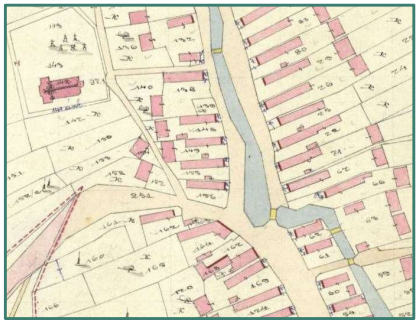

Az 1897. évi kataszteri térképen már a Szabadság utca első házai is megjelennek, látható a Kossuth utca hármas elágazása a szőlők felé, valamint a kis présházak.

A telekosztás sok helyütt, különösen a belterületen megegyezik a mai állapotokkal. A falu körül, a patak mentén még sok a kis parcella (Káposztások, Kenderföldek, Kis rétek, stb.), amelyek mára nagyrészt egyben használt legelőkké váltak.

Tata felől érkezve a legutóbbi időkig csak a dombhátra épült templom jelezte a falu közeledtét, még az után is, hogy a XX. század közepén és második felében a főutcától észak-keletre emelkedő dombon újabb utcák épültek be. Átmenő fő utcája- a Kossuth utca –, mely ma Tatáról Tardos felé tart, az első katonai felmérésen még csak a szőlőhegy (a Neugebirg) felé követhető.

A török korban elnéptelenedett vidékre 1735-ben Esterházy József telepített katolikus németeket. Az általuk hozott „sváb” építkezési mód, és a patak menti fekvés a mai napig a falukép legmeghatározóbb vonása.

A fésűs beépítésben álló lakóházak előkert nélkül, vagy kis, jellemzően legfeljebb 3 m-es előkerttel fordulnak az utca felé. A helyenként még fellelhető – a lakóházzal ellentétes oldalon álló – nyári konyha mellett a falu jellegzetessége volt az udvarokat lezáró, a telken keresztben álló, egymással szinte összeérő pajták sora, mely erődszerűen vette körül a települést. Mind a mai napig megtalálható szinte minden udvarban a kerekes kút is, melyet több helyütt fa kútház tesz biztonságossá.

A lakóépület-állomány a XX. század második felében jelentősen átalakult, megjelentek a „kockaházak”, később a kétszintes, tetőtér-beépítéses épületek nem csak az újonnan nyitott utcákban, hanem a főutcán is. Ennek ellenére, a telekosztás változatlanságának köszönhetően az utca ritmusa megmaradt.

Agostyánban - talán az Arborétum közelségét jelezve – jellemző a sok és sokféle örökzöld: fenyők, tuják díszítik a magántelkeket és az utcákat is.

A településrész összességében rendezett képet mutat, mely elsősorban a közterületek és kertek gondozottságának köszönhető. A közművek közül legfontosabb a domborzat miatt a megfelelő csapadékvíz-elvezetés, erre füves vagy burkolt árkok kerültek kiépítésre.

Agostyánban két kiskertes terület található. A korábban kialakult, Neugebirgnek nevezett szőlőhegy a baji szőlők folytatásaként a Gerecse nyugati lejtőjén terül el, és már az első katonai felmérésen is látható. A faluból a Neugebirg felé vezető úton a löszfalba vájt, bor tárolására használt lyukpincék is találhatók.

A község nyugati oldalán fekvő Kukorica-dűlői szőlők és kiskertek telekosztása az 1897-es kataszteri térképen látható először, ekkor még épületek nélkül.

A második világháború után Agostyánba is telepedtek be a környék ipari üzemeibe érkező munkások, több család érkezett az alföldi Kunhegyesről.

A falu lassan „kinőtte” az Árendás-patak völgyét, a XX. század második felétől új utcákat nyitottak a falu feletti domboldalon – ekkor létesült a Jókai sor és a Petőfi utca, majd a Lázár Vilmos, a Vasvári Pál és a Török Ignác utca. Itt kisebbek a telkek, gazdálkodásra már kevésbé, inkább csak kertművelésre, pihenésre, kertvárosias életmódra alkalmasak.

Az újabb kori, igen különböző célokat szolgáló zöldmezős külterületi beépítések „kifolytak” a patak völgyéből Tata felé. Megtalálható közöttük a birtokközpont jellegű gazdasági, a rekreációs és lakóparki funkció egyaránt, emiatt és a gyorsan változó építészeti „divatok” miatt nagyon heterogén karaktert mutatnak.

A.3.2. Agostyán településrész épített értékei

A község nyugati oldalán fekvő Kukorica-dűlői szőlők és kiskertek telekosztása az 1897-es kataszteri térképen látható először, ekkor még épületek nélkül.

A második világháború után Agostyánba is telepedtek be a környék ipari üzemeibe érkező munkások, több család érkezett az alföldi Kunhegyesről.

A falu lassan „kinőtte” az Árendás-patak völgyét, a XX. század második felétől új utcákat nyitottak a falu feletti domboldalon – ekkor létesült a Jókai sor és a Petőfi utca, majd a Lázár Vilmos, a Vasvári Pál és a Török Ignác utca. Itt kisebbek a telkek, gazdálkodásra már kevésbé, inkább csak kertművelésre, pihenésre, kertvárosias életmódra alkalmasak.

A Tata város építészeti és városszerkezeti értékeiről szóló 19/2011 (V.30.) rendeletében 20 ilyen népi lakóházat, a templomot és kertjét, valamint az I. világháború hőseinek emléket állító szobrot helyezi helyi helyi védelem alá, melyek listája a 2. mellékletben található.

A már helyi védelem alatt álló értékek mellett, javasolható az alábbi értékek helyi védelem alá vonása is:

- A temető régi sírkövei, melyek szinte a település újjáalapításától kezdődően megőrződtek. Anyaguk jellemzően a környékben megtalálható süttői vagy tardosi mészkő.
- Jellegzetesek a (főleg tardosi) kőből készült kapuoszlopok.
- Az önkéntes tűzoltó egyesület szertára és az azt díszítő Szent Flórián szobor.
- A temetőben található Mária-szobor.

- További keresztek a falu területén, a szőlőhegyben valamint a templomot körülvevő temetőben
- Hagyományos présház a Neugebirgben

A.3.2. Agostyán településrész táji és természeti értékei

Agostyán országosan ismert természeti értéke a Bocsájtó-völgyi Arborétum és a természetszerű gazdálkodás, illetve környezeti nevelés fellegváraként számon tartott Ökofalu.

Az **Agostyáni Arborétumot** a Vértesi Erdészeti és Faipari Rt. kezeli. A csodálatos fekvésű és mikroklímájú arborétumot voltaképpen gróf Esterházy Móric alapította, amikor 1912-ben vörösfenyőt kezdett itt telepíteni. Az erdőkkel körülvett völgyben a növények különösen szépen fejlődtek.

A későbbi tapasztalatok is azt mutatták, hogy a terület mikroklímája eltér a környező domboldalakétól. Ez és részben savanyú talaja tette alkalmassá egy kísérleti arborétum létrehozására. Az arborétum terveit 1953-ban Kiss Miklós készítette el; a telepítés 1955-ben kezdődött. A cél nem a fajtagazdagság, hanem az esztétikailag értékes és erdőgazdaságilag jelentős fajok, változatok telepítése volt. A mikroklíma fenntartására a völgyet átszelő, a hidegkúti források vizét összegyűjtő patak útját gátakkal zárták el, és két tavat hoztak létre.

A sikeres telepítés eredményeként ma közel 300 fa- és cserjefaj, illetve fajta található meg itt, köztük a Gerecse jellemző növényei, de a fajok többsége különleges fenyőféle. A gyönyörű luc-, páfrány- és selyemfenyő fajták közül külön figyelmet érdemel egy kb. 33 méteres, múlt századi vörösfenyő és a kert ékességének tartott Atlasz-cédrus (Cedrus atlantica), amely Észak-Afrika magas hegységeiben honos. Találhatunk itt egy értékes tiszafa- (Taxus) gyűjteményt, továbbá tulipánfát (Liriodendron tulipifera) és sok más bokor- és fafajtát is.

Az **Ökofalu** az Ágoston-ligetben a helyi önellátásra, önfenntartásra épülő mintagazdaság, ahol akár egy XV. századi fogadóba is betévedhetünk. A terület kezelését végző alapítvány oktató- és továbbképzőközpontot működtet itt, szerveznek táborokat, túrákat a környékre, és az erdei iskolába is várják a diákokat.
Helyi jelentőségű természetvédelmi területek az Árendás-patak völgye és a Tojás-hegy.
Tájképi szempontból meghatározó a völgyi falu jelleg. Az Árendás-patak, mint a települése gerince, részben a kerteket kettészelve, részben pedig a Kossuth utca két oldalát elválasztva folyik át a falun. A történeti településmag legmagasabban fekvő épülete a templom. Tata felől érkezve sokáig ez jelezte elsőként a települést.

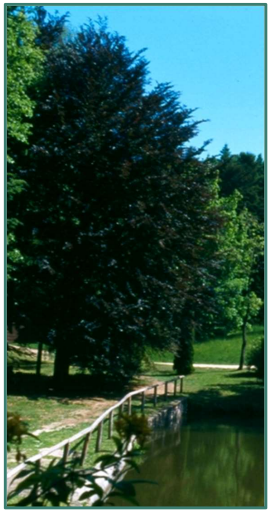

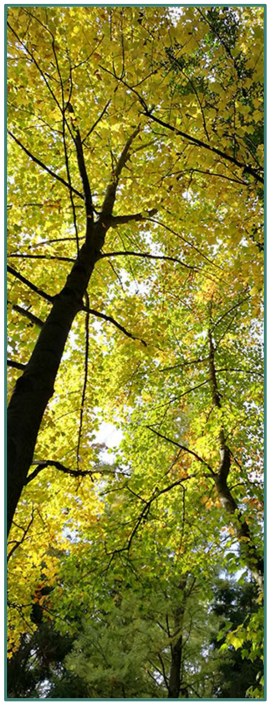

4

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

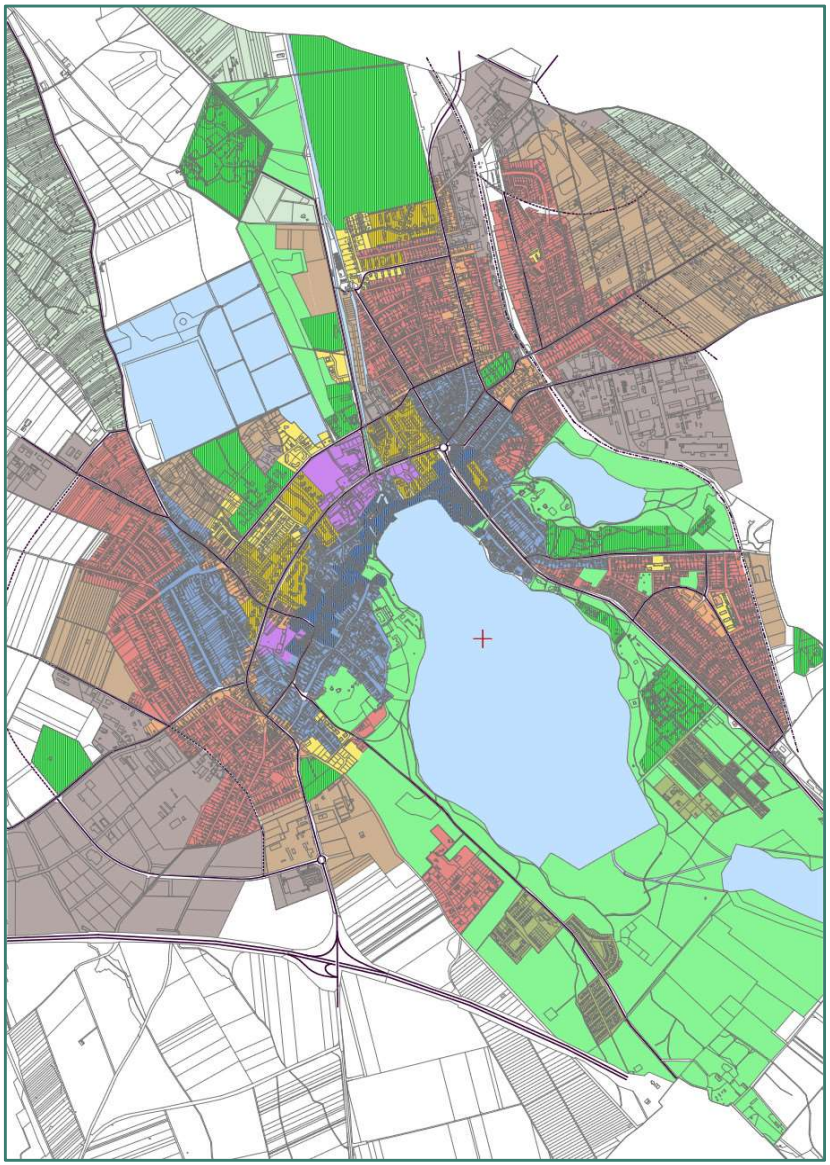

A város fejlődésének korszakai, a korra jellemző építési stílusokat, az igényekhez alkalmazkodó épületeket eredményeztek, mely nyomon követhető a későbbiekben is, igy képez a városi szövet területenként más-más arculatot tükröző egészet. A különböző karakter területek elnevezésében törekedtünk arra, hogy Tata építési szabályzatában szereplő elnevezésekkel ne legyen keverhető. A településképi lehatárolás és az azokhoz kapcsolódó szabályok a Településképi rendelet részét fogják képezni, a Tata építési szabályzatában ezek a lehatárolások nem fognak megjelenni.

T.4. Tata városképe és karaktertérképe

Tata építészeti arculatát meghatározza a barokk kisvárosi hangulat, mely a történeti településmagok egyedi hangulatát adja, de jelen van a kertvárosi építészet a 60-as évektől, sőt olyan családiházas területek is vannak melynek meghatározó elemei napjaink építésze. A kisvárosi területekbe ékelődtek a – mára már zöldbe ágyazott – lakótelepek az 50-es évektől, de jelen vannak a falusias jelleget őrző történeti utcák is, mint a Nagykert utca környéke. A gazdasági területek meghatározó elemei az iparterületek, melyeken a funkciónak megfelelő, igényesen kialakított épületek emelik e terület nívóját.

Kiemelkedő adottságot jelent a természet közelsége: a tavak, patakok, erdők, melyek átszővik a várost és különleges atmoszférát nyújtanak annak.

Ezek alapján a város 10 különböző karakterterületre bontható, melyek a következők:

1	TÖRTÉNETI TELEPÜLÉS:		TÖRTÉNETI VÁROSMAG
			TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ
2	TÖRTÉNETI VÁROSMAGHOZ KAPCSOLÓDÓ NAGYFORGALMÚ TERÜLETEK		
3	KISVÁROSIAS BEÉPÍTÉS		
4	TELEPSZERŰ BEÉPÍTÉSEK:		LAKÓTELEPEK
			MODERN BEÉPÍTÉS
5	CSALÁDI HÁZAS TERÜLETEK		
6	ÜDÜLŐ TERÜLETEK		
7	GAZDASÁGI TERÜLETEK		
8	JELENTŐS ZÖLDFELÜLET:		PARKOK ERDŐK
			KÜLÖNLEGES
9	HAGYOMÁNYOS SZŐLŐ- ÉS KERT-MŰVELÉS TERÜLETEI		
10	ÁTALAKULÓ TERÜLETEK		

T.4.1. Történeti település

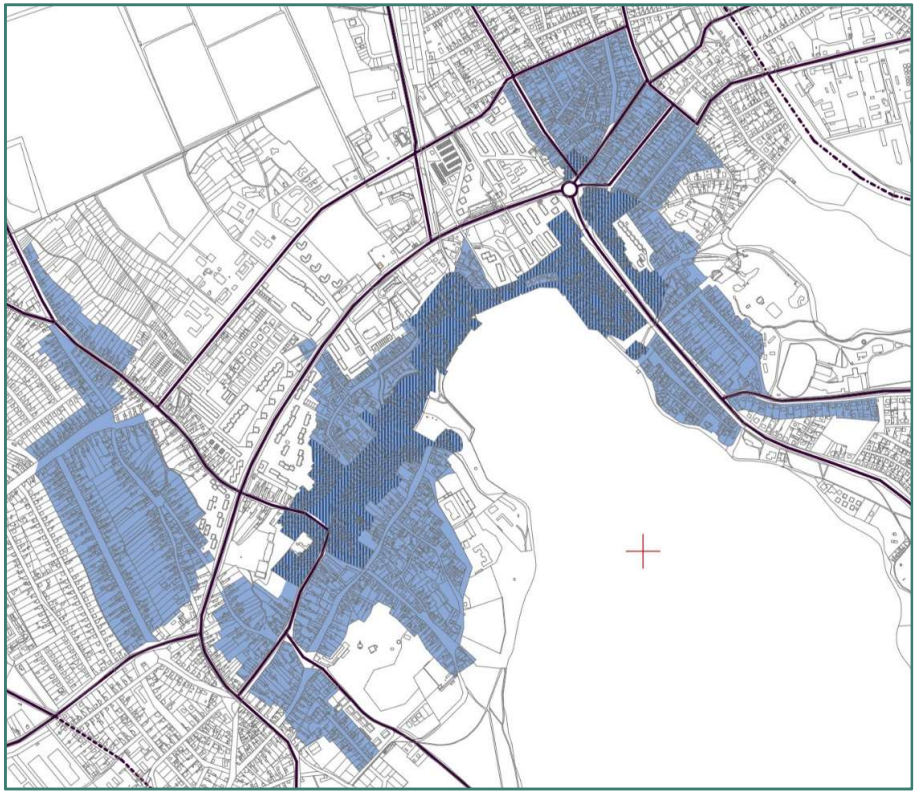

Fényes Elek Statisticájában (1848.) a következő városképi leírás olvasható:

„Magának Tatának utcái rendetlenek, s kivált a félrébb esők, mondhatni szűkek, ugyan ezeken házai többnyire alacsonyak, nádasok, de főbb utcái, s kivált piackörnyéke jeles, általában cserepes épületeket mutathat, s köztük egy-kettő emeletes is találkozik. Tóváros utcái sokkal rendesebbek, szélesek, házai mondhatni általában csinosak, kivált Bajnak és Szőlősnek menő piacutcáján.”

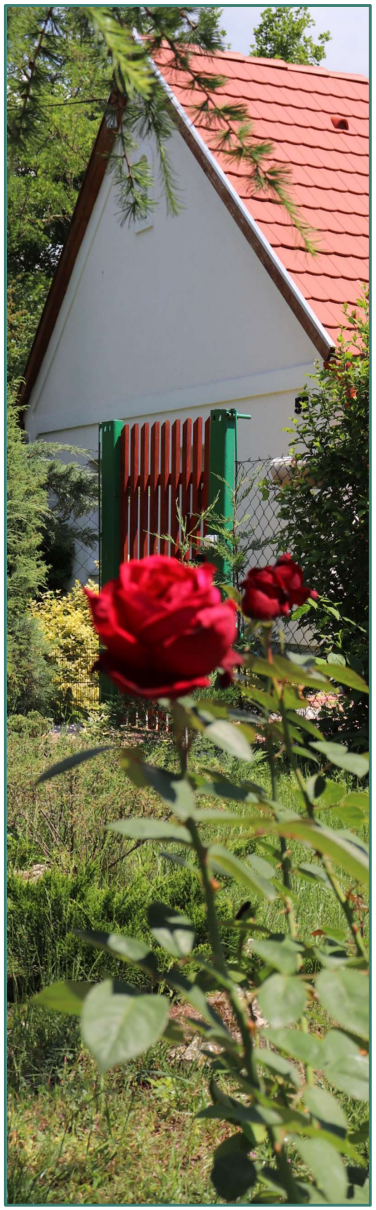

A leírás a kor felfogását tükrözi (az áttekinthető, geometrikus rendet részesíti előnyben), s ugyanakkor arról árulkodik, hogy Tata szerkezete valóban régi utcaszerkezetet őriz, Tóváros viszont újonnan kijelölt utcákkal bír. Fontos a cserép héjazat említése. Az uradalmi téglavető megnyitásától kezdve jellemző a komolyabb épületek esetében a cserépfedés alkalmazása.

A tradicionális tatai városképet találóan írja le Tata első monográfusa, Rédey Miklós. Szerinte a régi tatai házak, még az igényes, tehetős tulajdonosok házai is szinte kivétel nélkül földszintesek, későbarokk és klasszicizáló karakterűek.

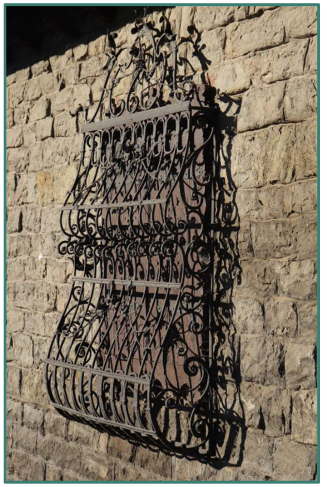

„A még fennmaradt régi udvarházak rendszerint zárkózottan az utca hosszában épültek. A széles kapuk bolthajtásosak.

Külsőjükön az ablakok őrzik még a legjobban a barokk stílusnyomait – az alul kiöblösödő, csinos kosárrácsaikkal.

Az udvar felőli részen egyik-másikjuknak még árkádos tornáca van, de a legtöbb árkádot az alakításnál lebontották. Úgy az udvarházakon, mint a kevés számú, jobb módú polgárházakban feltűnően sok a márvány. A házak lábát az utca felül márványlapokkal védik, borítják, a kapuk-ablakok bélése, vagy legalább a felső vagy az alsó párkánya, a lépcsők, a tornácok szintje, mind márványból vannak."

A „márvány" a tardosi és tatai (az egykor „Márványhegynek" nevezett Kálvária-domb kőbányájából fejtett) jura vörösmészkő, amely a városi építkezéseknél jellegzetesen ismétlődő építő- és díszítőkő: lépcsők, kapuszárkövek, párkányok, lábazati borítások formájában jelenik meg. Az építkezéshez bőven volt a kőbányából és a régi, romos épületekből kő, valamint az uradalmi téglavetőből jó minőségű tégla és cserép.

Rédey ír a gazdaházakról is, amelyek 1-3 ablakosak, a telek hosszában épültek, és a tűzfal oromzatával fordulnak az utcára. Az oromzaton fent kettős szellőzőlyuk. Mellettük széles kapu és gyalogkapu. Rédey felfigyel az ikerházakra is, amelyek szerinte főleg Tóvároson jellemzők, a két hasonló homlokzat között falazott, boltíves kapuval. A mennyezet gerendás, a lábazat itt is „márvány".

Az épületekre jellemző a boltíves falazott kapu kialakítások, melyek jóformán datáló értékűek jellemzően kosáríves (XVIII. század) kialakítással, vagy szegmensíves (XIX. század) kialakítással készültek a lábazatnál kerékvetőkkel. A homlokzatok további jellemző kialakítása a nyílások kő keretei, a homlokzat tagolásánál alkalmazott vakolatarchitektúra, a kapuk asztalosmunkája, kilincsei, és vakolt vagy vakolatlan módon elhelyezett kerámia díszítőelemek.

A város történeti településén belül külön lehatárolhatjuk azt a szűk területet, ahol a középkori városmag húzódott. A két központi mag, karakterében kicsit elválik a köré szerveződő, azokhoz kapcsolódó utcáktól, de az egész történeti település is őrzi a fent leírt jellemző stílusjegyeket és beépítési módokat.

Azok a területek, amelyek magasabban fekszenek, és nem érintette őket a 16-18. századi elmocsarasodás, többé-kevésbé épen megőrizték szerkezetüket.

Történeti városmag

Tata jellemzően két központú település, míg Felső-Tata központja a Kossuth tér (és a Rákóczi utca) volt, Tóváros központja az Ady Endre út (volt Esterházy utca). Míg a Kossuth téren a klasszikus Fő (Piac) tér köré szerveződnek az épületek, templommal városházával, a Tóvároson az Ady Endre utca a térszervező elem, ami ma a város kereskedelmi, pénzügyi központja, de a központi igazgatás egyes szervei is itt találhatóak meg.

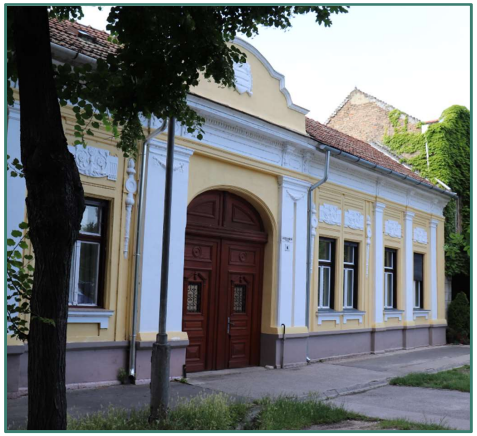

A 18. századi Tata utcahálózata és a főtér elrendezése nagymértékben követi a középkori szerkezetet. Az utcakép sok helyen még szinte érintetlenül őrzi a 18-19. századi állapotot.

A történeti városmag lakóházai (polgárházak, valamint „udvarházak”, „kúriák”) zártsorú beépítésben, hosszú utcai homlokzattal épültek, leggyakrabban „L” alaprajzúak egytraktusos elrendezésben, az udvar felől tornáccal.

Jellemző a földszintes beépítés, emeletes lakóház az egykori Úri utca néhány háza (Rákóczi utca), valamint a tóvárosi főutca (Ady Endre út) néhány városi háza, valamint a tatai Fischer-ház volt. Az épületek utcával párhuzamos gerincű magas tetős kialakításúak, a forgalmasabb területeken az utcafronti földszinten jellemzően kereskedelmi egységek találhatóak.

Történeti településrész

A történeti városmagon kívüli területek is viszonylag egységes képet mutatnak, annak folytatásaként alakultak ki. Mivel jelentős átmenő forgalom nem érinti ezeket a területeket, többségében meg tudta őrizni a lakófunkciót.

Ilyen a tatai főtér fölötti utcák a Fazekas utca, Kálvária, Eötvös, Hullám utca, amelyek a Kálvária-domb lejtőjén támaszkodnak, vagy az ezekhez kapcsolódó a Kocsi, Komáromi, Nagykert utca Május 1 útig tartó szakasza.

De ilyen a területet például a Bezerédi utcától az Almási utcáig tartó terület, a Bajcsy Zsilinszky utca Berzerédi utcáig tartó szakasza.

Míg a Történeti városmagban csak zártsorú beépítés van, a kapcsolódó területeken már oldódik a zárt sorú „L” alaprajzú utcával párhuzamos tetőgerincű kialakítás és egyre több helyen megjelenik a „falusias” oldalkertes, utcával merőleges tetőgerincű oromfalas kialakítás.
Az épület homlokzatán jellemzően két alacsonyan elhelyezkedő ablakkal és az oromfalon két szellőző nyílással Az épület mellett jellemzően falazott kerítés és kapubeálló található.

A Nagykert utca, Táncsics Mihály utca, Dózsa György út és a Kakas utca Komáromi utcától délre eső területének beépítése őrzi a jellegzetes falusias beépítést.

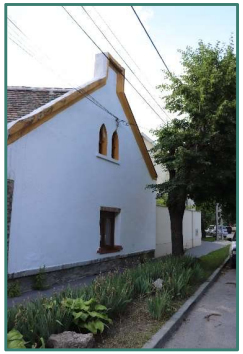

T.4.2. Történeti városmaghoz kapcsolódó nagyforgalmú területek

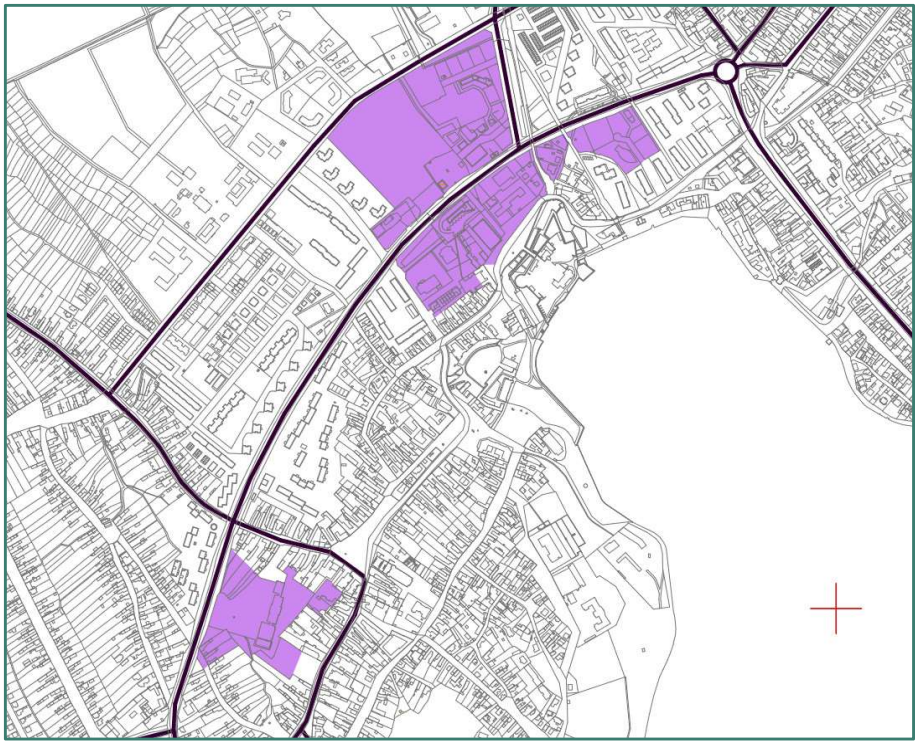

Karakterében elkülönülnek a történeti városközpontokon kívül létrejövő, azokhoz kapcsolódó, de karakterében és funkciójukban elkülönülő területek. Itt a beépítés nem követi a hagyományos szerkezetet, jellemzően modern nagy alapterületű és tömegű szabadon álló épületek alkotják ezeket a területeket. A telkek jellemzően nincsenek kerítéssel lehatárolva.

A városközponti területek külön kezelendő, elkülönülő része a Keszthelyi utca- Váralja utca Vörösmarty utca-Május 1 út által határolt terület.
Melynek mai kialakítása nem megfelelően viszonyul a közvetlen szomszédságában lévő történeti városmag területéhez és a vár közvetlen közelségéhez, ezáltal jelentős kontrasztot és településképi feszültséget teremtve a területen.

T.4.3. Kisvárosias területek

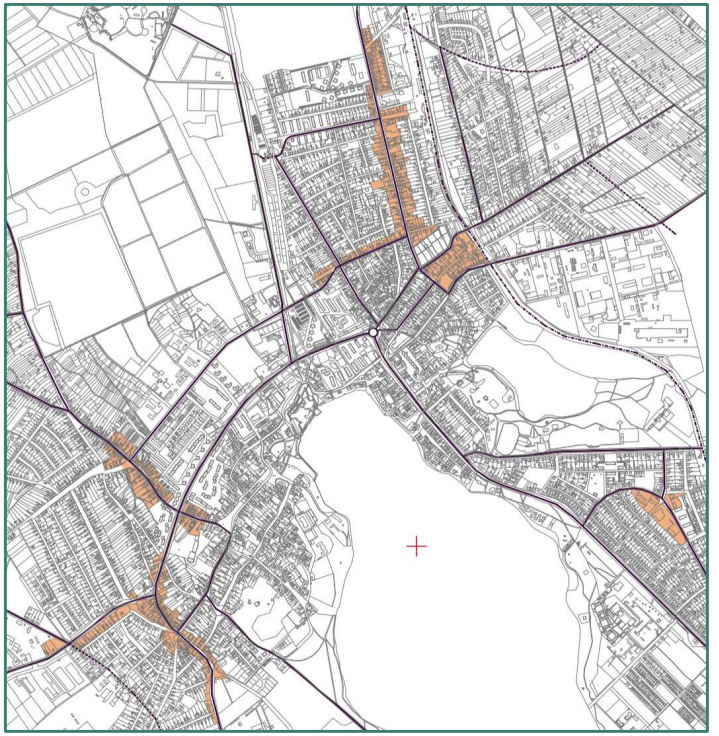

A kisvárosias területek a főútvonalak mentén alakultak ki mintegy csápként kiterjesztve a belvárosi részeket.

A kisvárosias területek közös jellemzője az utcafronton álló zárt sorú, vagy tömör kerítéssel oldalhatáron álló általában földszintes kialakítás.

Ez a beépítés főképp a nagy forgalmú országos közutak mentén jellemző, így a Bacsó Béla út, Vértesszőlősi út, a Környei út, a Május 1 út. Komáromi utca a Május 1. úttól kifelé eső szakasza.

A főutak menti területek építészetileg és funkcionálisan átalakuló területek. Az átalakulást a lakófunkció számára hátrányos, megnövekedett gépjárműforgalom indukálja. Ezek a területek jellemzően, előkert nélküli beépítésűek. A lakó funkció mellett vagy helyett az átalakulás nyomán megjelenhetnek a földszinti részekre betelepülő szolgáltatások. Vannak olyan területek mit például a Május1 út a Bacsó Béla út, Komáromi út, ahol már megjelentek ezek a vegyes funkciók.

T.4.4. Telepszerű beépítések

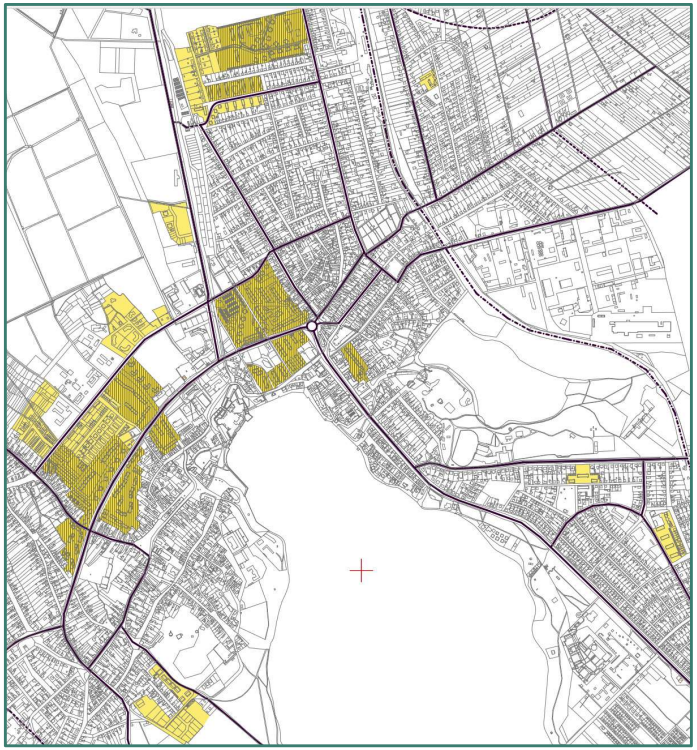

A telepszerű beépítés alatt egyrészről értjük a városon belüli lakótelepi foltokat, másfelől azokat a beépítéseket, lakóparkokat sorházas területeket, melyek egységes koncepció alapján megvalósított hasonló, vagy ugyan olyan épületekből állnak és beépítésük intenzitása a családi házas jellegnél sűrűbb. Jellemzően több szintes épületek együttese.

Lakótelepek

Tatán a lakótelepek – az Egység utcai 7, illetve 9 emeletes épületeket leszámítva – „emberléptékű" legfeljebb 5 szintes épületekből állnak. Képviselteti magát a városban az 50-es évek szocreál lakótömbjeitől a 60-70-es évek blokkos és a 80-as évek paneles lakóépületei is. Csoportosítani az építési technológiájuk szerint lehet, mely egyben egy építészeti korszakot is jelent.

Jellemző rájuk, hogy a környező fák magasságban „utolérték" az épületeket, vonzó környezetet adva a lakófunkciónak. A lakótelepek sajátosságai, hogy a tömbök közti területek közterületként vannak nyilvántartva.

Nem iparosított technológiával készült lakótelepek

Tatán az első „lakótelepet" katonatiszteknek építették a Baji úton, hagyományos szerkezetekből magas-tetővel, igényes építészeti kialakítással. A tudatosan keretszerűen elhelyezett négy épület egy belső intimebb, de nyitott teret határol. Az épületek tagolt homlokzati kialakításukkal a XX. század középső harmadát idézik.

Egységes koncepció alapján, de hagyományos technológiával épültek a Gesztenye fasor utcára merőleges 2 szintes lakóházai. A Deák Ferenc utcai társasházak is hasonló technológiával épültek.

Blokkos lakótelepek

A lakótelep-építés következő generációja a blokkos építési móddal készültek a 60-70-es években lakótelepek: a laktanya melletti Bacsó Béla úti, a Gesztenye fasori, az Új út menti, a Bartók Béla úti, a Keszthelyi utcai, a Kazincbarcikai utca - Pálóczi utca térségében épült lakóházak

A 3-4 emeletes épületek többsége az elmúlt években a panelprogram segítségével megújultak nem csak energetikai szempontból, de az egységes koncepció szerinti színezésükkel sokat emeltek a városképen is.

Paneles lakótelepek

A 70-es évek végén Tatára is" elért" a blokkos építést felváltó paneles technológia, szerencsére legfeljebb 4 emelettel.

Több korszak volt a panelépítés is, lapostetős szalagház (Május 1. út 35-37.), mely a Május 1. út eleji páratlan oldal blokkos épületének formai örököse. A Május 1. út 39-49. „térbe állított" pontházainak többnyire csak a felsőbb szintjei láthatóak a Május 1 út menti fák takarásától. Az út túloldalán az utolsó fázisban épült panelépületek magastetővel készültek, egy részük ál-tetőtérbeépítéssel: a legfelső szint nyers paneljeire manzárdtetőt illesztettek.

A panelprogram ezeket az épületeket is érintette, az egységes a cementszínű, zúzott kő textúrájú felületeket felváltotta a hőszigetelt homlokzatok harmonikus sok-színűsége.

Egység utcai monolit vasbeton épületek

A „hétemeletes" és a „kilencemeletes" épület a város két legmagasabb lakóépülete erőteljesen beavatkozott Tóvárosnak az Öreg-tó túloldaláról feltáruló sziluettjébe. A két épület kitakarja a Gerecse méltóságteljes, nyugodt hegyvonulatát a városképből.

Meg sem próbált illeszkedni Tóváros városszövetébe. Az Egység utca földszintes épületeit szinte örök árnyékba döntötte.

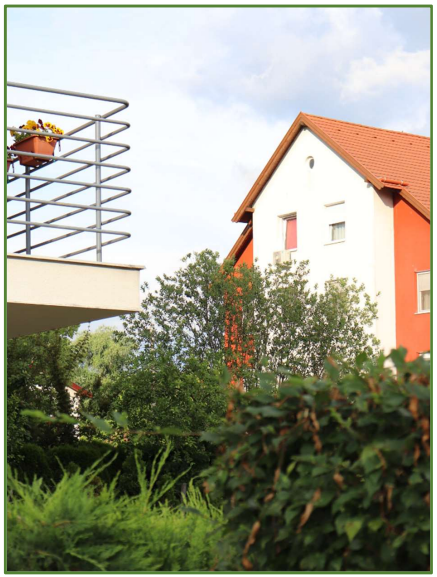

Modern telepszerű beépítés

A Modern telepszerű beépítés egyik nagy különbsége a lakótelepekhez képest, hogy ezeknél a beépítéseknél az épületek saját telken állnak. Az elmúlt évszázad harmadik harmadától napjainkig létesültek, azok a jellemzően 2-3 szintes, de néhol magasabb lapos vagy magastetős kialakítású sor és társasházak, melyek egy-egy területet meghatározóan, egységes koncepció alapján készültek. Ezekre a területekre is érvényes a telepszerű beépítés egyrészt a több egyforma egység kialakítása miatt, másrészt a beépítés intenzitása miatt.

Az elmúlt évtizedek példája a Csever utcai társasházak, melynek épületei földszint + 3 szintesek.

A Görgey Artúr utcában épült két társasház, mely léptékében illeszkedik a szomszédos 70-es évek blokkos épületeihez, de már a mai kor igényeihez igazodik városképi szempontból, meghatározó elemet alkot.

A jelenleg is fejlesztés alatt álló Fényes fasori lakópark utcától távolabbi része sorházas jelleggel kevésbé intenzíven földszint+1 szint kialakítással épül be. A Fényes fasorhoz közelebbi része viszont földszint + 3 szintes beépítésű lakótömbökből áll.

Az elmúlt évszázad harmadik harmadától napjainkig létesültek, a családiházas beépítésnél intenzívebb, nem belvárosi és nem a főutak menti lakóterületek. Jellemzően 2 szintes magastetős kialakítású sorházakkal.

Tipikus múlt századi példája a Kazincbarcikai u. – Pálóczi Horváth Ádám u. – Új út – Thúry György u. által határol terület társasházai, valamint az Aradi vértanúk útja térsége.

Ilyen sorházas beépítést követnek ezeken felül a Mindszenty téri önkormányzati bérlakások és a Naplókert utca térségében épült sorházak is.

T.4.5. Családiházas területek

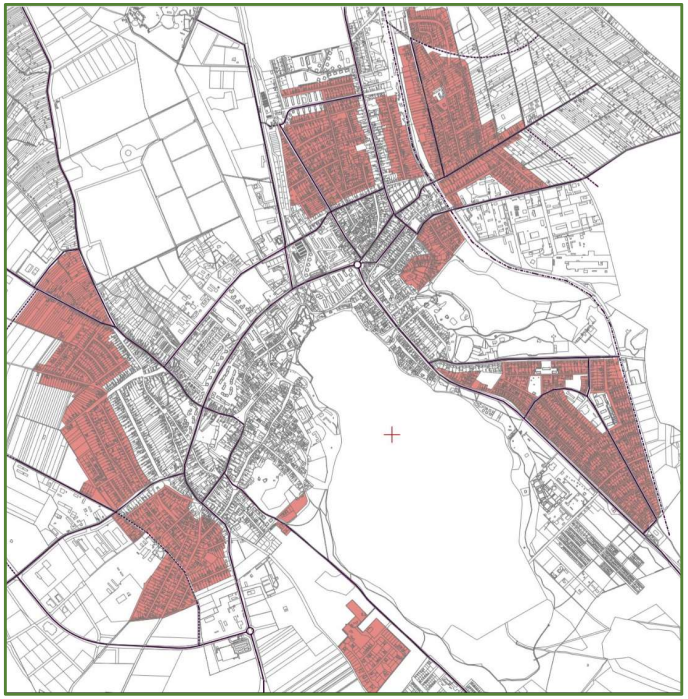

A város kedvelt lakóterületei a családiházas lakóterületek. Jellemzően előkertes földszintes, magas-tetős épületek, fákkal szegélyezett barátságos utácskákban. Az épületek egy része kontyolt-tetős kockaházakból áll, másik részük nyeregtetős épületekből, de ezen a területeken néhol kortárs lapos-tetős épületek is vannak.

Kertváros

Ilyen beépítésű Kertváros területe, mely az átalakulóban lévő Vértesszőlősi út menti épületeket leszámítva valódi kertvárosias hangulatot áraszt. Jellemző a területre a keskeny egyirányú utcahálózat, melyet előkertes nyergtetős vagy kontyoltetős épületek öveznek. A szűk utcák térarányát néhol rontják a tömör, magas kerítéskialakítások.

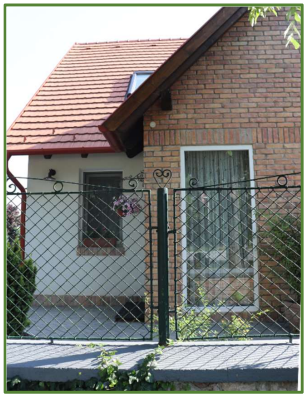

Tóváros

Tóváros a Mikovényi és a Zsigmond utca térsége a Jázmin utcától, Madách utcáig tartó keresztutcák által alkotott terület és a Révai utca, Kölcsey utca Gárdonyi utca által közrefogott terület, jellemzője a viszonylag széles keresztutcák, melyen fák és bokrok találhatóak, így kellemes léptékű jó térérarányú utcaképet hoznak létre. Petőfi Sándor, Dobroszláv Lajos és a Művész utca nagyon kedves, kacskaringós szűk utcák, melyek közterületén nincs elég hely a zöldfelületi sávnak.

Felső-Tata

Jelentős családiházas terület Felső-Tatán a Környei út – Koltói Anna utca, Kocsi út által határolt terület és az Esze Tamás utca, Kiss Ernő utca, valamint a Móra Ferenc utca – Mocsai út – József Attila utca térsége. melyeken az előkertes kialakítás mellett több helyen megjelenik az utcafronti beépítés. Mégis az utcák térarányа és az oldalkertes beépítés épületek és zöldfelületek ritmusos kialakításával hangulatos családiházas beépítést ad. Ezt a ritmust csak a tömör magas kerítéssel kialakított telkek bontják meg.

Újonnan kialakított lakó térség a szellős beépült Levendula lakópark, melynek épületei földszint + 1 szintesek és egységes koncepció alapján készültek mégsem ugyan olyan tömbökből állnak, ezzel kis változatosságot adva az utcaképnek.

Újhegy

Újhegy városhoz közeli részén Nagy Lajos utca-Tavasz utca-Újhegyi út-Akácfa utca által határolt területen kialakult környezet is családiházas beépítésű, jellemzően az előkertben vagy az utcákon telepített fák, fasorok teszik kellemessé és vonzóvá ezt a területet.

Fácános kert

Kicsit elszigetelten, erdővel körbe ölelt területen került kialakításra a Fácános kerti lakópark, ahol napjainkban is épülnek igényes, nagyméretű családi házak. A területre jellemző a kerítés nélküli előkertes kialakítás, kerítések csak az épület vonalában legtöbbször fásszárú növényzettel takart módon vannak jelen ezzel egyedi hangulatot adva a területnek.

T.4.6. Üdülőterületek

Az Öreg tó keleti részén a Fáklya utcáról nyíló párhuzamos utak területe és a tó déli részén lévő három kisebb üdülőterület között jelentős településképi különbség van.

A Nyírfa, Fűzfa, Boróka, Tulipán utcák előkertes földszintes többségében nyeregtetős épületekkel kialakítottak. Azokon az utcaszakaszokon ahol kicsi a telekszélesség, a beépítés nagyon intenzívnek hat.

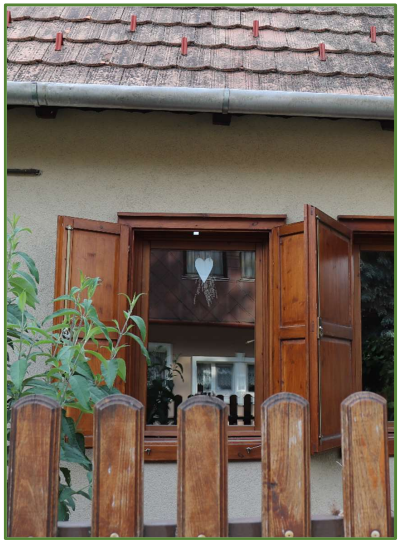

A tó déli részén található három kisebb telekcsoportból álló hétvégi házas terület a Fekete útról érhető el. Itt lévő üdülők nagyobb telkeken épültek, jellemzően földszintes, nyeregtetős épületekkel. A magas hajlászögű akár földig menő tető-kialakítású épületek és a telkek előtti széles, dús növényzettel borított közterületi sáv egyedi hangulatúvá varázsolják ezeket a területeteket

T.4.7. Gazdasági területek

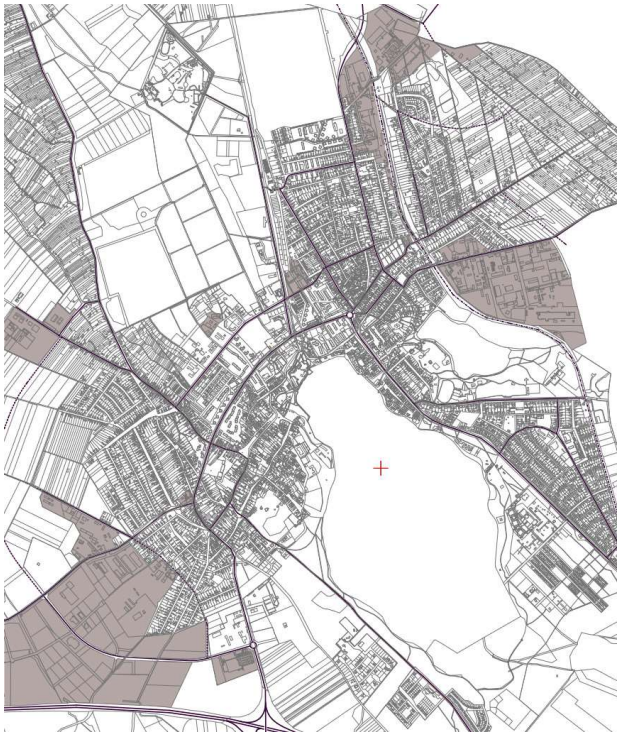

A gazdasági területek közül a nagyforgalmú városba vezető utak melletti gazdasági területeken kiemelten fontos a megfelelő településképi megjelenés. Ezeken a területeken elhelyezett épületek keltik az idelátogatóban a városról kialakítandó első benyomást, mintegy kaput képeznek a város számára. Ezért nagyon fontos, hogy az épületek és a környezetük, mely jelenti az épület telkét és az előtte húzódó közterületet is, igényesen legyen kialakítva.

Kevésbé forgalmas az 1. számú út Komárom irányából, de a felüljáróról szembetűnő a város látványa.

Az Agostyáni út két oldalán lévő zsúfolt beépítésű gazdasági terület út menti részén már megindult az átalakulás, de vannak még településképet kedvezőtlenül alakító épületek, illetve területek.

A Kocsi út és a Kakas utca bevezető szakasza viszonylag rendezett, a Pannon Lézer ipari épületei kimondottan színvonalas építészeti alkotások.

Az Faller Jenő út mentén, a Szomódi út térségében és a Baji út vasúton túli részen helyezkednek el a város elmúlt évszázadban létrehozott iparterületei.

Az Faller Jenő út menti területen jelenleg vegyes műszaki állapotú és építészeti megjelenésű, épületek találhatóak itt.

A volt tatai téglagyárak épületeit lebontották, a Szomódi és a Baji út mentén elhelyezkedő területek új fejlesztésekre várnak.

A kétezres évek elején jött létre az autópálya mentén zöldmezős területen a Tatai (Déli) Ipari Park, mely mára 40%-ban beépült. Ez a terület az autópálya felől nézve teremt fontos településképet. A viszonylag új beépítés miatt az ültetett fák még nem kellően eredtek meg, így ez a terület a széles bevezető útjával és a hozzákapcsolódó bicikli úttal és járdával még csupasznak tűnik. A beépített telkeken belüli fásítás hatásosabb volt. A jellemzően áttört kerítések mentén elhelyezett fasorok, előnyös településképi megjelenést adnak. A területen az ipari építészet nívós példái is megtalálhatóak.

T.4. 8. Jelentős zöldfelületű területek

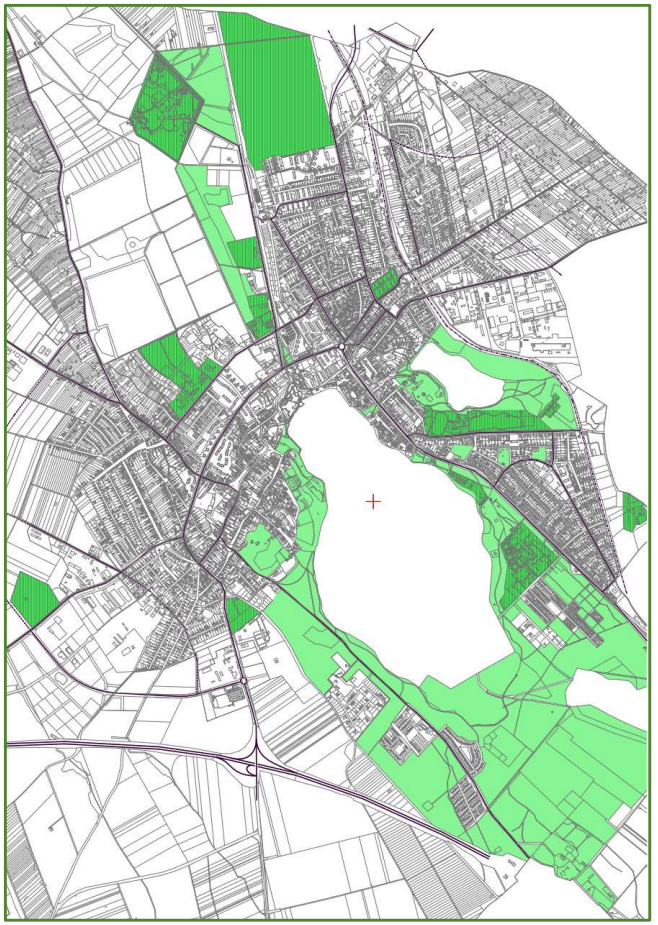

A jelentős zöldfelületű területekbe tartoznak egyrészt a városon belüli Parkok és Erdők, másrészt a Különleges jelentős zöldfelületű területek, melyek ugyan beépültek, de mégis a zöld a domináns.

A település növényzete, a zöldfelület két szempontból is kiemelt szerepű: egyrészt rendkívül fontos arculat-formáló látvány-elem, másrészt a környezet-minőséget jelentős mértékben meghatározó ökológiai-tényező. Megfelelő tömegű, felületarányú és elosztású, illetve az adott helyhez vizuális és ökológiai értelemben jól illeszkedő fajta és -összetételű növénytömegek és -felületek nélkül elképzelhetetlen egy élhető település. Ahhoz, hogy a növényzet e kedvező kondicionáló hatása megfelelően érvényesüljön az szükséges, hogy a település beépítésre szánt területének (az ún. belterületnek) legalább az 50 százaléka biológiailag aktív felület legyen. Biológiailag aktívak a növényzettel fedett zöldfelületek.

Tata városának a biológiailag aktív felület-aránya nagyon jó. Ennek a megőrzésére kell törekedni a városrendezési, városfejlesztési döntéseknél és a különböző beépítési intenzitások megválasztásánál.

Ma a település nagy mennyiségű és sokféle funkciót ellátó zöldfelülettel rendelkezik, aminek értéke mind történetileg, mind növényanyagát tekintve kimagasló. A város jelentős zöldfelülettel büszkélkedhet, melyek még ma is összefüggő rendszert alkotnak, meghatározó elemük az Öreg-tó és a Cseke tó környezete.

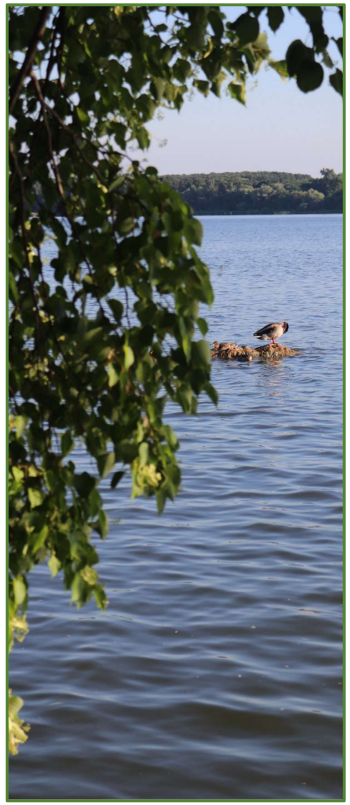

Vízfelületek

Tata, a vizek városa, zöldfelületekben és vízfelületekben rendkívül gazdag, ami a kedvező természetföldrajzi adottságokon túl a város történelmi fejlődésének – főként az Esterházyak tevékenységének – köszönhető. A zöldfelületek egy része közvetlenül a vízfelületekhez kapcsolódik: az Öreg tó, a Cseke tó, a Fényes fürdő vizei, a Réti Halas tavak, a Derítő tó, az Által-ér mind értékes zöldfelületekkel övezettek.

Ezen felül a várost átszövő vízfolyások (Malom árok, Kismosó patak, Csever árok, Fényes patak, Kosréti vízfolyás, Újhegyi vízfolyás) valamint az újra visszatért források mind egyedivé és különlegessé teszik a települést.

Parkok

Az Esterházyak a 18. század második felében és a 19. század folyamán fokozatosan kiépített, hatalmas kiterjedésű és egykor Tata és Tóváros egész térségét átfogó tájképi parkrendszert létesítettek, amely az európai kertművészet történetében is egyedülálló értéket képviselt.

Ennek a parkrendszernek máig fennmaradt és történeti hűséggel helyreállított, legértékesebb és országos jelentőségű történeti kertje a tóvárosi Angol park, az első kertművészeti alkotás volt Magyarországon, amely a szentimentális kertek stílusjegyeit hordozta a mai napig megőrizve eredeti karakterjegyeit.

Az Angol Parkot 1955-ben természetvédelmi területté nyilvánították. A kert legfőbb értéke a tájépítészeti kialakítás mód, a növénytömegekkel képezett nagyvonalú térszerkezet, a növénycsoportok festői látványa, a vízrendszer és a kerti építmények együttese, amelynek megőrzése és védelme elsőbbséget kell, élvezzen a kert fenntartása, üzemeltetése során.

Másik jelentős parkterület az Öreg-tó észak-nyugati tóparti részen helyezkedik el, mely az Esterházy kastélynak, a Várnak, az Esterházy lóistálló műemléki épületeinek ad méltó környezetet.

Erdők

A tatai erdők többsége az Öreg-tó dél-nyugati és dél-keleti és kisebb mértékben az észak-keleti oldalán, valamint a Fekete út mentén részben az M1 autópálya túloldalán találhatók. Az Öreg-tó körüli erdők szervesen a városhoz kapcsolódnak, a tó körüli utat szegélyezik, nagy része természetvédelmi terület.

További kisebb erdőfoltok találhatók a Réti tavak mentén, valamint a Fényes területén az Éger-láp erdő.

Különleges jelentős zöldfelületű területek

A különleges, jelentős zöldfelületű területek azok a területek, melyek nehezen besorolhatók. Általában elkülönülnek a várostól, de mindegyikre jellemző a meghatározó zöldfelületi arány. Ilyen a Klapka György Laktanya, a remeteségi Old Lake Golf Klub területe, a Diós pusztai ménesbirtok, Mária puszta, a Fényes fürdő. De vannak a városi szövet részét képező jelentős zöldfelületű különleges területek is, ilyenek a temetők területei az Új út menti intézményi területek és a Fényes fasor menti vegyes használatú területek, valamint az Olimpiai Edzőtábor területe.

Az Öreg-tó keleti részén elhelyezkedő Építők parkjától észak-nyugatra és dél-keletre lévő zöldbe ágyazott területek is különleges jelentős zöldterületi területek. Ezen a területen jellemzően kikapcsolódást és szállást szolgáló épületek helyezkednek el nagy kiterjedésű zöldterületekkel körbe ölelve.

A különleges jelentős zöldfelületi területek közös jellemzője a nagy telkeken, egyedi funkciónak megfelelő kialakítású épületek és az intenzív zöldfelület.

T.4. 9. Hagyományos szőlő- és kertművelés területei

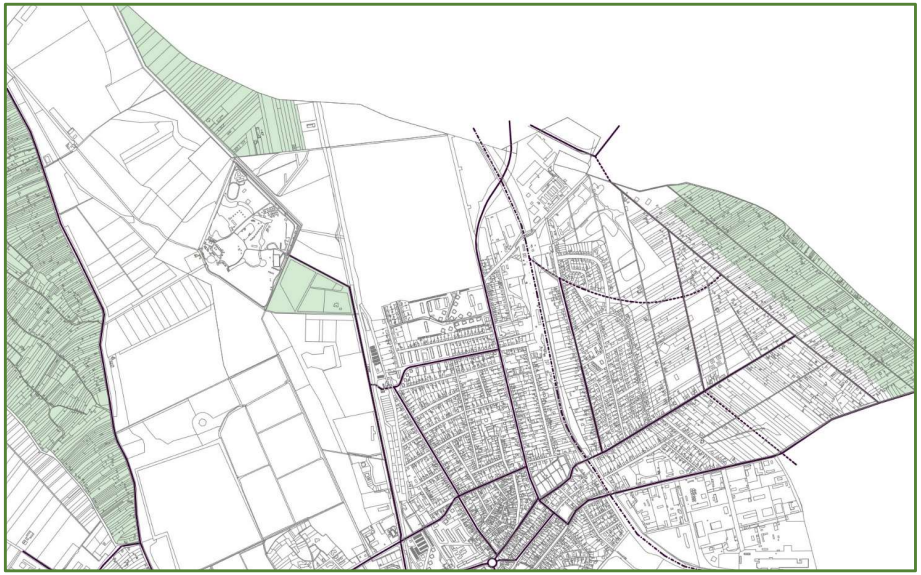

A kiskertes (zártkerti) területek jellemzően a várost övező dombvidéken kialakult szőlő-gyümölcs termelő területek, ilyenek a Grébics-hegyi, a Naszályi út menti (Látó-hegyi), az Újhegyi kiskertes területek. Jellemző rájuk a nadrágszíj-parcella, az oldalhatáron álló, kisméretű magastetős épületek, de helyenként – a keskeny telkek összevonásával kialakult nagyobb telkeken – a szabadon álló, családi ház nagyságrendű épületek is megjelentek.

Egységesebb képet mutatnak a Komárom felé vezető út két oldalán lévő nagykertes területek, melyeken jellemzően szőlőtermesztés folyik.

T.4. 10. Átalakuló területek

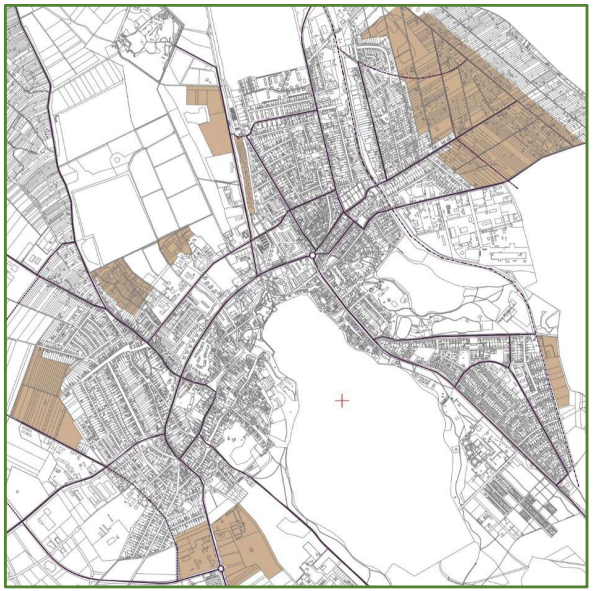

A városnak hat jól elkülöníthető átalakuló területe van. Ezeknek a területeknek a közös jellemzője, hogy közép és hosszútávon valószínűleg jelentős átalakuláson mennek majd át. A jelenlegi be nem épített, alulhasznosított területek valószínűleg bizonyos mértékben beépülnek majd. A beépítés jellegétől, intenzitásától és az épületek kialakításának módjától fog függeni, hogy milyen településképi sajátosságokat fognak ezek a területek magukon hordozni. Ezért kiemelten fontos ezeknek a területeknek az alakítása során a gondos tervezés.

Újhegyi átalakuló terület

A terület beépítésének előfeltétele a megfelelő utcahálózat és a megfelelő telkek kialakítása. A terület beépítése laza szerkezetű szabadon álló nagy telkeken létrejövő családi gazdálkodásoknak megfelelő területté fejlődhet ki a jövőben, ha azt az infrastruktúra kiépítése lehetővé teszi majd. Fontos, hogy a terület nagy előkerttel, kis beépítési százalékkal épüljön be lehetőleg hagyományos és tetőhéjazatú épületekkel.

Fényes fasor menti átalakuló terület

Álta- ér jobboldalán elhelyezkedő beépítetlen terület jellegében folytatná a családiházas területekre jellemző szabadon álló előkertes beépítést. A terület alkalmas volna akár lapostetős családi házak elhelyezésére is.

Az Által-ér bal partján elhelyezkedő jelenleg be nem épített terület egy részének, beépítése elképzelhető egységes koncepció alapján létrejövő kortárs családi és kisebb társasházak kialakítására. Hangulatos fákkal övezett utcákkal és zöldbe ágyazott előkertekkel.

Nagykerti átalakuló terület

A Nagykerti átalakuló terület déli részén elképzelhető szintén egységes koncepció alapján kialakított családiházas vagy ikerházas beépítés a már beépült területhez alkalmazkodó módon.

A többi területen az Újhegyi átalakuló területhez hasonlóan elképzelhető a nagyobb kertes telkeknek helyet adó esetleg kisebb családi gazdálkodásra alkalmas csalásiházas terület. Melyre szintén a viszonylag nagy telken létrejövő alacsony beépítési százalékkal és az utcafronttól visszahúzott épületekkel történő beépítés lehet jellemző.

Déli átalakuló terület

Ez a terület két részre bontható, a Környei út mentén elhelyezkedő jellemzően gazdasági tevékenységekre alkalmas területre és a Környei úttól keletre fekvő jelenleg még nem feltárt belső területekre. A Környei út menti gazdasági területeken jelentős átalakulás szükséges ahhoz, hogy a városkapu szerepét be tudják tölteni, ehhez igényesen kialakított épületek megfelelő anyaghasználat és a reklámhordozók esztétikus elhelyezése szükséges.

A belső területek alkalmasak lehetnek részben lakó részben egyéb funkciók elhelyezésére. A terület beépítése megvalósulhat egységes koncepció mentén létrejövő igényes építészeti kialakítású akár jellemzően kortárs épületekkel.

Új úttól északra lévő átalakuló terület

Ez a terület jelenleg egyáltalán nincs beépítve. A területen alacsony beépítettség mellett elhelyezett hagyományos épületekkel kialakított terület képzelhető el.

A Petőfi Sándor utca menti volt téglagyári terület szintén átalakuló. Ez a terület csak hosszú távon tud véglegesen átalakulni, mivel érinti a területet a tervezett vasútkorszerűsítés, ami azonban bizonytalan, hogy mikor tud megvalósulni.

A.4. Agostyán településrész karaktertérképe

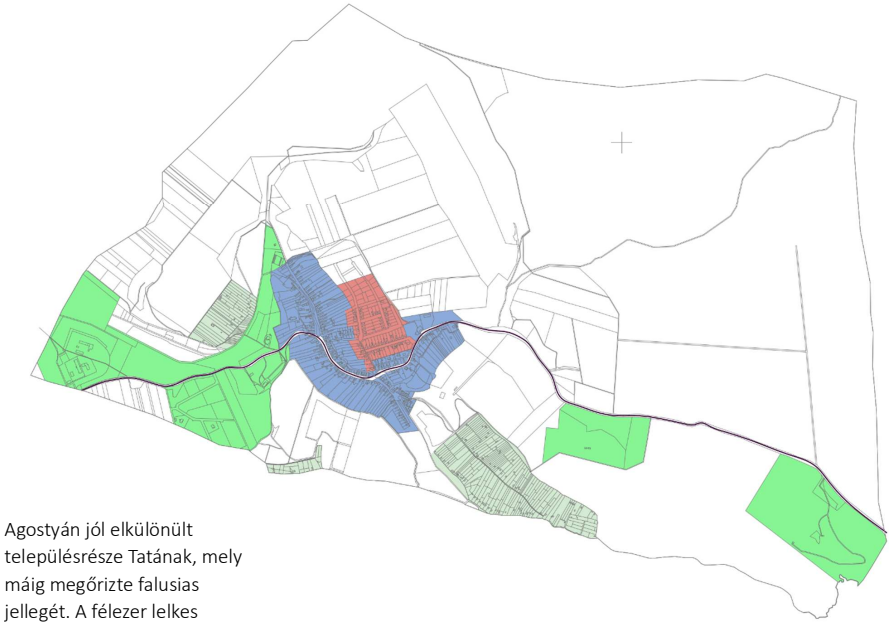

Agostyán jól elkülönült településrésze Tatának, mely máig megőrizte falusias jellegét. A félezer lelkes településen öt eltérő karakterű beépítés illetve tájhasználat különböztethető meg, melyek kialakulása a történeti térképeken is nyomon követhető

Napjainkban a települést viszonylag egységes szerkezet jellemzi, a falusias belterület mellett szőlők, nagy zöldfelületi arányú, laza külterületi beépítések, mezőgazdasági területek (főleg legelők) és nagy erdőterületek különíthetők el.

A.4.1. Történeti település

Hagyományos falusias a telekosztás a Kossuth utca, a Szabadság utca, és a Béke utca területén, hosszú, gazdálkodásra alkalmas porták sorakoznak egymás mellett, egyenletes ritmusban. A beépítés jellemzően előkert nélküli, vagy kis előkertes, oldalhatáron álló, több helyen láthatók még az utcára merőleges gerincű oromfalas, vagy kontyolt nyeregtetős lakóházak.

Az épületállomány a ’60-as évektől kezdődően erősen átalakult, minden korszak jellemző családi ház típusa megjelent Agostyánban is.

Sok helyen fellelhető még a hagyományos beépítés: elől az utcára merőleges nyeregtetővel fedett lakóház állt, mellette nyárikonyha vagy pince, hátrább, a lakóház mögött a gazdasági épületek.

melléképületeket – ma már főleg garázs, esetleg kamra, műhely vagy nyári konyha – a lakóház mögött helyezik el, és a méretek is tükrözik az alárendelt funkciót. Ezek akkor is fennmaradtak, ha később - a ’60-as években - a lakóházat, vagy annak egy részét elbontották vagy átépítették. A hagyományos falusi gazdálkodás, állattartás megszűnőben van, ezért a pajták elfogynak az udvarokból.

A lakóépületeken általában két ablak néz az utcára, a lakás bejárata pedig az oldalkertből nyílik. A régi parasztházakon néhány kivételtől eltekintve két keskeny, a kockaházakon két háromosztású ablakot találunk. A házak ezen a területen vakoltak, és nagyrészt világos „földszíneket” használnak: sárgákat, barnákat, illetve fehéret.

Az elbontott régi házak helyén a XX. század közepétől készült lakóházak szintén előkerttel néznek az utcára, nyeregtető vagy sátortető fedi őket. A fedés anyaga cserép vagy eternitpala. Szintén két – ez esetben háromosztású – ablakkal néznek az utcára.

Az épületek műszaki állapota változó, de sok közülük példaértékűen felújított, karbantartott. Szép részleteket fedezhetünk fel rajtuk, téglából fűrészfogasan rakott párkányokat, míves kéményeket, tornácoszlopokat, régi ajtókat, sőt az egyik homlokzatot a Tatán jellegzetes kerámia elemek díszítik.

A kerítések jellemzően áttört, átlátható, fejmagasságnál nem magasabb építmények, fa vagy fém anyagúak, mely utóbbinak különböző megjelenési formái a dróthálótól az egyszerűbb, zártszelvényekből hegesztett, esetenként díszített elemeken át a kovácsoltvasig terjednek.

Az alacsony lábazatok és a kapuoszlopok is sok esetben tardosi kőből készültek. Ezen kívül előfordul tömör látszó tégla vagy vakolt kerítés is.

A trafók, a fa és beton villanyoszlopok, a rajtuk futó elektromos és távközlési vezetékek, a közlekedési táblák, valamint a Tata felőli dombháton található távközlési torony meghatározó – bár nem feltétlenül kedvező - látványt jelentenek a településen.

A két nemrég épített buszváró viszont hozzájárul a belterület rendezett megjelenéséhez.

A.4.2. Családiházas terület

Az 1950-es évek után épült ki a Jókai Mór, a Petőfi Sándor, majd az 1980-as évektől a Lázár Vilmos, a Vasvári Pál és a Török Ignác utca, a kor stílusában sátor, vagy nyeregtetővel, előkertes, oldalhatáron álló beépítéssel.

A területen kisebb telkeket alakítottak ki, ahol a hagyományos gazdálkodásra már nincs lehetőség, csak házikertek, konyhakertek művelésére, vagy kertvárosias telekhasználatra. Az egyenes vonalvezetésű utcákban egyforma szélességű telkeket alakítottak ki, meghatározva ezzel az utca ritmusát.

A házak ezen a területen is oldalhatáron állnak, közvetlenül az utcán, vagy kis előkerttel, bejáratuk az oldalkertből vagy hátulról nyílik. A beépítés egységes megjelenése ennek (is) köszönhető, nyugodt ritmusa a hagyományos falusi beépítéshez hasonlóan harmóniát sugároz.

Az épületek megjelenése, arányai, anyaghasználata hűen tükrözi azt a kb. fél évszázadot, mely alatt létrejöttek. Található itt földszintes „kockaház” sátortetővel, manzárdtetővel vagy nyeregtetővel, emeletes kockaház aszimetrikus nyeregtetővel, esetenként tetőtér-beépítéssel. A homlokzatok vakoltak, a tetőket cserép fedi, ritkán pala. A melléképületek a lakóházak mögött helyezkednek el, az utcaképben így nem játszanak szerepet.

Jó néhány „kockaház” szépen karbantartva, kellemesen felújítva, arányait megtartva szolgálja a tulajdonosait.

A kerítések jórészt fém vagy fa anyagú, alacsony lábazattal rendelkező, átlátható építmények, a kerítés mellé esetenként sövény is kerül.

kertek egy része még haszonkert, főleg gyümölcsfákkal, más részük díszkert. A lakók a kertek mellett az utcai zöldfelületeket is igyekeznek karban tartani, itt a fű felületeken kívül javarészt hagyományos „falusi” virágok, fasorként pedig örökzöldek és gyümölcsfák találhatóak.

A.4.3. Hagyományos szőlő- és kertművelés területei

Agostyánban a Neugebirg, az Altgebirg és a Kukorica dűlő tartozik a hagyományos szőlőhegy, kiskert területhasználatba. Szinte a faluval egy időben jöhettek létre, a Neugebirg már az első katonai felmérésen is látható.

A.4.4. Jelentős zöldfelületű területek

Az Agostyánt övező mezőgazdasági területeken nem jellemző az építés, arculatukat a tagolt terep adja.

Agostyán erdei a Gerecse összefüggő erdőterületeihez tartoznak, gyönyörű hátteret adva a falunak. Az erdő különleges területe az Arborétum.

Agostyán külterületein többféle funkció jelent meg, melyek közös jellemzője a nagy zöldfelületi arányú, laza beépítés. Ilyen területek például az Ökofalu, Lovas rekreációs terület – élménypark és horgásztó, Lovas birtokközpont, Üdülőterület – hotel.

5

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Családi házat építeni nem kis vállalkozás, hosszú évtizedekre határozza meg egy család életét az épület, amiben laknak. Ezért annak tervezését megfelelő szakemberre kell bízni, aki alapos feltáró munkát végez mielőtt a tervezéshez fog.

Ahhoz, hogy az adott épület minden jelenlegi és jövőbeni igényünket ki tudja elégíteni alaposan átgondolt tervekre van szükség. Az alábbi javaslatok olyan általános érvényű jótanácsok, melyeket az építtetők figyelmébe ajánlunk, hogy ezzel is érzékeltessük, hogy mennyire összetett feladat a minden követelménynek megfelelő épület megtervezése.

T.5. Általános javaslatok

Telepítés

Fontos a helyszín pontos ismerete a környezetnek a telek és a környező épületek elhelyezkedésének vizsgálata.

Legyünk tisztában a közművekkel, számoljunk a közmű mérőórák elhelyezésével.

Tárjuk fel, hol célszerű bejutni a telekre gyalogosan és gépjárművel.

Mérjük fel a csatlakozó közterületet és a szomszédos telekcsatlakozást, épületeket, készíttessünk pontos geodéziai felmérést. Kiváltképp zártsorú beépítés esetén fontos a telek és a csatlakozó épületek (telekhatár közelében lévő terepszint alatti része is) pontos felmérése, hiszen „passzentosan” kell beilleszteni az épületünket két meglévő épület közé. Nagyon szemléletes szakszóval „foghíj” beépítés történik.

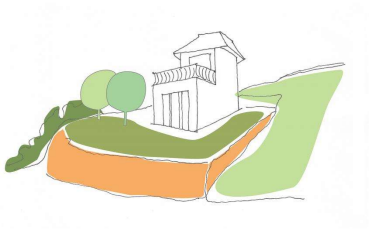

Beépítés

Az épület elhelyezése igazodjon a környező ingatlanok, illetve az utcára jellemző beépítéshez.

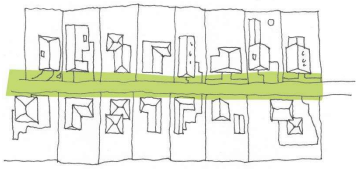

A kert az épület funkcionális kiterjesztése, nagyon fontos a közvetlen kapcsolat az épület és a kert között.

Gondolkodjunk távlatokban, hagyjunk helyet, lehetőséget a bővítésre.

Kert

Mérjük fel, és tartsuk meg a telken lévő értékes növényeket. Azt mondják, fát az unokájának ültet az ember. Ha mi is élvezni akarjuk a fák árnyékát és kedvező élettani hatásukat, óvjuk meg a meglévőket.

Vizsgáljuk meg a telek benapozottságát, ne csak a tájolást, de a jelentősebb árnyékot adó épületeket és növényzetet is vegyük figyelembe. Jó tájolással, figyelve a nap- és széljárásra – azon túl, hogy komfortosabb az ott lakás – sok energiát is megtakaríthatunk.

Biztosítsuk a benapozást, de gondoljunk a nyári árnyékolásra is.

Az előkertben növények ültetését használjuk arra, hogy elrejtse épületünket az utca zajától és a kíváncsiskodó járókelőktől. A kert segítheti az épület tájba illesztését.

Homlokzatképzés

Használjunk, a településen, a környezetben, Magyarországon bevált építőanyagokat. Kerüljük a túl sokféle anyagot. A burkolatok öregednek, egyes fajtái más-más karbantartást igényelnek, ezt vegyük figyelembe az alkalmazásuknál.

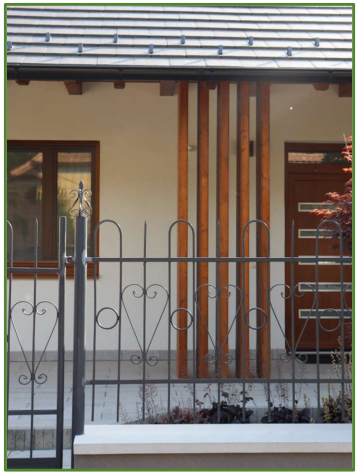

Az olyan anyagot, amit gyakrabban kell kezelni, ne tegyük olyan helyre, ahol nehezen hozzáférhető, vagy az időjárásnak nagyon kitett.

Használjunk természetes és helyi jellegzetes anyagokat tardosi, süttői kő hagyományos cserépfedés, tégla.

Kerüljük az utánzatokat, az „annak látszó” anyagokat.

A nagy felületek színezésénél ne alkalmazzunk élénk, rikító színeket, vagy túl sötét színeket, válaszunk természetes földszíneket, lágy pasztellszíneket. Kisebb felületeken lehetnek erőteljesebb színek, ha ez összhangban van az épület habitusával. A tulajdonrész szerinti homlokzatszínezés nem megengedett.

Az épületek közterület felől látható homlokzatára, valamint utcai tetősíkjára ne szereljünk parapetkonvektor kivezetést, szerelt kéményt, parabolaantennát, légkondicionáló berendezés kültéri egységét és egyéb gépészeti elemeket.

Közterületek

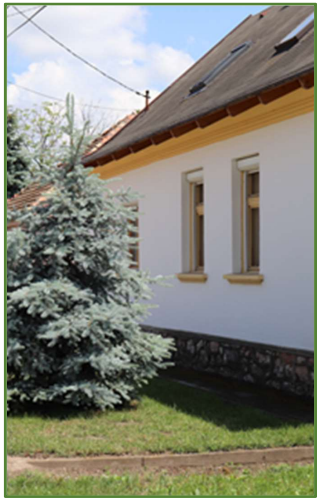

Az út és -térfásítások, a zöldfelületek kialakítása, elrendezése – az épületekhez, a térfalakat adó homlokzatokhoz hasonlóan – meghatározó településképi elemek, ezért elsőbbséget kell hogy élvezzen, a felszín alatti közmű- és más műszaki létesítményekkel szemben, amelyek a látványban nem jelennek meg.

A javasolt és kerülendő fásszárú növények listáját a jelentős zöldfelületű területek ajánlásai tartalmazzák.

Az épületek elött elhelyezkedő közterületi zöldfelületet, ne irtsuk ki, telepítsünk honos fásszárú növényeket és gondozzuk azokat. A közterületet ne kerítsük le. A kihajtó burkolat igazodjon a környező burkolatokhoz, használjunk burkolatváltásnál szegélyelemet.

A kihajtó burkolat igazodjon a környező burkolatokhoz, használjunk burkolatváltásnál szegélyelemet.

Az utcabútorok színe és formavilága azonos vagy egymáshoz illeszkedő legyen.

Törekedjünk a meglévő légkábelek föld alá helyezésére, mert zavaróan hatnak az utcaképben. Közterületeken új elektromos és távközlési légvezetékek helyett földkábelt alkalmazzun.

A közterületeken irányított fényt alkalmazzunk! Kerüljük a felfelé sugárzó fényforrások elhelyezését, ezzel csökkentsük a fényszennyezést!

Kerüljük a hideg, fehér fényű világítást!

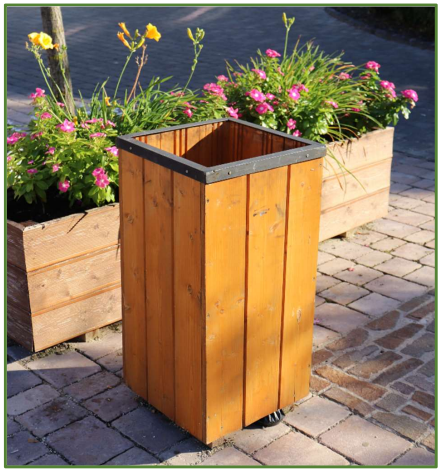

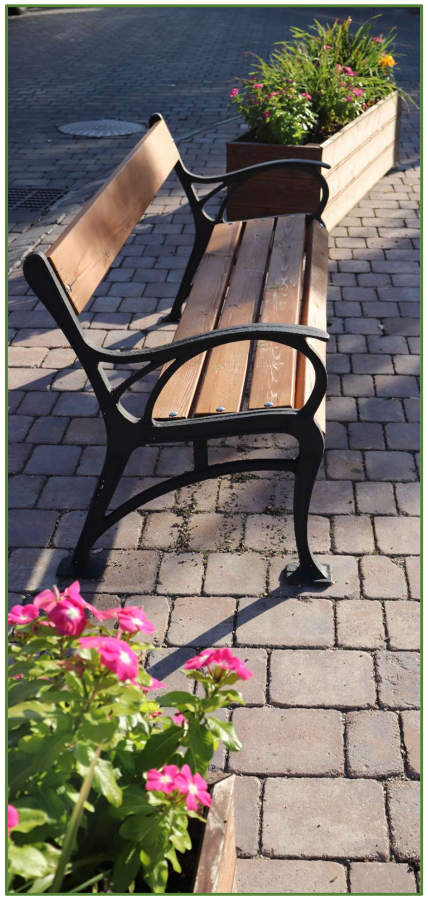

T.5.1. Történeti település

A történeti városközpontok esetében meg kell találni az egyensúlyt az értékmegőrzés és a kor szükségleteihez való alkalmazkodás között. Ebben a legnagyobb felelőssége az építésznek és a beruházónak van. Meg kell találni azt az arany középutat, mely esetén nem hal ki a történeti belváros, ugyanakkor megőrzi patinás vonzerejét. Szerencsére vannak ilyen szemléletű beruházásokról minták, melyeket érdemes megnézni a tervezés és az építkezés előtt.

Telepítés, tömeg

Tartsuk meg az utcára jellemző beépítési módot. A történeti városmagban tartsuk meg a jellemző utcafronti zárt sorú beépítést, utcával párhuzamos gerinckialakítást, javasolt lehet a kétszintes új beépítés, illetve célszerű megvizsgálni az emeletráépítés lehetőségét, mert funkcionálisan és látványban is előnyösebb lehet, mint a megemelt térdfalas tetőtérbeépítés sűrűn elhelyezett tetősíkból kiálló ablakokkal.

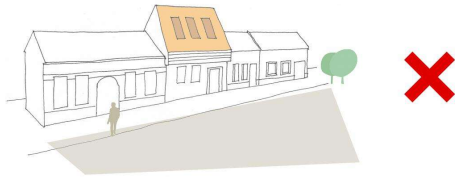

A tetőhajlásokkal és a párkánymagassággal igazodjunk a környezet irányadó épületeihez (pl. védelem alatt álló vagy felújított) – ne feltétlenül egy olyan szomszéd épülethez, ami esetleg nemsokára átépül. Törekedjünk a nyugodt, kiemelések nélküli tetőkialakításra, kétszintes tetőbeépítés nem megengedett.

Történeti városmag területén magastetőn tetőfelépítmények ne jelenjenek meg.

Történeti településrész területén tetőtéri ablak a tető síkjában helyezkedjen el, vagy ne túl szélesen a homlokzat nyílászáróinak ritmusában emelkedjen ki, egymástól legalább 3 méterre legyen.

Nagykert utca, Dózsa György út, Kakas út területén megtartandó a fésűs beépítés, utcára merőleges tetőgerincű hagyományos oromfalas kialakítással.

Tartsuk meg az utcára jellemző épület tömeget, homlokzat arányokat, de új épület estében ne barokkos homlokzatképzést tervezzünk. Legyen nyugodt, letisztult a homlokzat új épület esetében kerülendő az élénksárga szín.

Védett épületnél őrizzük meg az épület eredeti nyílástraktusát, új épület esetén alkalmazkodjunk a meglévő védett, vagy felújított épületek nyílásarányaihoz.

Egészen más nyílászárók szükségesek lakófunkció és üzleti funkció esetén, míg földszinti lakófunkció esetén az intimitást kell biztosítani, addig az üzletnek ki kell tárulkoznia. Lakó funkció esetén előnyös, ha a padlószint annyival magasabban van, hogy normál parapet esetén nem lehet belátni, addig az üzleteknél előnyös a közel járdaszinti padlókialakítás az akadálymentes megközelítés érdekében.

Meglévő emeletes épület átalakításánál kisebb a konfliktus, hiszen az emeleten megmaradhatnak az eredeti ablakok, így az épület jellege kevésbé változik. Földszintes épületnél vagy teljesen megváltozik az épület utcafronti homlokzata széles kirakatportálok elhelyezésével, sokszor a padlószint járdaszintre süllyesztésével, vagy a jellemző tagozatokat és az ablaknyílások szélességét megtartva lefelé megnyújtott üzletportálnak alkalmas nyílást alakíthatunk ki, vagy meghagyhatjuk az eredeti ablakarányokat és csak a bejáratnak készül ajtó. Hogy melyik a jó megoldás, mindig az adott épülettől függ, célszerű megvizsgálni a variációkat.

A történeti városmag területén és a védelem alatt álló épületek esetében a vakolt felületek hagyományos, kőporos vakolással, vagy kinézetre ahhoz hasonló sima felületet képezve készüljenek, homlokzati díszítések, párkányok, ablakkeretezések megtartása, felújítása javasolt.

Törekedjünk a hagyományos osztott fa nyílászáró megtartására, felújítására.

A történeti városmag területén ne jelenjen meg fehér műagyag nyílászáró és külső, látszó redőnytok.

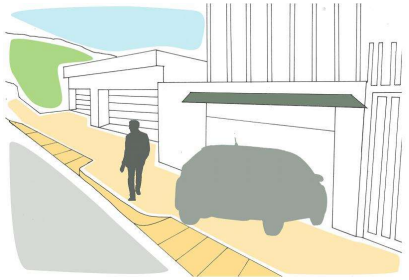

Az utcafronton nem javasolt erkély, vagy loggia kialakítása.

Közterületről látható módon ne alkalmazzunk hullámlemez, trapézlemez felületképzést.

Egy átlagos 15-20 m széles telek esetén ne létesüljön egynél több kapu – beleértve a garázskaput is – az utcai homlokzaton, az se legyen szélesebb 3 m-nél.

Utcára néző oromfalas épület esetén az oromfalra ne kerüljön garázskapu.

A régészeti-, és a műemléki ingatlanokon, illetve műemléki környezetben tervezett építési tevékenységgel kapcsolatban az örökségvédelmi hatósággal minden esetben egyeztetni szükséges.

T.5.2. Történeti városmaghoz kapcsolódó nagyforgalmú területek

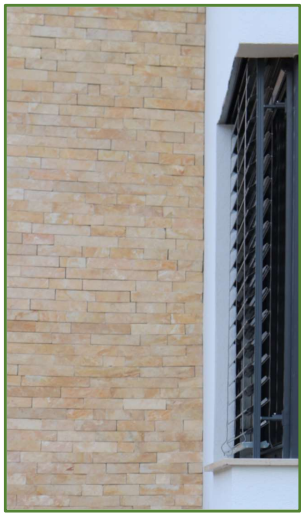

A Történeti városmaghoz kapcsolódó nagyforgalmú terület jellemzője a teresedések, térkapcsolatok egymásba-fonódása, ahol a funkció megengedi ott a kerítés létesítése nem javasolt.

Új beépítés esetén kortás építészeti szemlélet megjelenése ajánlott, gondosan megválogatott igényes és időtálló természetes anyagogok használatával.

Javasolt a – tardosi vagy sütői – kő és a tégla modern stílusban történő alkalmazása.

Kerülendő a túl sok féle anyag egy épületen való használata.

A területre kerülő funkciók miatt létrejövő nagy tömegű épületeket megfelelően tagolni szükséges.

A területen a zöldfelület, növényzetének kialakításánál, fenntartásánál, megújításánál a fák telepítéséhez csak fajtaazonos, koros, előnevelt (ún. többször iskolázott) földlabdás növényanyagot szabad felhasználni, amely az ültetés évében már a látványban érvényesülő, jelentős lombtömeggel rendelkezik.

Keszthelyi utca - Váralja utca - Vörösmarty utca - Május 1 út által határolt területen:

Különösen nagy figyelmet kell fordítani a beépítésre az épület tömegekre és a homlokzatképzésre, javasolt a nagyon divatos, ezért könnyen idejétmúlttá váló „gegek” elkerülése, helyette letisztult építészeti elemek használata javasolt.

A területre kerülő épület ne konkuráljon a környező történeti, építészeti értékekkel.

T.5.3. Kisvárosias lakóterületek

A zárt sorú beépítés esetén, ahol már van két szintes beépítés, ott javasolt lehet a kétszintes beépítés, utcával párhuzamos tetővel. Helyi védett területen, illetve épületnél az emeletráépítés lehetőségét vizsgálni kell, hogy olyan megoldás szülessen, ami nem rontja a védett értékeket.

Új beépítés esetén a telepítést az utcában kialakult módhoz javasolt igazítani.

Az új épület tömegformálásának, magasságának a környező épületekhez kell igazodnia.

Tetőtérbeépítés esetén a tetőtéri ablakok lehetőség szerint a tető síkjában helyezkedjenek el, tetősíkból kiálló ablakok, ne túl szélesen, a homlokzat nyílászáróinak ritmusában, de egymástól minimum 3 méterre legyenek.

Az épületek tetőformája egységes legyen, a sokfajta tetőlefedés nem képez egységes utcaképet.

Utólagos nyílászáró elhelyezésénél legyünk tekintettel a többi nyílászáróra, azokhoz igazodjunk.

Utcai homlokzatok felé nem javasolt alárendelt helyiség nyílászáróit elhelyezni.

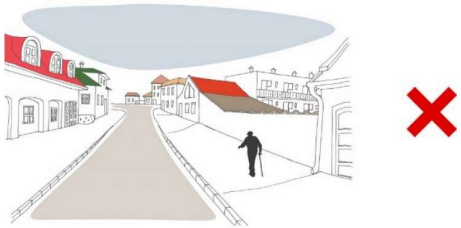

Kerüljük a fehér műagyag nyílászáró és külső, látszó redőnytok alkalmazását.

Közterületről látható módon ne alkalmazzunk hullámlemez, tarpézlemez felületképzést.

T.5.4. Telepszerű beépítés

A településképet befolyásoló beavatkozások az épület egészére készült tervek alapján javasoltak.

Az épületek színezésénél törekedjünk a szomszédos épületekkel való harmóniára. Utólagos homlokzatszínezést csak színdinamikai terv alapján végezzünk.

Az épületek rikító, harsány színekkel történő festése, az egyedileg megvalósított, meg nem tervezett, absztrakt, túl színes homlokzatképzés egyaránt településkép romboló hatású. Javasolt a pasztellszínek használata, lehetőleg 2-3 színnél több ne jelenjen meg egy épületen.

A gépészeti berendezések kültéri egységeinek homlokzaton való esetleges elhelyezése nem javasolt, ezeket elsődlegesen a lapos tetőre, vagy azonos rendszer szerint közterület felől takart módon, esetleg csoportosan a homlokzat egyéb kiegészítő szerkezeteivel harmonizáló optikai eltakarással helyezzük el (az esetleges bővítést lehetővé téve).

Új épület tervezésénél a redőnyök, légkondicionáló-berendezések és egyéb kiegészítő szerelvények kialakításának helyét és módját az épület tervezésekor meg kell tervezni.

Az erkélyek, loggiák korlátjainak utólagos takarása nem szerencsés, új épület esetén fontos az intimitás megteremtése, hogy utólag ne kelljen eseti megoldásokat alkalmazni, meglévő épület esetében a lakóközösség állapodjon meg az egységes anyaghasználatban.

Őrizzük meg a nyílászárók épületszintű egységes megjelenését, a lakóközösség állapodjon meg az új nyílászárók kinézetéről.

Tartsuk meg az épület eredeti nyílászáróosztását, a loggia nyáron árnyékol, beépítésével romlik az épület egységes településképi arculata, kerüljük az utólagos beépítéseket.

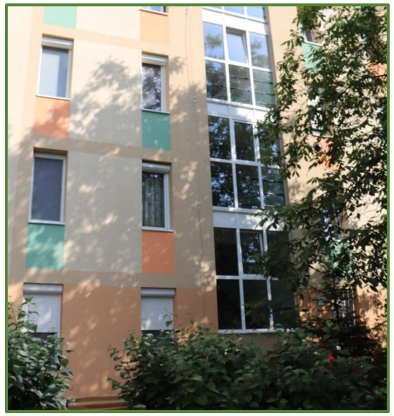

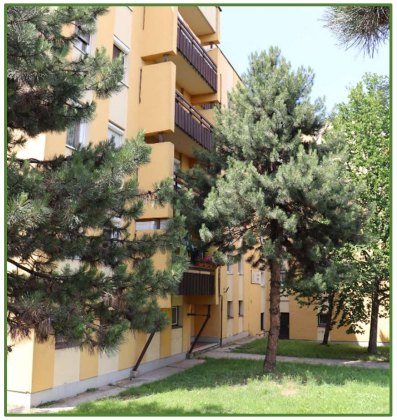

T.5.5. Családiházas területek

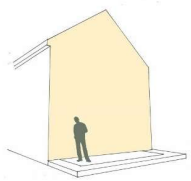

Az épület telepítésénél alkalmazkodjunk a környező telkek beépítéséhez, Az épületeket lehetőség szerint a telek közterülethez közelebbi részére helyezzük el. A telkek belső részének szabadon hagyásával nyugodt, hangulatos belső összefüggő zöldterületek jöhetnek létre.

A családiházas területen a „kert” a nagy érték, ne építsük túl a telket, hagyjunk nagy zöldfelületet. Ha a szomszédjaink is így tesztnek, ideális lakókörnyezet jön létre.

Az épület tömegformálásánál alkalmazkodjunk a szomszédos épületek magasságához és tömegformálásához, ne telepedjen rá túlságosan az épületünk a környezetére.

Ne hozzunk létre nagy oromfalakat, figyeljünk a gondos homlokzatképzésre, utcára néző homlokzat ne legyen nyílásnélküli, vagy csak garázskapúval áttört. Nem javasolt az utcai homlokzatra alárendelt helyiségek nyílásait elhelyezni.

Tetőtérbeépítés esetén a tetőtéri ablakok lehetőség szerint a tető síkjában helyezkedjenek el, tetősíkból kiálló ablakok ne túl szélesen a homlokzat nyílászáróinak ritmusában, de egymástól minimum 3 méterre legyenek.

Kerüljük a nagy tömegeket, ne legyen dobozszerű túl széles épületünk, mert annak esztétikus lefedése nehézkes.

Törekedjünk a letisztul egyszerű tömegek, homlokzatképzések alkalmazására. Egyszerű tetőformákat alkalmazzunk, kerüljük az összetett, és a zegzugos tetőformákat, a tetőgerinc ugratását.

Új épület esetében kerülendő a tájidegen mediterrán tetőforma.

Kerüljük a csempeszerűen ragasztott nyíláskeretezéseket, és a hungarocell tagozatok kültéri alkalmazását! Legyenek a homlokzati részletek egyszerűek, de hívogatóka.

Utólagos nyílászáróelhelyezésnél vagy átalakításnál az épület meglévő nyílászárókiosztásához, formájához igazodjunk.

T.5.6. Üdülőterületek

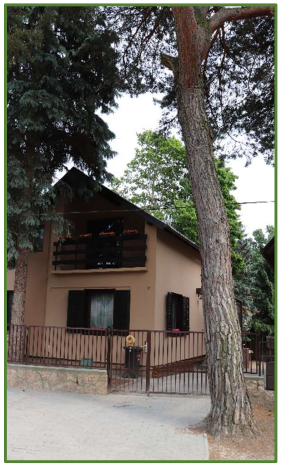

Az üdülőterületeken őrizzük meg a kis épülettömegeket és az eredeti laza szerkezetű beépítést.

Telkek előtti zöld terület egyedi hangulatot ad ezeknek a területeknek, tartsuk meg a zöldfelületet, telepítsünk honos fásszárú növényeket és gondozzuk azokat.

A közterületet ne kerítsük le, élő növényekkel alakítsuk ki a szükséges takarást, intimitást.

Ne alakítsunk ki túl széles (7,5 méternél szélesebb) épülettömeget

Magastető, alkalmazása esetén lehetőség szerint 45° alatti, de 35° feletti tetőt alkalmazzunk. Kis tömegű épületnél 45° feletti tetőt, közel földig menő kialakítással alkalmazhatunk.

Keskeny, vagy kisméretű telek esetén ne építsünk nagy tömegű épületet, két telek összevonásával megoldódhat a probléma.

T.5.7. Jelentős zöldfelületű területek

A növényzet fajta-összetételének, a telepítésre választott növényféleségeknek igazodniuk kell a hely méreteihez, az utcák és terek, illetve a térfalakat képező épületek léptékéhez, valamint a településrész ökológiai adottságaihoz (helyi klímaviszonyok, talaj- és vízháztartás adottságok), hogy megfelelő fejlődésű, fenntartható és egészséges, attraktív látványt nyújtó növényegyüttesek jelenjenek meg a város szerkezetében.

Az alábbi őshonos fajok Tata építészeti-karakteréhez, jellemző út- és térszerkezetének léptékéhez és a helyi ökológiai adottságokhoz jól illeszkednek erősítve és megjelenítve ezek jellegét, helyi sajátosságait az adott településrésztől függően:

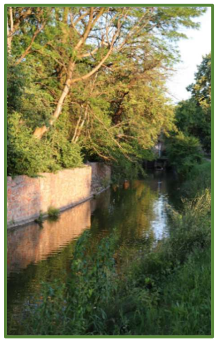

Telepítésre javasolt fák:

Bükk (Fagus sylvatica)
Csertölgy (Quercus cerris)
Csörgőfa (Koelreuteria paniculata)
Enyves éger (Alnus glutinosa)
Erdei fenyő (Pinus sylvestris)
Fehér nyár (Populus alba) csak hímivarú egyedek
Hegyi szil (Ulmus glabra)
Japánakác (Sophora japonica)
Kislevelű hárs (Tilia cordata)
Kocsányos tölgy (Quercus robur)
Kocsánytalan tölgy (Quercus petraea)
Korai juhar (Acer platanoides)
Közönséges gyertyán (Carpinus betulus)
Közönséges platán (Platanus x hispanica)
Magyar kőris (Fraxinus angustifolia ssp. pannonica)
Malus sylvestris vagy sp. (vad) alma
Mezei juhar (Acer campestre)
Mezei szil (Ulmus minor)
Molyhos tölgy (Quercus pubescens)
Nagylevelű hárs (Tilia platyphyllos)
Páfrányfenyő (Ginko biloba) csak hímivarú egyedek
Tatárjuhar (Acer tataricum)
Törökmogyoró (Corylus colurna)
Vadkörte (Pyrus pyraster)
Vénic szil (Ulmus laevis)

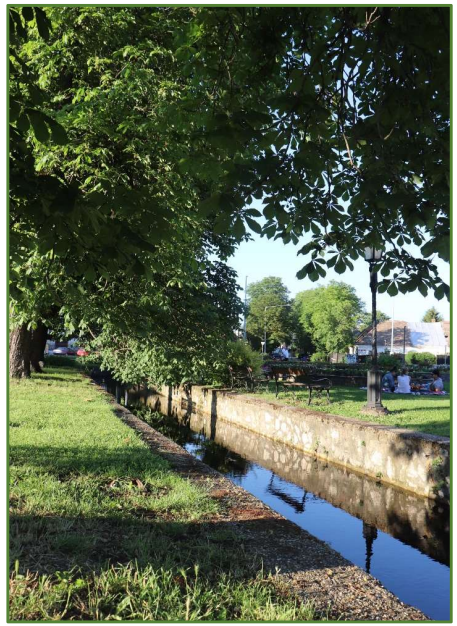

Telepítésre javasolt cserjék:

Aranyeső (Laburnum anagyroides)
Boglárkacserje (Kerria japonica)
Egybibés galagonya (Crataegus monogyna)
Hamvas gyöngyvessző (Spiraea cinerea 'Grefsheim')
Henye boróka (Juniperus horizontalis)
Homoktövis (Hippophae rhamnoides)
Húsos som (Cornus mas)
Jezsámen (Philadelphus coronarius)
Kánybangita (Viburnum opulus)
Kínai lonc (Kolkwitzia amabilis)
Kökény (Prunus spinosa)
Közönséges borbolya (Berberis vulgaris)
Közönséges cserszömörce (Cotinus coggygria)
Közönséges gyöngyvessző (Spiraea vanhouttei)
Leylandi ciprus (Chamaecyparis leylandii)
Mályvacserje (Hibiscus syriacus)
Nehézszagú boróka (Juniperus sabina)
Ostorménbangita (Viburnum lantana)
Puszpáng (Buxus sempervirens)
Törpe mandula (Prunus tenella)
Veresgyűrű som (Cornus sanguinea)
Vesszős fagyal (Ligustrum vulgare)
Virginiai boróka (Juniperus virginiana)

Telepítésre nem javasolt fa-féleségek:

Nem javasolhatók telepítésre a tájidegen, agresszívan terjeszkedő gyomfák, az ún. invazív fajok. Ezek a következők:
Amerikai kőris (Fraxinus pennsylvanica)
Cserjés gyalogakác (Amorpha fruticosa)
Ecetfa (Rhus typhina, syn. Rhus hirta)
Ezüstfa (Eleagnus angustifolia
Fehér akác (Robinia pseudoacacia)
Fehér eper (Morus alba)
Mirigyes bálványfa (Ailantus altissima)
Ördögcérna (Lycium halimifolium)
Zöld juhar (Acernegundo)

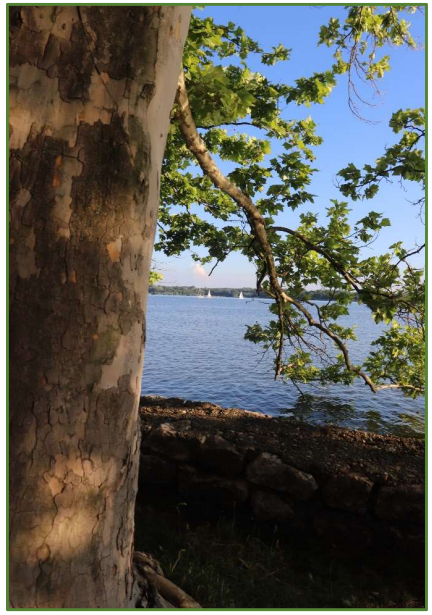

T.5.8. Hagyományos szőlő- és kertművelés területei

Az építményeken természetes anyagokat (kő, tégla, fa, nád) használjunk, kerüljük az ipari területek csarnoképítészetét.

A külterület ne jelentsen igénytelenséget, ne konténer, lakókocsi, vagy busz szolgáljon épületként.

A hegyoldal miatt ezeken a területeken jelentős a szintkülönbség, emiatt nagyon fontos az épületek tájba-illesztése, a kis épülettömegek kialakítása, hogy a táji látványt ne rontsák.

T.5.9. Gazdasági területek

Tata gazdasági területein nemcsak funkciójában, hanem megjelenésében is karakteres és modern épületek építése szükséges, minőségi zöldfelületek kialakításával, honos, koros előnevelt fák ültetése javasolt.

A forgalmas bevezető utak menti területeken mindenképpen törekedni kell az épület tömegek tagolására.

Hullámlemez, trapézlemez közterületről látható módon nem helyezhető el.

Javasolt a természetes anyagok alkalmazása tégla, fa esetleg színben harmonizáló fém burkolatok. Az épületek színezésénél ne alkalmazzunk élénk, rikító színeket, vagy túl sötét színeket, válaszunk természetes földszíneket, lágy pasztellszíneket.

Kerülendő a több apró melléképítmény elhelyezése, helyette összefogott egységes építészeti megfogalmazású épületet és építményt helyezzünk el a telken.

A belső burkolt felületek helyett törekedni kell a zöldfelületek arányának növelésére, kétszintes növényállomány telepítésére.

Az ipari területeken jellemzően nagy tömegű, az adott technologiára szabott épületek jelennek meg. Ezek a tömegek akkor válnak településképileg megfelelővé, ha kellően nagy egybefüggő területen helyezkednek el egymás mellett hasonló léptékű épületek, melyek egymáshoz viszonyított távolsága is nagy léptékű, hogy ne váljon a beépítés túl zsúfolttá. Ezek mellett kiemelkedően fontos ezeken a területeken a megfelelő mennyiségű zöldfelületek kialakítása, melyek oldják a nagy épülettömegeket.

A város déli részén elhelyezkedő iparterületen a telkek határon kialakított zöldsáv oldhatja az épületek tömegét.

Javasolt a telekhatárok menti területen kialakított és a parkolók árnyékolását biztosító fásítás 16-20 cm-es törzskerületű honos faegyedekkel történő megvalósítása.

A zöldfelületen legalább kétszintes növényállomány telepítése vagy extenzív zöldtető kialakítása szükséges ahhoz, hogy a nagy burkolt felületekkel létrejövő hőszíget kialakulásának veszélyeit csökkentsük.

A meglévő, kialakult területeken is törekedni kell a rendezett környezet kialakítására.

Ezen a területen élénk, színes fém, kortárs homlokzati kialakítás is megengedett.

T.5.10. Átalakuló területek

Az átalakuló területek kialakításánál kellő figyelmet kell fordítani a utak vagy magánutak megfelelő szélességére, hogy a beépítés után legyen hely megfelelő növényállomány ültetésére.

Az **újhegyi átalakuló területen,** a **nagykerti átalakuló területen** és az **Új úttól északra elhelyezkedő átalakuló területen** hagyományos nyeregtetős kialakítás javasolt. Az épületek telepítése Újhegyen az úttól visszahúzva, nagy előkertet hagyva javasolt, míg Nagykerten és az Új úttól északra eső területen általános 5-6 méteres előkeret javasolt. Az előkertben intenzív zöldfelület kialakítása kellő intimitást nyújthat.

A melléképületek elhelyezése a hátsókertben ajánlott. A sok kicsi, a telken elszórt melléképületek helyett érdemes összefogni az igényeket és egy nagyobb épületben elhelyezni.

A jelentős fejlődés, átalakulás elött álló területeken, ahol komolyabb befektetői beruházások várhatóak, fontos a minőségi építészet megjelenése.

A **déli átalakuló terület** Környei út mentén elhelyezkedő gazdasági részén törekedni kell az épület tömegek tagolására.

Hullámlemez, trapézlemez közterületről látható módon nem helyezhető el.

Javasolt a természetes anyagok alkalmazása tégla, fa esetleg színben harmonizáló fém burkolatok. Az épületek színezésénél ne alkalmazzunk élénk, rikító színeket, vagy túl sötét színeket, válaszunk természetes földszíneket, lágy pasztellszíneket.

Kerülendő a több apró melléképítmény elhelyezése, helyette összefogott egységes építészeti megfogalmazású épületet és építményt helyezzünk el a telken.

A terület tevékenységére utaló reklámfelületek egységes méretben rendezetten legyenek elhelyezve. A reklám, illetve cégér felülete az épület homlokzatának 20%-át ne haladja meg. Reklám, illetve cégér a kerítés utcafronti felületének 50 %-át nem haladhatja meg.

Egyéb reklámhordozó a területen nem helyezhető el.

A **déli belső átalakuló területen** és a **Fényes fasor menti átalakuló területen** elképzelhető a terület egységes koncepció alapján történő beépítése. Ebben az estben törekedni kell, a monotonitás elkerülése végett, az egységes koncepció mentén jellegében hasonló, mégis részleteiben eltérő épületek tervezésére. Mindkét területen ajánlott, kortárs épületek kialakítása, akár lapostetős vagy zöldtetős tömegben. Előre mutató törekvés lenne passzívházak létrehozása.

Passzív ház Rákosliget

A.5.1. Agostyán településrész történeti település

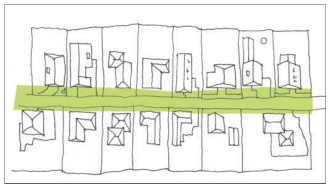

Régi épület bontása és új építés esetén mindenképp tartsuk meg az utca felőli beépítési vonalat és az eredeti helyre illesszük az új épületet, így megmarad az utca kialakult ritmusa.

Új építés és bővítés esetén fontos, hogy az épület telken belüli elhelyezkedése igazodjon a szomszédságában kialakult rendhez. A magasabban fekvő területeken a terephez való illeszkedés is lényeges, ez által lehet megőrizni a település és a táj összhangját. Az a jó elhelyezés, amikor a tető legmagasabb pontja nem nyúlik a környező tetők gerince fölé

A történeti település területén fennmaradt, népi jegyeket őrző lakóházak jó része megtartható, korszerűsíthető állapotban van. Ezek felújítása esetén törekedjünk eredeti tömegük, anyaghasználatuk és a régi épületek nívós, jellegzetes részletképzései: párkányok, fa anyagú, hagyományos osztású ablakok, nyíláskeretek, kerítések megtartására.

Törekedjünk új építés esetén is a hagyományos anyagok és felületképzések (vakolat, kő, fa,) és világos színek (fehér, drapp, vajszínű, terrakotta, stb.) használatára.

Jó példák felújított épületek anyaghasználatára és részletképzésére

A.5.2. Családiházas terület

Régi épület bontása és új építés esetén mindenképp tartsuk meg az utca felőli beépítési vonalat és az eredeti helyre illesszük az új épületet, így megmarad az utca kialakult ritmusa.

Új építés és bővítés esetén fontos, hogy az épület telken belüli elhelyezkedése igazodjon a szomszédságában kialakult rendhez. A magasabban fekvő területeken a terephez való illeszkedés is lényeges, ez által lehet megőrizni a település és a táj összhangját. Az a jó elhelyezés, amikor a tető legmagasabb pontja nem nyúlik a környező tetők gerince fölé

A történeti település területén fennmaradt, népi jegyeket őrző lakóházak jó része megtartható, korszerűsíthető állapotban van. Ezek felújítása esetén törekedjünk eredeti tömegük és anyaghasználatuk, és a régi épületek nívós, jellegzetes részletképzései: párkányok, fa anyagú, hagyományos osztású ablakok, nyíláskeretek, kerítések megtartására.

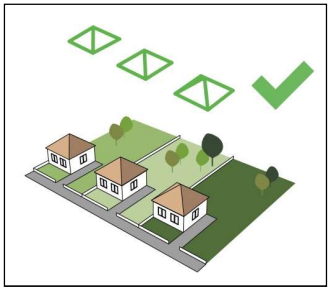

Törekedjünk új építés esetén is a hagyományos anyagok és felületképzések (vakolat, kő, fa,) és világos színek (fehér, drapp, vajszínű, terrakotta, stb.) használatára.

Jó példák felújított épületek anyaghasználatára és részletképzésére:

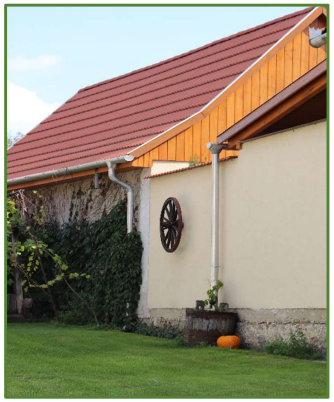

A.5.3. Hagyományos szőlő és kertművelés területei

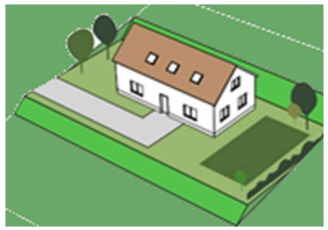

Az építkezés legfontosabb szempontjai:

a terephez való alkalmazkodás – hogy minél kevesebb földmunkát végezzünk, és az épület legmagasabb pontja is maradjon a környező táj sziluettjén belül

a kiskertes területeken a természetbe illesztett épület kialakítás

egyszerű tömeg- és tetőforma kialakítása

a tájba illő, **hagyományos anyagok használata** az épület külső felületein és a kerti utak, lépcsők építéséhez:

- kő, tégla, világos (fehér, drapp, vajszínű, stb.) vakolat,
- fa nyílászárók,
- hagyományos cserép, esetleg fémlemez vagy természetes pala fedés

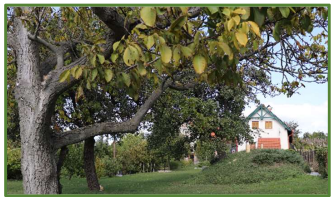

A.5.4. Jelentős zöldfelületű területek

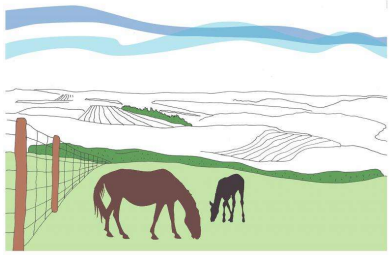

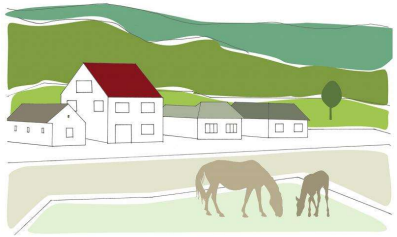

A jelentős zöldfelületű területeken a legfontosabb rendezési elv az értékként megjelenő természeti adottságokhoz való igazodás és a terephez való illeszkedés.

Lehetőség szerint egyszintes kialakítású legyen az épület azzel is elősegítve a látványvédelmet.

Egyszerű tömegformálás elvét kövessük az épületeknél.

Természetes, naturális anyagok és színek használata is segítheti, hogy az elhelyezett épület ne konkuráljon a táji adottságokkal.

6

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Keritések

A kerítések meghatározó elemei az utcáknak, kedvessé, hangulatossá tudják varázsolni az utcaképet, ugyanakkor a nem megfelelően kiválasztott kerítés rideggé, elutasítóvá teszi a környezetet. Ezért fontos, meghatározni, hogy mely területeken milyen kerítés létesüljön.

A történeti város zártsorú vagy oldalhatáron álló, hagyományos beépítésnél a kerítés tömör volt, íves kapubehajtóval. Ezeken a területeken a hagyományos anyagokkal kialakított tömör kerítések létesíthetők.

A családiházas területeken azonban az utca harmóniáját a megfelelő zöldterület mellett a kerítés arányainak gondos megválasztása adhatja. Törekedni kell az utca jellemző kerítésmagasságát tartani.

Tömör kerítés szűk utca esetén olyan módon legyen elhelyezve, hogy ne zavarja a szabad átláthatóságot.

Törekedjünk inkább a félig áttört kerítés elhelyezésére.

Az áttört kerítéseket javasolt fás szárú növényzettel takarni.

Kerítésre nádfonat műanyaglemez takarás ne kerüljön.

A patakok menti területeken csak növénykerítés legyen, épített kerítés ne jelenjen meg.

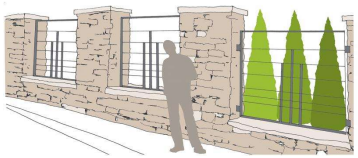

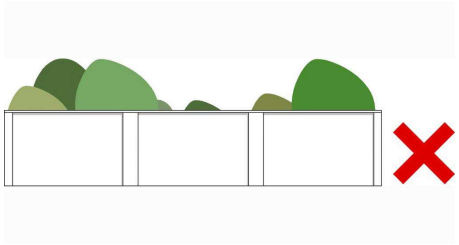

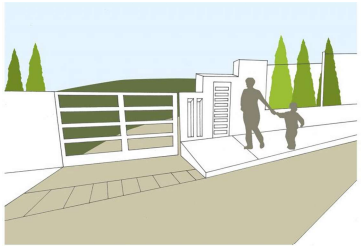

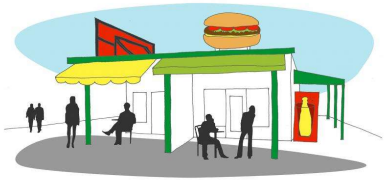

Reklámok

Az épületeken elhelyezkedő cégérek fontos tájékoztató elemek, azonban erősen meghatározzák a település arculatát. A cégér színének, arányainak, grafikai kialakítása, gondos tervezése elengedhetetlen.

A cégér mérete alkalmazkodjon az épület nyílászáró osztásához, a homlokzat tagolásához.

Cégér vagy homlokzaton elhelyezett reklám világítása ne legyen színes vagy vibráló.

Az anyag és a szín megválasztása a homlokzattal harmonizáló módon történjen.

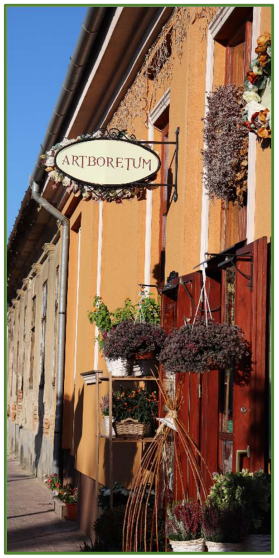

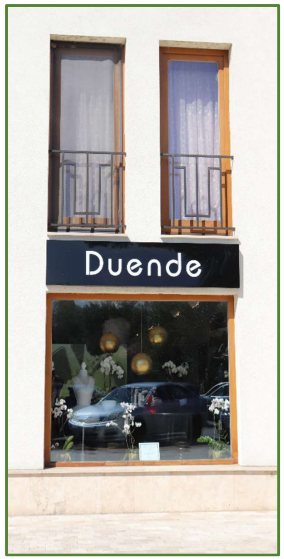

Napelemek

A környezetvédelem egyre fontosabb szerepet kap életünkbe, így előbb utóbb az építkezések elsődleges szempontja kell, hogy legyen a fenntarthatóság. Ennek egyik eleme az épület energiaszükségletének napelemekkel való megsegítése. Már a tervezés folyamán fontos gondolni az alternatív energiaforrások alkalmazhatóságára. Kontyolt tetőformán esztétikusan kevés napelem helyezhető el.

A napelemek széle igazodjon egymáshoz, eltoltan ne helyezzük el.

Magastető esetén a napelem a tető hajlásszögével egyezzen meg, a tető szélein ne lógjon túl.

Lapostető esetén maximum 10-15 fokos tartószerkezetet alkalmazzunk, a homlokzat síkjától visszahúzva.

A történeti település városmag területén napelem elhelyezése még nagyobb körültekintést igényel ezeken a területeken csak napelemes tetőcserepet lehet alkalmazni, ami biztosítja a tető teljes felületén azonos kialakítást.

Egyéb sajátos építményfajták

Szelektív hulladékgyűjtő takart módon létesíthető, a megfelelő karbantartásról gondoskodni szükséges.

Transzformátor állomás a történeti településen csak takart módon vagy föld alá süllyesztve helyezhető el.

Átjátszó torony, és egyéb sajátos építmények létesítése a belterületen kerülendő, szükség esetén a mezőgazdasági területen esetleg a déli gazdasági területen biztosítsunk helyet számukra. Legmagasabb pontja ne haladja meg a 20 métert.

Új légvezeték kihúzása a történeti városrészen tilos, a régi vezetékek földkábellel való kiváltása kedvező hatással van a településképre.

Az épületekbe való új bekötéseket mindenhol földkábellel kell megoldani.

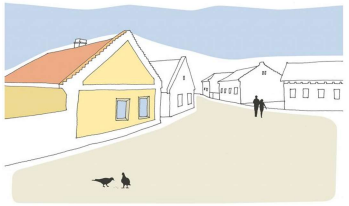

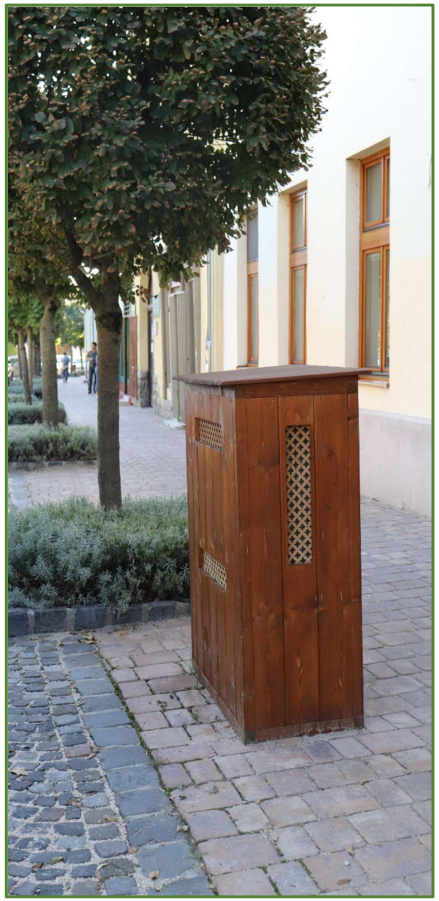

7

JÓ PÉLDÁK

Az arculati kézikönyv összeállítása során figyelmet fordítottunk arra, hogy lehetőleg jó példákon keresztül mutassuk be a települést. A jó példák fejezetbe azok közül az épületek közül mutatunk be párat, melyek a Komárom Esztergom Megyei Építész Kamara Év háza díján elismerést nyertek. Ezeken az épületeken kívül számos olyan jó példa található Tatán, ami követendő lehet a jövőben építkezők számára. Az építészeti ajánlások fejezetben szintén minden épülete jó példaként szerepel.

A Fazekas utca hagyományos zártsorú beépítésébe illeszkedik a fenti egyszerű tömegképzésű ház, mely 2013-ban év háza pályázaton dicséretben részesült.

A Kossuth tér történeti beépítéséhez közel valósult meg a lenti társasház, mely 2009-ben, társasházak kategórában nyerte el az év háza díjat.

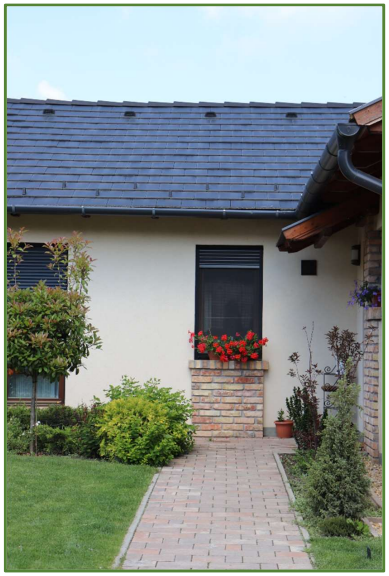

A Fácános kert egyedülálló hangulatát erősíti a fenti egyszerű tömegű nyeregtetős ház. Arányai, léptéke és anyaghasználata tökéletes harmóniát teremtenek. 2013-ban családi ház kategóriában lett év háza az épület.

Műemléki épületet felújítani mindig nehéz vállalkozás, azonban mikor megvalósúl egy ilyen felújítás a végeredmény magáról beszél. A Wagner ház kapcsán is elmondható ez, hiszen különlegesen szép színfoltja lett a felújított épület Tata történeti városának.

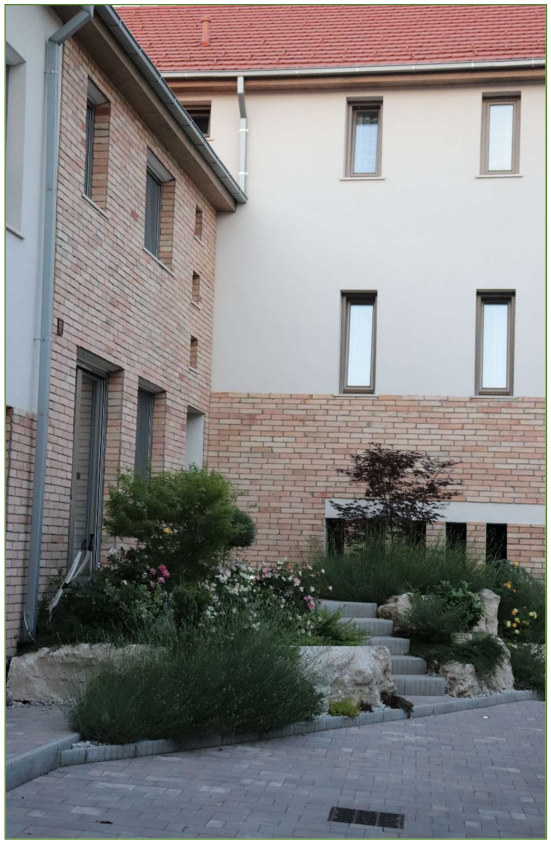

2013-ban dicséretben részesült a fenti családi ház és iroda. A kialakítása, a természetes anyaghasználata és a terület növényállományához való maximális alkalmaszkodása teszi egyedivé és különlegessé az épületet.

A Kossuth tér zártsorú beépítésébe illesztetten, de új épületkén modern megfogalmazással épült meg az alábbi társasház. Modernsége üde foltként hat nem konkurál a a történeti épületekkel, nem nyomja el azokat, így tud egységbe kerülni a tér hangulatával. Az épület 2017-ben társasház kategóriában nyerte el az év háza díjat.

IMPRESSZUM

A tatai részét készítette, és a kézikönyvet szerkesztette:

Kamrás Dorottya főépítész

Közreműködött:

Kiss Zsolt építészmérnök

Molnár Judit építészmérnök

Agostyán részt készítette:

Pengő Júlianna építészmérnök

A történeti részt írta:

Kövesdi Mónika helytörténész

A zöldfelületi ajánlásokat és a 4. mellékletet készítette:

Páll András tájépítész,

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlásokban részt vett:

Jámbor Imre tájépítész,

Nagy Gergely építészmérnök

1. melléklet tatai műemlékek listája

tsz	cím	hrsz	név	stílus	Építés ideje
2438	II. János Pál tér 1.	1	Szent Kereszt templom	barokk	1784
2383	Ady Endre utca 8.	3063/1	üzlet - lakóház	historizáló	19. szd második fele
2384	Ady Endre utca 11.	3128/1		barokk	1770 körül
2385	Ady Endre utca 19.	3132/1		klasszicista	1820 körül
10709	Ady Endre utca 22.	3057/2	Kristály szálló	historizáló	1891
2386	Ady Endre utca 26.	3237	Miklós-malom	barokk	1760 körül
2387	Ady Endre utca 30.	3285/6		klasszicista	19. szd eleje
2388	Ady Endre utca 49.	3230/4-5	üzlet	klasszicista	1830 körül
2390	Alkotmány utca 1.	3119/2	Nepomucenus-malom	barokk	1760
2391	Alkotmány utca 2.	3127/1-3	üzlet-lakóház	késő barokk	18. század vége
2392	Alkotmány utca 3.	3115		késő barokk	19. század első fele
2393	Alkotmány utca 6.	3150	József-malom	barokk	1777 körül
2394	Alkotmány utca 10.	3112			20. század
2425	Almási utca 14.	2655		klasszicista	19. szd eleje
10724	Angolkert .	3306/7	Pálma ház	historizáló	19. század vége
11087	Angolkert .	2956-3310/9	Angolkert		1775-1823
2446	Angolkert .	3306/4	Esterházy kerti lak	késő barokk	1784
2447	Angolkert .	3304/12	Műrom	historizáló	1807
2448	Angolkert .	3308/2	Török mecset	historizáló	19. szd eleje
2459	Angolkert .	3305/10	Jenő-malom	barokk	18. század
2397	Bajcsy-Zsilinszky utca 42.	2543		klasszicista	19. szd eleje
2449	Baji út 53.	3309/3-8	Uradalmi pezsgőgyár	barokk	1772
10733	Baji út .	3333/1	Mária-szobor	barokk	18. század közepe
2426	Bartók Béla utca 1/a.	3098/4	Kapucinus templom	barokk	1746
2428	Bartók Béla utca 1/b.	2557/24	Kapucinus rendház	barokk	1744
2428	Bartók Béla utca 1/c.	3098/2	Szerafikum		1920-as évek
2405	Bercsényi utca 1.	1636	Farkasházy-ház	késő barokk	1780 körül
2406	Bezerédi utca 4.	2751		historizáló	1906
2452	Esterházy sétány 1.	1850/8	fedeles lovarda		1900 körül
2413	Fazekas utca 57.	189/2		késő barokk	1790 körül
2414	Fazekas utca 62.	206	Kőfaragó ház	barokk	1790 körül
2422	Fürdő utca 2.	1638		historizáló	1860 körül
6822	Fürdő utca 3.	1664		klasszicista	1820 körül
2423	Fürdő utca 11.	1660	Óvoda	barokk	18. század második fele
2424	Fürdő utca 19.	1653	Wágner-ház	barokk	18. század
2415	Hajdú utca 1-3.	1647		barokk	1738 és 1770 körül
2416	Hajdú utca 2-4.	1465			
2418	Hajdú utca 8.	1438/11	Kapu	késő barokk	1770 körül
2419	Hajdú utca 15.	1861	klinika. Lakóház	historizáló	1897
2420	Hajdú utca 38.	1443		késő barokk	18. század vége
2421	Hajdú utca 50.	1442		késő barokk	1790 körül
2455	Hattyúliget utca 2-6.	3243/1-3		késő barokk	18. század vége
2452	Hősök tere 6.	1851	Esterházy kastély, melléképületei és parkja	barokk	1760 körül
2450	Hősök tere 7.	1851		késő barokk	18. század második fele
2451	Hősök tere 8.	1851		késő barokk	1790 körül
11011	Kálvária utca 61-63.	251	Zsidó temető		18. század vége – 1920-as évek
2427	Kálváriadomb .	254/37	Kálvária-kápolna	barokk	1754
2429	Kálváriadomb .	254/37	Kálvária (szoborcsoport)	barokk	1770
2407	Kastély tér 6.	1862		késő barokk	1790 körül
2408	Kastély tér 8.	1863		késő barokk	1800 körül
2409	Kastély tér 10.	1864		klasszicista	19. század közepe
2410	Kastély tér 11.	1871		késő barokk	1800 körül
2411	Kastély tér 13.	1872		késő barokk	1800 körül
10278	Katona utca 16.	1493/4	Lányi-villa	szecessziós	1920 körül

2430	Kocsi utca 15.	24	Református templom	késő barokk	1786
2431	Kocsi utca 20.	189/1-2	Kamalduli szerzetesház	barokk	18. század közepe
2432	Kocsi utca 40.	302/1		késő barokk	1800 körül
2433	Komáromi utca 1.	1625/1-3	üzlet	klasszicista	1810 körül
2434	Komáromi utca 2.	56		historizáló	1860 körül
2436	Komáromi utca 32.	72			
2437	Komáromi utca 44.	79			19. szd vége
2440	Kossuth tér 9.	55/a	Üzlet	historizáló	1860 körül
2441	Kossuth tér 11.	16	Református Gimnázium (Kaszinó)	klasszicista	1821 körül
2442	Kossuth tér 15.	1679/1	R. k. plébániaház	barokk	1747
2443	Kossuth tér 18/a.	1691/4	üzlet	klasszicista	1841
2443	Kossuth tér 18/b.	1691/5	üzlet		
2439	Kossuth tér .	1627	Mária Immaculata-szobor	késő barokk	1785
2444	Malom utca 1.	3165	Czégényi-malom	barokk	18. század második fele
2398	Mikovényi Sámuel utca 60.	1987/77, 1988/1	Berta-malom	barokk	18. század második fele
2460	Mikszáth Kálmán utca 2.	2210	Kereszt	barokk	1760 körül
10710	Művész köz 3.	2984/4	Vaszary-villa	szecessziós	1906
2389	Országgyűlés tér 4.	3074	Vaszary János Általános Iskola	késő barokk, historizáló	18. század vége, 1904
2453	Országgyűlés tér .	3073/1	Harangláb	barokk	1763
2454	Rákóczi utca 11.	1705/1		historizáló	19. század második fele
2456	Sport utca 3.	3281	lebontva		
2457	Sport utca 20-22.	3261/2	Két kőgriff	késő barokk	1801
2458	Sport utca 34.	3267		késő barokk	1780 körül
2396	Tanoda tér 5.	1842	Piarista rendház	barokk	1770
10711	Tópart .	1841	Lóistállók és lakóház	barokk	18. század második fele

2464	Tópart utca 5-6.	3129/3	Axmann-ház	klasszicista	1833
2463	Tópart utca 7.	3129/3		historizáló	19. század vége
2465	Tópart utca 9.	3147	Pötörke-malom	késő barokk	18. század vége
2462	Tópart utca .	3168/2	Vizi vágóhíd	késő barokk	1780 körül
2467	Váralja utca 1.	1874/1-2,1873, 1875	Vár	gótikus, historizáló	1400 körül, 1897
2468	Váralja utca 2.	1440/2		késő barokk	1790 körül
2399	Váralja utca 3.	3105/2	Cifra-malom	barokk	18. század közepe
10196	Váralja utca 4.	1441/4	Esterházy uradalmi épület	késő barokk	18. század vége
2400	Váralja utca 14.	1906		barokk	18. század második fele
2401	Váralja utca .	3103	Nepomuki Szent János-híd és szobor	barokk	1770

2. melléklet

tatai helyi védett épületek listája

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
1	1	Tata	Ady Endre utca 7	3125/4-5	HE-1	gyógyszertár
2	3	Tata	Ady Endre utca 9	3126	HE-1	üzlet
3	4	Tata	Ady Endre utca 10	3061	HE-1	üzlet - lakóház
4	5	Tata	Ady Endre utca 12-14	3060	HE-1	"Tiszti klub"
5	6	Tata	Ady Endre utca 17	3131/1	HE-1	
6	7	Tata	Ady Endre utca 24	3238/3	HE-1	Forrás ház, tóvárosi községháza
7	9	Tata	Ady Endre utca 32	3286	HE-1	
8	10	Tata	Ady Endre utca 34	3287	HE-1	Földhivatal
9	11	Tata	Ady Endre utca 36	3288	HE-1	
10	12	Tata	Ady Endre utca 38	3289	HE-1	
11	13	Tata	Ady Endre utca 40	3290	HE-1	étterem
12	14	Tata	Ady Endre utca 41	3235	HE-1	üzlet
13	15	Tata	Ady Endre utca 43	3234	HE-1	
14	16	Tata	Ady Endre utca 45	3233/2	HE-1	
15	17	Tata	Ady Endre utca 46	3292/2	HE-1	
16	18	Tata	Ady Endre utca 46	3292/3	HE-1	üzlet - lakóház
17	19	Tata	Ady Endre utca 47	3232	HE-1	
18	20	Tata	Ady Endre utca 48	3293	HE-1	
19	21	Tata	Ady Endre utca 51	3229	HE-1	üzlet
20	22	Tata	Ady Endre utca 52	3295	HE-1	
21	22	Tata	Ady Endre utca 53	3227/1	HE-1	
22	23	Tata	Ady Endre utca 55	3226/1	HE-1	
23	24	Tata	Ady Endre utca 60	3299/3	HE-1	
24	25	Tata	Ady Endre utca 61	3223	HE-1	
25	26	Tata	Ady Endre utca 63	3221	HE-1	

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
26	27	Tata	Ady Endre utca 65	3220	HE-1	
27	28	Tata	Ady Endre utca 73	3215	HE-1	
28	29	Tata	Agostyáni utca 7	2997	HE-1	Agostyáni úti óvoda
29	30	Tata	Agostyáni utca 8	2903	HE-1	
30	31	Tata	Agostyáni utca 13	2994	HE-1	iroda
31	32	Tata	Agostyáni utca 15	2993	HE-1	
32	33	Tata	Agostyáni utca 18	2908	HE-1	
33	34	Tata	Agostyáni utca 20	2909	HE-1	
34	35	Tata	Agostyáni utca 22	2910	HE-1	
35	36	Tata	Agostyáni utca 26	2912	HE-1	
36	38	Tata	Agostyáni utca 38	2918/2-3	HE-1	
37	39	Tata	Alkotmány utca 4	3149/3	HE-1	üzlet-lakóház
38	40	Tata	Alkotmány utca 8	3151	HE-1	
39	41	Tata	Alkotmány utca 18	3108/1	HE-1	
40	42	Tata	Alkotmány utca 20	3107	HE-1	
41	44	Tata	Almási utca 6	2649	HE-1	üzlet
42	46	Tata	Almási utca 21	2846	HE-2	
43	337	Tata	Almási utca 24	2658	HE-1	Kenderke iskola
44	338	Tata	Almási utca 34	2828	HE-2	
45	47	Tata	Almási utca 39	2837	HE-1	
46	43	Tata	Almási utca 2-4	2648	HE-2	Kalóz-Fregatt étterem (Herczig)
47	48	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 1	3082	HE-1	üzlet
48	49	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 2	3086/2	HE-1	üzlet, lakóház
49	50	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 9	2674	HE-2	
50	51	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 11	2712	HE-2	
51	52	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 12	2642	HE-3	
52	53	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 14	2641	HE-3	
53	54	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 22	2636	HE-2	

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
54	55	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 30	2631	HE-2	
55	56	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 32	2553	HE-2	
56	57	Tata	Bajcsy-Zsilinszky utca 34	2551	HE-2	
57	58	Tata	Baji út 2	3311/2	HE-1	
58	59	Tata	Baji út 3	3312	HE-1	
59	60	Tata	Baji út 4	3473/9	HE-1	
60	326	Tata	Baji út 35-5	3473/10	HE-1	
61	327	Tata	Baji út 35-6	3473/2	HE-1	
62	324	Tata	Baji út 35-1-2	3473/9	HE-1	
63	325	Tata	Baji út 35-3-4	3462/5	HE-1	
64	62	Tata	Baji út	3382	HE-1	Tóvárosi vasútállomás
65	61	Tata	Baji út 52/b	3381/1	HE-1	
66	70	Tata	Bem József utca 19	2595	HE-1	"Deszkametsző"
67	71	Tata	Bem József utca 20	2557/8	HE-1	"Deszkametsző"
68	63	Tata	Bercsényi utca 2	1637/2	HE-1	étterem
69	64	Tata	Bercsényi utca 3	1666/1	HE-1	
70	65	Tata	Bercsényi utca 4	1667/3-4	HE-1	
71	67	Tata	Bercsényi utca 5	1668/2	HE-1	
72	68	Tata	Bercsényi utca 6	1669	HE-1	
73	69	Tata	Bercsényi utca 7	1659/1	HE-1	kollégium
74	72	Tata	Bezerédi utca 3	2339	HE-2	
75	73	Tata	Bezerédi utca 5	2341/1	HE-2	
76	74	Tata	Bezerédi utca 6	2747	HE-2	
77	75	Tata	Bezerédi utca 6/a	2748	HE-2	
78	76	Tata	Bezerédi utca 8/a	2726	HE-2	
79	77	Tata	Damjanich utca 2	3031	HE-1	
80	78	Tata	Damjanich utca 4	3029/2	HE-1	
81	343	Tata	Dióspuszta	0138	HE-1	főépület

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
82	344	Tata	Dióspuszta	0138	HE-1	lakóház
83	345	Tata	Dióspuszta	0138	HE-1	lóistálló (1-2)
84	346	Tata	Dióspuszta	0138	HE-1	lóistálló (3-4)
85	347	Tata	Dióspuszta	0138	HE-1	mén istálló
86	348	Tata	Dióspuszta	0138	HE-1	gazdasági épület
87	349	Tata	Dióspuszta	0135/6	HE-1	csikóistálló 1
88	350	Tata	Dióspuszta	0135/6	HE-1	csikóistálló 2
89	351	Tata	Dióspuszta	0138	HE-1	kovácsműhely
90	352	Tata	Dióspuszta	0138	HE-1	kocsiszín
91	353	Tata	Dióspuszta	0138	HE-1	ló szobor
92	354	Tata	Dióspuszta	0139	HE-1	kapu
93	79	Tata	Egység utca 10	3046	HE-1	
94	80	Tata	Egység utca 14	3044	HE-1	
95	81	Tata	Egység utca 16	3043/1	HE-1	
96	82	Tata	Eötvös utca 2	1731	HE-1	
97	83	Tata	Eötvös utca 3	1772	HE-1	
98	84	Tata	Erzsébet tér 3	3037	HE-1	
99	85	Tata	Erzsébet tér 4	3036/1-2	HE-1	
100	87	Tata	Erzsébet tér 5	3035	HE-1	
101	88	Tata	Erzsébet tér 6	3034	HE-1	
102	89	Tata	Erzsébet tér 7	3033/2	HE-1	
103	90	Tata	Erzsébet tér 8	3033/1	HE-1	
104	91	Tata	Fazekas utca 1	1715	HE-1	
105	93	Tata	Fazekas utca 7	1707	HE-1	
106	94	Tata	Fazekas utca 9	1706/3	HE-1	
107	96	Tata	Fazekas utca 18	1728	HE-1	
108	97	Tata	Fazekas utca 20	1729	HE-1	
109	98	Tata	Fazekas utca 21	1694	HE-1	

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
110	99	Tata	Fazekas utca 22	1730	HE-1	
111	100	Tata	Fazekas utca 23	1693	HE-1	
112	101	Tata	Fazekas utca 25	1692	HE-1	
113	102	Tata	Fazekas utca 27	1688	HE-1	
114	104	Tata	Fazekas utca 36	1782	HE-1	
115	339	Tata	Fazekas utca 44	218	HE-2	
116	106	Tata	Fazekas utca 47	7/1	HE-1	Fazekas utcai Iskola
117	107	Tata	Fazekas utca 55	186	HE-1	
118	108	Tata	Fazekas utca 59/a	192/3	HE-3	
119	109	Tata	Fazekas utca 59/b	192/4	HE-3	
120	111	Tata	Fazekas utca 64/a	205	HE-1	
121	103	Tata	Fazekas utca 28/a	1768	HE-2	
122	112	Tata	Fürdő utca 1	1665	HE-1	üzlet
123	115	Tata	Fürdő utca 5	1663	HE-1	
124	117	Tata	Fürdő utca 15	1655	HE-1	
125	118	Tata	Fürdő utca 16	1459/1	HE-1	
126	120	Tata	Fürdő utca 24	1469	HE-1	Lakóotthon
127	315	Tata	Gesztenye fasor 1	2051/1	HE-1	vasútállomás felvételi épület
128	121	Tata	Hajdú utca 5	1856	HE-1	
129	123	Tata	Hajdú utca 6	1464	HE-1	
130	124	Tata	Hajdú utca 11	1859	HE-1	
131	125	Tata	Hajdú utca 12	1461	HE-1	
132	126	Tata	Hajdú utca 22	1451	HE-3	
133	127	Tata	Hajdú utca 30	1447	HE-1	
134	128	Tata	Hajdú utca 34	1445	HE-1	
135	131	Tata	Hattyúliget utca 14	3247/1	HE-1	
136	328	Tata	Hattyúliget utca 20	3305/6	HE-1	

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
137	132	Tata	Hősök tere 2	1657	HE-1	kórház (takarékpénztár)
138	133	Tata	Hősök tere 3	1649	HE-1	Zsinagóga
139	137	Tata	Hősök tere 9	1714	HE-1	Bláthy Ottó Szakközépiskola
140	319	Tata	Hősök tere	1713	HE-1	kapu
141	320	Tata	II. János Pál tér 2	1679/2	HE-1	
142	359	Tata	Kakas utca 74	864	HE-1	
143	313	Tata	Kálvária utca 8	1790/1	HE-1	
144	340	Tata	Kálvária utca 34	1820/1	HE-2	
145	318	Tata	Kálváriadomb	254/37	HE-1	Söréttorony (kilátó)
146	323	Tata	Kálváriadomb	254/37	HE-1	víztorony
147	143	Tata	Kastély tér 1	1850/3	HE-1	
148	144	Tata	Kastély tér 2	1850/2	HE-1	
149	145	Tata	Kastély tér 3	1850/6	HE-1	
150	321	Tata	Kastély tér 9	1870/1	HE-1	Platán kávézó
151	147	Tata	Katona utca 2	1473	HE-1	
152	148	Tata	Kocsi utca 1	14	HE-1	üzlet, lakóház
153	149	Tata	Kocsi utca 2	5/1	HE-1	üzlet
154	150	Tata	Kocsi utca 7	21	HE-1	üzlet
155	152	Tata	Kocsi utca 10	183	HE-1	üzlet
156	153	Tata	Kocsi utca 12	184	HE-1	üzlet
157	154	Tata	Kocsi utca 13	25/3	HE-1	
158	155	Tata	Kocsi utca 14	185	HE-1	üzlet
159	157	Tata	Kocsi utca 16	187/1	HE-1	
160	158	Tata	Kocsi utca 24	191/1	HE-3	("köpködő" kocsma)
161	159	Tata	Kocsi utca 28	194/2	HE-1	
162	341	Tata	Kocsi utca 30	195	HE-3	
163	160	Tata	Kocsi utca 36	298	HE-1	

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
164	367	Tata	Kocsi utca 44	307	HE-1	
165	368	Tata	Kocsi utca 47	173	HE-1	
166	151	Tata	Kocsi utca 8/a	180	HE-1	üzlet, iroda
167	311	Tata	Kocsi utca 8/b	180	HE-3	
168	312	Tata	Kocsi utca 8/c	180	HE-1	
169	317	Tata	Kodály tér	3162/1	HE-1	zenepavilon
170	162	Tata	Komáromi utca 3	1624	HE-1	
171	163	Tata	Komáromi utca 4	57/1	HE-1	
172	164	Tata	Komáromi utca 5	1623	HE-1	üzlet, lakóház
173	165	Tata	Komáromi utca 9	1621/1	HE-1	
174	166	Tata	Komáromi utca 10	63/3-5	HE-3	
175	166	Tata	Komáromi utca 14	63/1	HE-3	
176	168	Tata	Komáromi utca 16	64/14	HE-3	
177	360	Tata	Komáromi utca 19	1617/1	HE-3	
178	361	Tata	Komáromi utca 35	1600/1	HE-1	
179	362	Tata	Komáromi utca 36	74	HE-1	
180	363	Tata	Komáromi utca 37	1599/1	HE-1	
181	170	Tata	Komáromi utca 89	928/11	HE-1	
182	171	Tata	Komáromi utca 93	930/2	HE-1	
183	172	Tata	Komáromi utca 95	931	HE-1	zeneiskola
184	173	Tata	Komáromi utca 99	933	HE-1	
185	167	Tata	Komáromi utca 16/a	64/15	HE-3	
186	169	Tata	Komáromi utca 54/a	908	HE-1	
187	174	Tata	Kossuth tér 1	1635	HE-1	Polgármesteri Hivatal
188	175	Tata	Kossuth tér 2	1634/1	HE-1	Gyógyszertár
189	176	Tata	Kossuth tér 3	1633/6	HE-1	Üzlet
190	177	Tata	Kossuth tér 5	1472/39	HE-1	Üzlet, iroda és lakóház
191	178	Tata	Kossuth tér 6	1630	HE-1	Üzlet

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
192	179	Tata	Kossuth tér 7	1629	HE-1	Üzlet
193	180	Tata	Kossuth tér 8	1628	HE-1	Üzlet
194	181	Tata	Kossuth tér 10	17/2	HE-1	
195	182	Tata	Kossuth tér 12	15	HE-1	üzlet (Mázsaház)
196	183	Tata	Kossuth tér 14	3	HE-1	
197	184	Tata	Kossuth tér 16	1689	HE-1	üzlet
198	185	Tata	Kossuth tér 17/a	1690/2	HE-1	üzlet
199	186	Tata	Kossuth tér 17/b	1690/1	HE-1	üzlet, iroda
200	186	Tata	Kossuth tér 17/c	1690/3	HE-1	
201	190	Tata	Környei utca 6	312	HE-1	
202	191	Tata	Lovassy László utca 2	2735	HE-2	
203	192	Tata	Lovassy László utca 4	2733	HE-2	
204	193	Tata	Lovassy László utca 8	2731	HE-2	
205	316	Tata	Május 1. út	1421/3	HE-1	Sportcsarnok (gázgyár)
206	136	Tata	Malom köz 2	1650/1-2	HE-1	
207	134	Tata	Malom köz 4	1651/1-2	HE-1	Diák presszó
208	331	Tata	Malom köz 5	1652/1	HE-2	
209	364	Tata	Malom utca 6	3231	HE-3	
210	194	Tata	Malom utca 10	3227/2	HE-2	
211	195	Tata	Malom utca 14	3213	HE-1	
212	196	Tata	Malom utca 27	3182	HE-1	
213	197	Tata	Malom utca 41	3203/2	HE-1	Ugron-Villa
214	366	Tata	Malom utca 49	3206	HE-1	
215	333	Tata	Mikovényi Sámuel utca	2005	HE-1	Berta-malmi híd
216	334	Tata	Mikszáth Kálmán utca 15	2179	HE-1	
217	198	Tata	Mikszáth Kálmán utca	2210	HE-1	Almási úti temető kapuja

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
218	332	Tata	Mikszáth Kálmán utca	2210	HE-1	kereszt
219	199	Tata	Móricz Zsigmond tér 1	288/1	HE-1	üzlet
220	200	Tata	Munkás utca 2	2799	HE-1	
221	359	Tata	Munkás utca 6	2649	HE-1	
222	201	Tata	Munkás utca 8	2802	HE-1	
223	202	Tata	Munkás utca 10	2803	HE-1	
224	203	Tata	Munkás utca 12	2804	HE-1	
225	204	Tata	Munkás utca 14	2805	HE-1	
226	205	Tata	Munkás utca 15	2815	HE-2	
227	206	Tata	Munkás utca 20	2784	HE-2	
228	207	Tata	Munkás utca 21	2818	HE-2	
229	208	Tata	Munkás utca 24	2782	HE-2	
230	209	Tata	Munkás utca 26	2781/2	HE-2	
231	211	Tata	Nagykert utca 35	89	HE-1	
232	210	Tata	Nagykert utca 39	92	HE-2	
233	212	Tata	Nagykert utca 50	126	HE-1	
234	214	Tata	Nagykert utca 70	541, 542, 543	HE-1	
235	216	Tata	Nagykert utca 92	558	HE-1	
236	342	Tata	Nagykert utca 55/b	114/21	HE-2	
237	213	Tata	Nagykert utca 60/b	121	HE-1	"tejcsarnok"
238	330	Tata	Naszályi út	072/1	HE-1	Réti malom
239	355	Tata	Nemzeti Összetartozás tere	291/1	HE-1	kereszt
240	356	Tata	Nemzeti Összetartozás tere	291/1	HE-1	emlékoszlop
241	217	Tata	Petőfi Sándor utca 16	2976/1	HE-1	
242	218	Tata	Petőfi Sándor utca 26	3019	HE-1	
243	219	Tata	Piarista köz 1	1710/2	HE-2	

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
244	219	Tata	Piarista köz 1/a	1710/1	HE-2	
245	220	Tata	Rákóczi utca 1	1696	HE-1	
246	223	Tata	Rákóczi utca 3	1697/1	HE-1	
247	224	Tata	Rákóczi utca 4	1674	HE-1	üzlet
248	225	Tata	Rákóczi utca 7	1701	HE-1	üzlet, lakóház
249	226	Tata	Rákóczi utca 9	1704	HE-1	üzlet, lakóház
250	228	Tata	Rákóczi utca 13	1708/1	HE-1	
251	287	Tata	Remeteségpuszta	0443/11	HE-1	Vadász kastély
252	288	Tata	Remeteségpuszta	0443/2	HE-1	volt trófea terem
253	289	Tata	Remeteségpuszta	0443/7	HE-1	Kocsiszín
254	365	Tata	Révai utca 3	2952	HE-1	
255	229	Tata	Somogyi Béla utca 4	3080	HE-1	
256	230	Tata	Somogyi Béla utca 5	2900	HE-1	
257	231	Tata	Somogyi Béla utca 8	2859	HE-1	
258	232	Tata	Somogyi Béla utca 9	2898	HE-1	
259	233	Tata	Somogyi Béla utca 13	2896	HE-1	
260	234	Tata	Somogyi Béla utca 16	2863	HE-1	
261	235	Tata	Somogyi Béla utca 22	2866	HE-1	
262	236	Tata	Somogyi Béla utca 26	2868	HE-1	
263	241	Tata	Somogyi Béla utca 29	2888	HE-1	
264	237	Tata	Somogyi Béla utca 30	2870	HE-1	
265	242	Tata	Somogyi Béla utca 34	2872	HE-1	
266	239	Tata	Somogyi Béla utca 39	2883	HE-1	
267	243	Tata	Somogyi Béla utca 46	2878	HE-1	
268	244	Tata	Sport utca 1	3282	HE-1	cukrászda
269	245	Tata	Sport utca 2	3252	HE-1	
270	246	Tata	Sport utca 4	3253	HE-1	
271	247	Tata	Sport utca 10	3256	HE-1	

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
272	248	Tata	Sport utca 17	3275	HE-1	
273	249	Tata	Sport utca 19	3274	HE-1	
274	335	Tata	Sport utca 20	3261/1	HE-1	
275	250	Tata	Sport utca 29	3271	HE-1	
276	251	Tata	Sport utca 30	3265	HE-1	
277	252	Tata	Sport utca 33	3270/2	HE-1	
278	254	Tata	Sport utca 36	3268	HE-1	
279	357	Tata	Táncsics Mihály utca 14/d	478/1, 478/6	HE-1	magtár
280	358	Tata	Táncsics Mihály utca 20/a	481	HE-1	
281	255	Tata	Tanoda tér 1	1844	HE-1	
282	256	Tata	Tanoda tér 4	1840	HE-1	Gimnázium
283	258	Tata	Tópart utca 2	3112	HE-1	vendéglátóhely
284	261	Tata	Tópart utca 8	3156	HE-1	
285	336	Tata	Tópart utca 10	3163/1	HE-1	halászcsárda
286	262	Tata	Tópart utca 13	3145	HE-1	
287	263	Tata	Tópart utca 14	3144	HE-1	
288	264	Tata	Tópart utca 16	3143	HE-1	
289	329	Tata	Tópart	4024	HE-1	"vízház"
290	322	Tata	Új út 19	1240	HE-1	Jávorka Sándor Szakközépiskola
291	265	Tata	Újréti utca 1	2711	HE-1	
292	266	Tata	Újréti utca 3	2709	HE-2	
293	267	Tata	Újréti utca 5	2708	HE-2	
294	268	Tata	Újréti utca 9	2706	HE-2	
295	269	Tata	Újréti utca 10	2758	HE-2	
296	270	Tata	Újréti utca 11	2705	HE-2	
297	271	Tata	Újréti utca 15	2702	HE-2	

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
298	272	Tata	Újréti utca 17/a	2701	HE-2	
299	273	Tata	Újvilág utca 2	2675	HE-2	
300	274	Tata	Újvilág utca 4	2676	HE-2	
301	275	Tata	Újvilág utca 6	2677	HE-2	
302	276	Tata	Újvilág utca 8-10	2710	HE-2	
303	277	Tata	Újvilág utca 14	2680	HE-2	
304	313	Tata	Vágó utca 21	3199	HE-1	
305	314	Tata	Vágó utca 29	3202	HE-1	
306	279	Tata	Váralja utca 16	1909	HE-1	
307	280	Tata	Váralja utca 18	1910	HE-1	
308	281	Tata	Váralja utca 20	1911	HE-1	
309	282	Tata	Váralja utca 22	1912/1	HE-1	
310	311	Tata-Agostyán	Béke utca 1	10258	HE-1	
311	290	Tata-Agostyán	Kossuth utca 5	10123/2	HE-1	
312	291	Tata-Agostyán	Kossuth utca 8	10166/1	HE-1	
313	292	Tata-Agostyán	Kossuth utca 10	10167/1	HE-1	
314	293	Tata-Agostyán	Kossuth utca 11	10120	HE-1	
315	294	Tata-Agostyán	Kossuth utca 12	10168	HE-1	
316	296	Tata-Agostyán	Kossuth utca 32	10186	HE-1	
317	297	Tata-Agostyán	Kossuth utca 34	10187	HE-1	
318	298	Tata-Agostyán	Kossuth utca 63	10068	HE-1	
319	299	Tata-Agostyán	Kossuth utca 64	10215	HE-1	
320	301	Tata-Agostyán	Kossuth utca 77	10060	HE-1	
321	302	Tata-Agostyán	Kossuth utca 79	10059	HE-1	
322	303	Tata-Agostyán	Kossuth utca 83	10056	HE-1	
323	304	Tata-Agostyán	Kossuth utca 87	10053	HE-1	
324	305	Tata-Agostyán	Kossuth utca 93	10050	HE-1	
325	306	Tata-Agostyán	Kossuth utca 96	10030	HE-1	

0	A törzs-szám	B Település	C cím	D HRSZ	E védettségi kategória	F közismert név
326	307	Tata-Agostyán	Kossuth utca 100	10033	HE-1	
327	308	Tata-Agostyán	Kossuth utca 104	10034	HE-1	
328	309	Tata-Agostyán	Kossuth utca 110	10038	HE-1	
329	312	Tata-Agostyán	Kossuth utca	10108	HE-1	Templom és kertje
330	313	Tata-Agostyán	Kossuth utca	10080	HE-1	Hősi emlékmű
331	310	Tata-Agostyán	Szabadság utca 8	10249	HE-1	

3. melléklet

védett természeti értékek

Helyi jelentőségű természetvédelmi területek:
a) „Tatai Öreg-tó Természetvédelmi Terület”
b) „Réti-tavak és Réti-tavak környéke Természetvédelmi Terület”
c) „Fényes-patak menti rétek Természetvédelmi Terület”
d) „Angolkert Természetvédelmi Terület”
e) „Fényes-fürdő Természetvédelmi Terület”
f) „Kálvária-domb Természetvédelmi Terület”
g) „Agostyáni Tojás-hegy Természetvédelmi Terület”
h) „Dióspusztai kastélypark Természetvédelmi Terület”
i) „Árendás-patak völgye Természetvédelmi Terület

A) Védett fasorok, facsoportok

1	A Érték megnevezése	B Helye	C Tulajdonos / kezelő
2	Vadgesztenye fasor	Fényes fasor	Önkormányzat
3	Vadgesztenye fasor	Hattyúliget utca	Önkormányzat
4	Platán- és Jegenyenyárfák	Erzsébet királyné tér	Önkormányzat

B) Magányos fák

1	A Érték megnevezése	B Helye	C Tulajdonos / kezelő
2	Kocsányos tölgy *Quercus robur*	Alkotmány utca 2.	Önkormányzat
3	Eltérő levelű magas kőris *Fraxinus excelsior*	Váralja út (Nepomuki híd)	Önkormányzat
4	Platán *Platanus acerifolia*	Rendelőintézet - PROFI	PROFI
5	Platán *Platanus acerifolia*	Váralja út (Nepomuki híd)	Önkormányzat
6	Platán *Platanus acerifolia*	Hajdú utca 50.	Önkormányzat
7	Kislevelű hárs *Tilia cordata*	Bartók Béla út (Büdös-kút)	Önkormányzat
8	Kislevelű hárs *Tilia cordata*	Vasútállomás	MÁV
9	Platán *Platanus acerifolia*	Alkotmány utca 3. előtti közterület (3114 hrsz.)	Önkormányzat

4. melléklet

Alkalmazási segédlet fák kiválasztásához

A dokumentum segítséget nyújt a tervezés során a fák kiválasztásához. Külön csoportokra osztva szerepelnek benne az egyes fajok. A csoportok a következők:

- Méret
- Korona alakja
- Szárazságtűrő képesség
- Parkolóba illő fajok
- Szűk, keskeny helyre tervezhető fajok
- Légvezeték alá tervezhető fajok
- Egyedi vegetációs lombszín
- Egyedi dísszel rendelkező fajták (virág, különleges lombozat)

Méret alapján osztályozva

1. Alacsony fák (5-10 m)

Acer campestre ’Elsrijk’ – mezei juhar, 6-12 m
Acer campestre Queen Elizabeth’ – mezei juhar, 6-8 m
Acer campestre ’Red Shine’ – mezei juhar, 6-8 m
Acer campestre ’Royal Ruby’ – mezei juhar, 6-8 m
Acer platanoides ’Columnare’ – oszlopos juhar, 8-10 m
Acer platanpides ’Globosum’ – gömb juhar, 4-6 m
Crataegus laevigata ’Pauls Scarlet’ – galagonya, 4-6 m
Crataegus laevigata ’Carrierei’ – galagonya, 5-7 m
Crataegus monogyna ’Stricta’ – galagonya, 5-7 m
Fraxinus ornus – virágos kőris, 8-12 m
Fraxinus ornus ’Mecsek’ – gömb kőris, 5-6 m
Gingko biloba ’Globosa’ – gömb gingko, 4-5 m
Koelreuteria paniculata – csörgőfa, 6-8 m
Magnolia kobus – liliomfa, 8-10 m
Malus eleyi – díszalma, 4-6 m
Malus evereste - díszalma, 4-6 m
Malus royalty - díszalma, 4-6 m
Prunus cerasifera ’Nigra’- vérszilva, 4-8 m
Prunus fruticosa ’Globosa’ – gömb csepleszmeggy, 4-6 m
Prunus padus ’Albertii’ – zelnicemeggy, 6-8 m
Prunus serrulata ’Kanzan’ – japán díszcseresznye, 7-10 m
Robinia pseudoacacia ’Umbraculifera’ – gömb akác, 4-6 m
Sorbus aucuparia – madárberkenye, 6-12 m
Sorbus incana – berkenye, 5-8 m
Sorbus pseudolatifolia – berkenye, 6-8 m

2. Közepes fák (10-20 m)

Acer campestre – mezei juhar, 10-15 m
Acer freimanii ’Autumn Blaze’ – mezei juhar, 10-12 m
Acer platanoides ’Cleveland’ – korai juhar, 10-15 m
Acer platanoides ’Crimson King’ – korai juhar, 10-15 m
Acer platanoides ’Deborah’ – korai juhar, 15-20 m
Acer platanoides ’Drummondi’ – korai juhar, 10-15 m
Acer platanoides ’Emerald Queen’ – korai juhar, 10-15 m
Acer platanoides ’Olmsted’ – korai juhar, 10-12 m
Acer platanoides ’Parkway’ – korai juhar, 10-15 m
Celtis australis – nyugati ostorfa, 10-20 m
Corylus colurna – törökmogyoró, 15-18 m
Fraxinus americana ’Autumn Purple’ – fehér kőris, 15-18 m
Fraxinus angustifolia ’Raywood’ – keskenylevelű kőris, 10-15 m
Fraxinus excelsior ’Altena’ – magas kőris, 15-20 m
Fraxinus excelsior ’Aurea’ – magas kőris, 8-15 m
Fraxinus excelsior ’Geesink’ – magas kőris, 15-20 m
Fraxinus pennsylvanica – amerika kőris, 15-20 m
Gingko biloba ’Princeton Sentry’- gingko, 15-20 m
Gledistia triacanthos ’Skyline’ – lepényfa, 10-15 m
Pyrus calleryana ’Chanticleer’ – kínai díszkörte, 8-12 m
Pyrus communis ’Beech Hill’ – díszkörte, 8-12 m
Quercus frainetto – magyar tölgy, 10-20 m
Quercus palustris – mocsártölgy, 15-20 m
Quercus robur ’Fastigiata’ – oszlopos tölgy, 15-20 m
Quercus robus ’Fastigiata Koster’ – oszlopos tölgy, 15-20 m
Sophora japonica – japán akác, 15-20 m
Sorbus aucuparia ’Cardinal Royal’ – madárberkenye, 10-15 m
Sorbus intermedia – svéd berkenye, 10-15 m
Sorbus intermedia ’Brouwers’ – svéd berkenye, 9-12 m
Tilia americana ’Redmond’ – amerikai hárs, 15-20 m
Tilia cordata ’Greenspire’ –kislevelű hárs, 18-20 m
Tilia cordata Rancho’ –kislevelű hárs, 8-12 m
Tilia cordata ’Roelvo’ –kislevelű hárs, 10-15 m
Tilia cordata ’Savaria’ –kislevelű hárs, 15-20 m
Tilia euchlora ’Szent István’ – Szent István hárs, 10-15 m
Tilia intermedia ’Pallida’ – hárs, 15-20 m
Ulmus hollandica ’Lobel’ – oszlopos szil, 12-15 m

3. Magas fák (20-40 m)

Acer platanoides – korai juhar, 20-30 m
Aesculus hippocastanum – vadgesztenye, 25-30 m
Betula pendula – nyír, 18-25 m
Fraxinus excelsior – magas kőris, 25-35 m

Fraxinus excelsior ’Westhof’s Glorie’ – magas kőris, 20-25 m
Gingko biloba – gingko, 15-30 m
Platanus acerifolia – juharlevelű platán, 20-30 m
Platanus acerifolia ’Columbia’ – juharlevelű platán, 15-25 m
Quercus cerris – csertölgy, 20-30 m
Quercus petrae – kocsánytalan tölgy, 20-30 m
Quercus robur – kocsányos tölgy, 25-35 m
Quercus rubra – vörös tölgy, 20-25 m
Robinia pseudoacacia – fehér akác, 20-25 m
Robinia pseudoacacia ’Nyirsegi’ – fehér akác, 25-30 m
Tilia americana ’Nova’ – amerikai hárs, 25-30 m
Tilia tomentosa ’Szeleste’ – ezüst hárs, 20-25 m

Korona alakja

1. Tojás, tojásdad

Acer campestre – mezei juhar
Acer freimanii ’Autumn Blaze’ – korai juhar
Acer platanoides – korai juhar
Betula pendula – nyír
Fraxinus angustolfia ’Raywood’ – keskenylevelű kőris
Fraxinus excelsior ’Altena’ – magas kőris
Fraxinus excelsior ’Geesink’ – magas kőris
Fraxinus pennsylvanica – amerikai kőris
Prunus padus ’Albertii’ – zelnicemeggy
Quercus cerris – csertölgy
Quercus palustris – mocsári tölgy
Quercus petrae – kocsánytalan tölgy
Robinia pseudoacacia ’Nyirsegi’ – fehér akác
Sorbus aucuparia ’Cardinal Royal’ - madárberkenye
Tilia cordata ’Rancho’ – kislevelű hárs
Tilia tomentosa ’Szeleste’ – ezüst hárs

2. Ovális

Acer campestre ’Elsrijk’ – mezei juhar
Acer platanoides ’Cleveland’ – korai juhar
Acer platanoides ’Emerald Queen’ – korai juhar
Acer platanoides ’Parkway’ – korai juhar
Fraxinus americana ’Autumn Purple’ – amerikai kőris
Quercus frainetto – magyar tölgy
Tilia tomentosa ’Szeleste’ – ezüst hárs

3. Gömbölyded

Acer campestre ’Queen Elizabeth’ – mezei juhar
Acer platanoides ’Crimson King’ – korai juhar

Acer platanoides ’Deborah’ – korai juhar
Fraxinus excelsior – magas kőris
Fraxinus excelsior ’Aurea’ – magas kőris
Fraxinus excelsior ’Westhof’s Glorie’ – magas kőris
Fraxinus ornus – virágos kőris
Malus royalty – díszalma
Prunus cerasifera ’Nigra’ – vérszilva
Quercus rubra – vörös tölgy
Sophora japonica – japán akác
Sorbus aucuparia – madárberkenye
Sorbus intermedia – svéd berkenye
Tilia euchlora ’Szent István’ – Szent István hárs

4. Gömb

Acer platanoides ’Drummondi’ – korai juhar, gömb/piramis (nem szabályos)
Acer platanoides ’Globosum’ – gömb juhar
Fraxinus ornus ’Mecsek’ – gömb kőris
Gingo biloba ’Globosa’ – gömb gingko
Prunus fruticosa ’Globosa’ – gömb csepleszmeggy
Robinia pseudoacacia ’Umbraculifera’ – gömb akác

5. Kúpos

Acer campestre ’Red Shine’ – mezei juhar
Acer campestre ’Royal Ruby’ – mezei juhar
Aesculus hippocastanum – vadgesztenye
Celtis australis – nyugati ostorfa, kúpos/ernyős
Corylus colurna – törökmogyoró
Cratageus laevigata ’Carrierei’ – galagonya
Magnolia kobus – liliomfa
Malus evereste – díszalma
Platanus acerifolia ’Columbia’ – juharlevelű platán
Pyrus calleryana ’Chanticleer’ – kínai díszkörte
Pyrus communis ’Beech Hill’ – díszkörte
Sorbus incana – berkenye
Tilia americana ’Nova’ – amerikai hárs
Tilia americana ’Redmond’ – amerikai hárs
Tilia cordata ’Greenspire’ – kislevelű hárs
Tilia cordata ’Roelvo’ – kislevelű hárs
Tilia cordata ’Savaria’ – kislevelű hárs
Tilia intermedia ’Pallida’ – hárs
Ulmus hollandica ’Lobel’ – oszlopos szil
Ulmus frontier – szil

6. Oszlopos

Acer platanoides ’Columnare’ – oszlopos juhar
Acer platanoides ’Olmsted’ – korai juhar
Crataegus monogyna ’Stricta’ – galagonya
Gingko biloba ’Princeton Sentry’ – gingko
Quercus robur ’Fastigiata’ – oszlopos tölgy
Quercus robur ’Fastigiata Koster’ – oszlopos tölgy

7. Ernyős

Celtis australis – nyugati ostorfa
Gleditsia triacanthos ’Skyline’ – lepényfa
Koelreuteria paniculata – csörgőfa
Malus eleyi – díszalma

8. Piramis

Acer platanoides ’Drummondi’ – korai juhar, gömb/piramis
Fraxinus americana ’Autumn Purple’ – amerikai kőris, piramis/ovális
Sorbus intermedia – svéd berkenye
Sorbus intermedia ’Brouwers’ – svéd berkenye
Tilia americana ’Redmond’ – amerikai hárs, kúp/piramis
Tilia cordata ’Greenspire’ – kislevelű hárs, kúp/piramis

Szárazságtűrő képesség

1. Magas

Acer campestre – mezei juhar
Acer campestre ’Elsrijk’– mezei juhar
Acer platanoides – korai juhar
Acer platanoides ’Cleveland’– korai juhar
Acer platanoides ’Columnare’ – korai juhar
Acer platanoides ’Emerald Queen’ – korai juhar
Acer platanoides ’Globosum’ – korai juhar
Acer platanoides ’Olmsted’ – korai juhar
Acer platanoides ’Parkway’ – korai juhar
Aesculus hippocastanum – vadgesztenye
Celtis australis – nyugati ostorfa
Corylus colurna – törökmogyoró
Crataeugus laevigata ’Pauls Scarlet’ – galagonya
Crataeugus laevigata Carrierei’ – galagonya
Crataeugus monogyna ’Stricta’ – galagonya
Fraxinus angustifolia ’Raywood’ – keskenylevelű kőris
Fraxinus excelsior ’Westhof’s Glorie’ – magas kőris
Fraxinus ornus – virágos kőris
Fraxinus ornus ’Mecsek’ – gömb kőris
Fraxinus pennsylvanica – amerikai kőris

Ginkgo biloba – gingko
Ginkgo biloba ’Globosa’ – gingko
Ginkgo biloba ’Princeton Sentry’– gingko
Gleditsia triacanthos ’Skyline’ – lepényfa
Koelreuteria paniculata – csörgőfa
Platanus acerifolia – juharlevelű platán
Platanus acerifolia ’Columbia’ – juharlevelű platán
Prunus cerasifera ’Nigra’ – vérszilva
Prunus fruticosa ’Globosa’ – gömb csepleszmeggy
Pyrus calleryana ’Chanticleer’ – kínai díszkörte
Pyrus calleryana ’Beech Hill’ – díszkörte
Quercus cerris – csertölgy
Quercus frainetto – magyar tölgy
Quercus petrae – kocsánytalan tölgy
Quercus robur – kocsányos tölgy
Quercus robur ’Fastigiata’ – oszlopos tölgy
Quercus robur ’Fastigiata Koster’ – oszlopos tölgy
Quercus rubra – vörös tölgy
Robinia pseudoacacia – fehér akác
Robinia pseudoacacia ’Nyirsegi’– fehér akác
Robinia pseudoacacia ’Umbraculifera’ – fehér akác
Sophora japonica – japán akác
Tilia euchlora ’Szent István’ – Szent István hárs
Tilia tomentosa ’Szeleste’ – ezüst hárs
Ulmus frontier – szil

2. Közepes

Acer campestre ’Queen Elizabeth’ – mezei juhar
Acer campestre ’Red Shine’ – mezei juhar
Acer campestre ’Royal Ruby’ – mezei juhar
Acer freimanii ’Autumn Blaze’ – mezei juhar
Acer platanoides ’Crimson King’ – korai juhar
Acer platanoides ’Deborah’ – korai juhar
Fraxinus americana ’Autumn Purple’ – fehér kőris
Fraxinus excelsior – magas kőris
Fraxinus excelsior ’Aurea’ – magas kőris
Fraxinus excelsior ’Geesink’ – magas kőris
Malus eleyi - díszalma
Malus evereste - díszalma
Malus royalty - díszalma
Prunus padus ’Albertii’ – zelnicemeggy
Prunus serrulata ’Kanzan’ – japán díszcseresznye
Quercus palustris – mocsári tölgy
Sorbus aucuparia – madárberkenye

Sorbus aucuparia ’Cardinal Royal’ – madárberkenye
Sorbus incana – berkenye
Sorbus intermedia – svéd berkenye
Sorbus intermedia ’Brouwers’ – svéd berkenye
Sorbus pseudolatifolia – berkenye
Tilia americana ’Nova’ – amerikai hárs
Tilia americana ’Redmond’ – amerikai hárs
Tilia cordata ’Greenspire’ – kislevelű hárs
Tilia cordata ’Ranchoo’ – kislevelű hárs
Tilia cordata ’Roelvo’ – kislevelű hárs
Tilia cordata ’Savaria’ – kislevelű hárs
Tilia intermedia ’Pallida’ – hárs

3. Alacsony

Acer platanoides ’Drummondi’ – korai juhar
Betula pendula – nyír
Fraxinus excelsior ’Altena’ – magas kőris
Magnolia kobus – liliomfa
Ulmus hollandica ’Lobel’ – oszlopos szil

Parkolóba illő fajok (kevésbé vagy egyáltalán nem szemetelnek, ágtörés veszélye normál körülmények mellett alacsony)

Acer campestre ’Elsrijk’ – mezei juhar
Acer platanoides ’Cleveland’ – korai juhar
Acer platanoides ’Crimson King’ – korai juhar
Acer platanoides ’Columnare’ – korai juhar
Acer platanoides ’Emerald Queen’ – korai juhar
Acer platanoides ’Globosum’ – korai juhar
Acer platanoides ’Olmsted’ – korai juhar
Acer platanoides ’Parkway’ – korai juhar
Corylus colurna – törökmogyoró
Crataeugus laevigata ’Pauls Scarlet’ – galagonya
Crataeugus laevigata ’Carrierei’ – galagonya
Crataegus monogyna ’Stricta’ – galagonya
Fraxinus americana ’Autumn Purple’ – amerikai kőris
Fraxinus angustifolia ’Raywood’ – keskenylevelű kőris
Fraxinus excelsior ’Aurea’ – magas kőris
Fraxinus excelsior ’Geesink’ – magas kőris
Fraxinus excelsior ’Westhof’s Glorie’ – magas kőris
Fraxinus ornus – virágos kőris
Fraxinus ornus ’Mecsek’ – gömb kőris
Ginkgo biloba – gingko
Ginkgo biloba ’Globosa’ – gingko

Ginkgo biloba ’Princeton Sentry’– gingko
Gleditsia triacanthos ’Skyline’ – lepényfa
Koelreuteria paniculata – csörgőfa
Platanus acerifolia ’Columbia’ – juharlevelű platán
Prunus fruticosa ’Globosa’ – gömb csepleszmeggy
Pyrus calleryana ’Chanticleer’ – kínai díszkörte
Pyrus calleryana ’Beech Hill’ – díszkörte
Quercus frainetto – magyar tölgy
Quercus robur ’Fastigiata’ – oszlopos tölgy
Quercus robur ’Fastigiata Koster’ – oszlopos tölgy
Robinia pseudoacacia ’Nyirsegi’– fehér akác
Robinia pseudoacacia ’Umbraculifera’ – fehér akác
Sorbus incana – berkenye, feltétellel
Sorbus intermedia ’Brouwers’ – svéd berkenye, feltétellel
Sorbus pseudolatifolia – berkenye, feltétellel
Ulmus frontier – szil

Szűk, keskeny helyre tervezhető fajok

Acer campestre ’Elsrijk’ – mezei juhar
Acer campestre ’Red Shine’ – mezei juhar
Acer campestre ’Royal Ruby’ – mezei juhar
Acer platanoides ’Columnare’ – korai juhar
Acer platanoides ’Globosum’ – korai juhar
Acer platanoides ’Olmsted’ – korai juhar
Crataeugus laevigata ’Pauls Scarlet’ – galagonya
Crataeugus laevigata ’Carrierei’ – galagonya
Crataegus monogyna ’Stricta’ – galagonya
Fraxinus ornus ’Mecsek’ – gömb kőris
Ginkgo biloba ’Globosa’ – gingko
Ginkgo biloba ’Princeton Sentry’– gingko
Prunus fruticosa ’Globosa’ – gömb csepleszmeggy
Prunus padus ’Albertii’ - zelnicemeggy
Pyrus calleryana ’Chanticleer’ – kínai díszkörte
Pyrus calleryana ’Beech Hill’ – díszkörte
Quercus robur ’Fastigiata’ – oszlopos tölgy
Quercus robur ’Fastigiata Koster’ – oszlopos tölgy
Robinia pseudoacacia ’Umbraculifera’ – fehér akác
Sorbus pseudolatifolia – berkenye
Tilia cordata ’Rancho’ – kislevelű hárs
Ulmus hollandica ’Lobel’ – oszlops hárs
Ulmus frontier – szil

Légvezeték alá tervezhető fajok

Acer platanoides ’Globosum’ – korai juhar

Crataeugus laevigata ’Pauls Scarlet’ – galagonya
Crataeugus laevigata ’Carrierei’ – galagonya, feltétellel
Fraxinus ornus ’Mecsek’ – gömb kőris
Ginkgo biloba ’Globosa’ – gingko
Koelreuteria paniculata – csörgőfa, feltétellel
Malus eleyi - díszalma
Malus evereste - díszalma
Malus royalty - díszalma
Prunus fruticosa ’Globosa’ – gömb csepleszmeggy
Prunus serrulata ’Kanzan’ – japán díszcseresznye
Robinia pseudoacacia ’Umbraculifera’ – fehér akác
Sorbus aucuparia – madárberkenye, feltétellel
Sorbus incana – berkenye, feltétellel
Sorbus pseudolaitfolia - berkenye, feltétellel

Egyedi vegetációs lombszín
Acer platanoides ’Crimson King’ – korai juhar, vörös
Acer platanoides ’Drummondi’ – korai juhar, tarka (fehér szegélyű zöld levél)
Malus royalty – díszalma, bíborvörös
Prunus cerasifera ’Nigra’ – vörös

Egyedi dísszel rendelkező fajták (virág, különleges lombozat)
Acer fajok – zöld/sárga/sárgás zöld virág
Aesculus hippocastanum – vadgesztenye, fehér virág
Crataeugus laevigata ’Pauls Scarlet’ – galagonya, piros virág
Crataeugus laevigata Carrierei’ – galagonya, fehér virág
Crataeugus monogyna ’Stricta’ – galagonya, fehér virág
Fraxinus ornus – virágos kőris, fehér virág
Fraxinus ornus ’Mecsek’ – gömb kőris, fehér virág
Koelreuteria paniculata – csörgőfa, sárga virág
Magnolia kobus –liliomfa, fehér/rózsaszín virág
Malus eleyi – díszalma, borvörös virág
Malus evereste – díszalma, fehér virág
Malus royalty – díszalma, vörös virág
Prunus cerasifera ’Nigra’ – rózsaszín virág
Prunus fruticosa ’Globosa’ – gömb csepleszmeggy, fehér virág
Prunus padus ’Albertii’ – zelnicemeggy, fehér virág
Prunus serrulata ’Kanzan’ -. japán díszcseresznye, rózsaszín virág
Pyrus calleryana ’Chanticleer’ – kínai díszkörte, fehér virág
Pyrus calleryana ’Beech Hill’ – díszkörte, fehér virág
Robinia pseudoacacia – fehér akác, fehér virág
Robinia pseudoacacia ’Nyirsegi’– fehér akác, fehér virág
Sophora japonica – japán akác, sárgás fehér virág
Sorbus aucuparia – madárberkenye, fehér virág

Sorbus aucuparia ’Cardinal Royal’ – madárberkenye, fehér virág
Sorbus incana – berkenye, fehér virág
Sorbus intermedia – svéd berkenye, fehér virág
Sorbus intermedia ’Brouwers’ – svéd berkenye, fehér virág
Sorbus pseudolatifolia – berkenye, fehér virág